Raftul Denisei
Câștigător al Premiului Goncourt
ROMAIN GARY
DINCOLO DE LIMITA ACEASTA
BILETUL ÎȘI PIERDE VALABILITATEA
roman
HUMANITAS fiction

ROMAIN GARY

DINCOLO DE LIMITA ACEASTA BILETUL ÎŞI PIERDE VALABILITATEA

Scriitor (romancier, eseist, autor de memorii), aviator, diplomat, regizor, scenarist, Romain Gary, pe numele adevărat Roman Kacew, s-a născut pe 8 mai 1914 la Vilnius într-o familie evreiască şi a crescut la Varşovia, unde mama sa l-a botezat catolic. În 1928 s-a stabilit în Franţa. A studiat Dreptul la Aix-en-Provence şi Paris. În timpul războiului, când şi-a luat numele de Gary, a fost pilot în Forţele Aeriene Franceze Libere, primind ulterior multe medalii şi distincţii, printre caretidul de Comandor al Legiunii de Onoare. L-a întâlnit pe generalul de Gaulle în 1940 la Londra şi a rămas toată viaţa un admirator al acestuia. După război, cariera de diplomat avea să-l poarte la Sofia, Berna, New York, Londra, Los Angeles. S-a căsătorit în 1945 cu jurnalista britanică Lesley Blanch. Numit consul general la Los Angeles, a întâlnit-o pe actriţa Jean Seberg, cu care s-a căsătorit în 1963, a avut un fiu, şi de care a divorţat în 1970. Pe 2 decembrie 1980, la un an după ce aceasta s-a sinucis, Romain Gary s-a împuşcat. Este singurul scriitor care a primit de două ori Premiul Goncourt, mai întâi ca Gary, apoi ca Emile Ajar (identitatea lui Ajar s-a aflat abia după moartea autorului). Opera vastă, eterogenă semnată Gary se întinde pe mai mult de patru decenii. Primul lui roman, *Education européenne*, din 1945, s-a bucurat de mare succes. I-au urmat: *Le grand vestiaire* (1948), *Les racines du ciel* (1956, Premiul Goncourt), *Promisiunea zorilor* (*La promesse de l'aube*, 1960; Humanitas Fiction, 2018), Les *oiseaux vont mourir au Pérou* (1962), *Lady L.* (1963), *La tête coupable* (1968), *Dincolo de limita aceasta biletul îşi pierde valabilitatea* (*Au-delà de cette limite votre ticket n'est plus valable*, 1975; Humanitas Fiction, 2019), *Clar de femeie* (*Clair de femme*, 1977; Humanitas Fiction, 2017), *Les cerfsvolants* (1980) etc. Sub pseudonimul Émile Ajar au apărut *Gros-Câlin* (1974), *La vie devant soi* (1975, Premiul Goncourt), Pseudo– (1976), *L'angoisse du roi Salomon* (1979).

„Un roman excelent, în care protagonistul descoperă, uluit şi apoi înfricoşat, că trupul i-a devenit duşman”.

Le Matin

La cincizeci şi nouă de ani, Jacques Rainier pare să aibă totul. O afacere prosperă, o iubită tânără şi exotică, sincer îndrăgostită de el. Până într-o zi, când o întâlnire nefastă, la Veneţia, marchează începutul declinului pentru bărbatul aparent invincibil şi infailibil. Problemelor financiare cunoscute doar de cercul apropiaţilor li se adaugă acum o imensă angoasă, care îi macină fiecare gând şi gest. Terifiat de perspectiva eşecului şi a pierderii fiinţei iubite, Rainier se refugiază într-o lume a fantasmelor inavuabile. Iar când imaginaţia nu îi mai poate oferi soluţii, îi cere Laurei să treacă alături de el dincolo de limita convenţiilor, în teritoriul necartografiat al transgresiunii.

„Romain Gary este, de fapt, un mare romantic”.

La Dernière Heure

„Romain Gary nu a devenit niciodată un clasic în adevăratul sens al cuvântului. Şi în această cheie trebuie să-l citim: iconoclastă şi inclasabilă, opera lui rezistă oricărei etichetări. Deşi e unul dintre cei mai citiţi autori, rămâne izolat în peisajul literaturii franceze. Gary şi-a cultivat consecvent imaginea de paria, de cazac al literelor, alegându-şi personajele din rândul saltimbancilor şi marginalilor. Mereu nemulţumit de sine, de o sensibilitate exacerbată, a întreţinut acest mit inventându-şi o autobiografie, încurcând pistele, ştergând indiciile, publicând sub pseudonim, râzându-şi de buna-cuviinţă literară, şocând prin ireverenţa faţă de canoanele stilului şi ale compoziţiei romaneşti, prin declaraţiile sale caustice şi prin umorul negru”.

Maxime Decout

„Niciodată nu iubisem cu o dăruire atât de totală. Nu-mi mai aminteam nici de celelalte iubiri, poate pentru că fericirea este întotdeauna o crimă pasională: ea le

suprimă pe toate cele precedente. De fiecare dată când eram uniţi în tăcerea marilor profunzimi ce lasă cuvintele la stratul de suprafaţă şi când, departe, sus, cele o mie de cârlige ale cotidianului pluteau în van cu momelile lor de plăceri mărunte, de obligaţii şi de responsabilităţi, se producea o reînnoire a lumii atât de bine ştiută de toţi cei care cunosc încă adevărul pe care plăcerea a reuşit uneori să ne facă să-l uităm: a trăi este o rugăciune pe care doar dragostea unei femei o poate împlini”.

Colecţie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ROMAIN GARY
DINCOLO DE LIMITA ACEASTA BILETUL ÎŞI PIERDE VALABILITATEA

Traducere din franceză de LIVIU PAPUC
Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Alina Dincă
DTP: Florina Vasiliu, Veronica Dinu
Tipărit la Art Group
ROMAIN GARY *A U-DELÀ DE CETTE LIMITE VOTRE TICKET N’EST PLUS VALABLE* e Editions Gallimard, Paris, 1975 All rights reserved.
© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GARY, ROMAIN
Dincolo de limita aceasta biletul îşi pierde valabilitatea / Romain Gary; trad. din franceză de Liviu Papuc.
— Bucureşti: Humanitas Fiction, 2019 ISBN 978 – 606 – 779 – 505 – 9 I. Papuc, Liviu (trad.)
821.133.1
EDITURA HUMANITAS FICTION Piaţa Presei Libere

1, 013701 Bucureşti, România tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51 www.humanitas.ro

Telefonul lui Dooley m-a trezit în apartamentul meu de la hotelul Gritti la ora şapte dimineaţa. Voia să mă vadă. Era urgent. Vocea avea un ton imperativ şi ameninţător, care m-a deranjat. Eram amândoi membri ai Comitetului International pentru Salvarea Veneţiei dar, chiar şi ţinând cont de ritmul în care se scufunda Oraşul Dogilor, situaţia nu putea fi atât de gravă. Reuniunea Fundaţiei Cini avusese loc în ajun şi Dooley mi-a explicat că nu putuse ajunge la timp. Ultimele atentate teroriste provocaseră în Italia o grevă generală de douăzeci şi patru de ore, iar avionul său avusese întârziere.

— A trebuit să-mi las Boeingul la Milano, pentru că nu mai erau oameni în turnul de control. Nici elicoptere, nimic. Am venit cu maşina…

L-am compătimit şi i-am dat întâlnire la ora nouă şi jumătate la bar, nu fără a mă întreba cărui fapt datoram o asemenea onoare. îl cunoşteam foarte puţin. Raporturile mele cu el constau mai ales în a-l evita: nu aveam aceleaşi cifre de afaceri. Jim Dooley moştenise una dintre cele mai frumoase averi din Statele Unite.

Îl întâlnisem prima dată în 1962, la Saint-Moritz, la campionatul de bob, unde făceam echipă cu fiul meu. Cu spatele lat de texan, cu părul blond cu bucle deja încărunţite şi cu trăsături încă fine, pe care cei cincizeci de ani bine hrăniţi le menajaseră, cu vitalitatea şi buna sa dispoziţie, trezise în mine o uşoară animozitate şi un sentiment de rivalitate asemănător celui care le roade pe femeile frumoase. Atletul acesta al plăcerii antrena în jurul său o aură de campion mondial la toate categoriile, iar succesele sale, puterea sa, prin chiar lipsa lor de măsură, puneau nedesluşit în cauză propriile mele reuşite şi, într-un anumit fel, chiar şi sensul vieţii mele. Suntem cu toţii nişte rataţi ai visului, dar Jim Dooley părea să ignore această lege. „La scară mărită… „Cu toate acestea, eu nu

mă lăsam păcălit de idealul măreţiei, care bântuie micimea omenească de la Homer încoace. Dar, dacă s-ar fi instituit categoria de deţinător al titlului, Dooley ar fi fost un concurent serios în ringul fericirii. În timp ce-l priveam pe acel bărbat înalt în pulover roşu ridicându-se, scoţându-şi casca la finalul cursei şi întorcându-se apoi către spectatori cu un râs care spunea că lumea e a lui, lucru de la sine înţeles, nu mi-am putut înăbuşi un sentiment de inferioritate şi de eşec, nu pentru că mă bătuse, ci pentru că mă simţeam *prea mic* faţă de american, iar el mi se păreaprea-*prea*, şi greu de ajuns: mă lăsam, în ceea ce-l priveşte, în voia unui resentiment puritan şi aproape politic. Chiar în aceeaşi seară, o ziaristă pe care o întâlnisem în barul de la Hoff simţise nevoia să-mi împărtăşească faptul că-l „intervievase" pe Jim Dooley la bordul iahtului acestuia, la Saint-Tropez, şi că… „Nu-i chip să-l opreşti, o face toată noaptea". Genul acesta de confidenţă este în general o invitaţie să te măsori pe teren cu legenda şi să dai astfel tot ce este mai bun din tine. Dar eram încă relativ tânăr şi nu eram în situaţia să le cer femeilor să mă liniştească. Şi am avut întotdeauna gustul grădinilor secrete şi al lumilor aparte. Îmi plăcea complicitatea aceea profundă în doi, unde nu este admis nimeni. Tot ce înseamnă „reputaţie" în domeniul acesta este sfârşitul minunii. Adevărata casă a dragostei este întotdeauna o ascunzătoare. Fidelitatea nu era de altfel pentru mine un contract de exclusivitate: era o noţiune de devotament şi de comuniune în acelaşi sens al valorilor. Cu câteva săptămâni înainte de debarcarea aliaţilor, în mai 1944, pe când decolam la comanda Lysanderului meu de pe un aerodrom clandestin, avionul a capotat şi am fost doborât. Femeia care împărţea cu mine pe atunci viaţa şi luptele a sosit la căpătâiul meu după o oră, la ferma unde fusesem transportat. Arăta profund tulburată. Starea mea nu era suficient de gravă pentru a justifica o astfel de emoţie. Lucienne mi-a explicat faptul că, în clipa când a primit apelul telefonic care o informa despre accidentul meu, se afla într-o cameră de hotel pe punctul de a se culta

cu unul dintre prietenii mei. L-a părăsit (ară un cuvânt şi a alergat la mine. Era exact ceea ce înţelegeam eu prin fidelitate: atunci când faci să treacă dragostea înaintea plăcerii. Dar recunosc că ai voie să gândeşti şi altfel şi chiar să denunţi într-o astfel de atitudine o lipsă de dragoste. Poate că ar fi mai simplu să admitem că psihicul meu ascundea deja o hibă secretă, care n-a încetat să se răspândească de atunci pentru a mă duce acolo unde sunt acum. Habar n-am, şi de altfel nu-mi caut un alibi. Aceste pagini nu sunt o pledoarie. Niciun strigăt de ajutor, şi nu voi pune manuscrisul acesta într-o sticlă pentru a-l arunca în mare. De când visează omul, au existat deja atât de multe strigăte de ajutor, atâtea sticle aruncate în mare, încât este uimitor că vezi încă marea, n-ar trebui că se vadă decât sticle.

Aveam să fiu deseori agasat de imaginea de marcă a miliardarului fermecător care îmi cădea sub ochi, ici şi colo, prin 1963, şi care îi adusese lui Dooley titlul de „play-boy-ul numărul unu al lumii occidentale”. Manechine, locurile de distracţie ale momentului, Ferrari, Bahamas şi succesiunea aceea de tinere frumuseţi atât de orbite de banii cu care nici măcar nu mai sunt plătite… Americanul părea să nu aibă nici gust, nici opinii personale, şi părea să se bazeze întru totul pe privirea şi pe apetiturile altora: el avea nevoie de garanţii de atracţie. Dacă atâţia bărbaţi visau atunci la Marilyn Monroe, asta era din cauză că atâţia alţi bărbaţi visau la Marilyn Monroe…

M-am întâlnit cu Jim Dooley pentru ultima dată în 1963, pe parcursul a câteva zile pe care le-am petrecut la industriaşul Thiebon, aproape de Ospedaletti. Fără îndoială, era cea mai frumoasă plajă privată de pe coasta italiană. Eram vreo douăzeci de invitaţi. Thiebon avea pe vremea aceea şaizeci şi şapte de ani. În pofida vârstei – sau poate din cauza ei – îşi dădea toată osteneala să devină campion la schi nautic. Descria arabescuri pe valuri cu o uşurinţă deconcertantă şi – culmea sfidării greutăţii anilor şi legilor naturii – în timp ce îşi executa figurile, îi făcea plăcere să ne epateze cu măiestria sa absolută, jucându-se

cu un *bilboquet*. Era admirabil, dar exista şi un aspect neplăcut. Gazda noastră se deda exerciţiilor sale la ora nouă dimineaţa şi toţi invitaţii erau somaţi să asiste la spectacol. Era greu să refuzi fără să dai dovadă de lipsă de curtoazie – sau de milă. Ne duceam deci cu toţii pe plajă şi aplaudam politicos la vederea faptelor de vitejie ale bătrânului pe mare. Cu profilul său de vultur pleşuv şi silueta sa subţire, dansând pe apă, aruncând şi recuperând bila *bilboquet*-ului în cupa de lemn, nu-i mai lipsea decât o fustiţă scurtă de dansatoare pentru a fi cu totul irezistibil. Acest spectacol oribil avea ceva de Goya. Ezitam între râsul nebunesc şi milă. Corul invitaţilor era la înălţime.

— Câtă tinereţe! Câtă vigoare!

— Este admirabil!

— Ca mâine face şaptezeci de ani!

— Când te gândeşti că pe vremea lui Molière un bărbat de patruzeci de ani era deja condamnat!

— Eu întotdeauna am spus că este unul dintre cei mai uimitori bărbaţi ai acestor timpuri!

Dar alături de mine un tânăr de douăzeci de ani fredona în surdină:

— Este lupta fina-a-a-ală…1

Într-o dimineaţă, mă aflam pe plajă în compania lui Dooley, sosit în ajun. Americanul, în halat, cu privirea stinsă, cu părul zburlit, cu braţul în jurul taliei unei vedete de cinema care-i înviora timpul liber, urmărea în tăcere parada bătrânului care aluneca pe un picior, cu spatele spre Riva, ţinând coarda cu o mână, jucându-se cu *bilboquetul* cu cealaltă şi răsucindu-se uneori cu eleganţă 360 de grade.

— *Poorson of a bitch*! *1* bombăni Dooley. Moartea probabil că se prăpădeşte de râs văzând asta. Sunt ani buni de când nu mai poate nimic. Încearcă să compenseze. Asta mă deprimă. *Shit*!

Şi a plecat.

Cam prin perioada aceea „imaginea de marcă” a miliardarului fermecător, aşa cum figura prin cronicile

mondene şi prin publicaţiile specializate în po[1]

leiala şi focurile de artificii ale unei Europe alunecând spre sfârşitul său în vârtejurile unei sărbători perpetue, a început să se schimbe cu repeziciune. Mai întâi a fost o îndelungă tăcere, un an, doi ani. Apoi numele său a reapărut în ziare, dar la altă pagină şi la altă rubrică: trebuia să-l cauţi acum în *Financial Times*, sau în cele câteva rânduri cu literă mică din *Wall Street Journal*, a căror discreţie de bun gust îi îmbrăca mai bine decât croitorii englezi de pe Savile Row pe afaceriştii care urcau şi coborau după cheful valurilor celei mai mari prosperităţi pe care a cunoscut-o vreodată Occidentul. Am aflat că Jim Dooley se aruncase în campionatul european de expansiune şi de dezvoltare cu aceeaşi voinţă de a învinge şi aceeaşi cutezanţă ca şi acelea de care dăduse dovadă cândva pe pistele de bob. Scuturând miliardele prăfuite care torceau tihnit în Statele Unite de la moartea tatălui său, le-a înmulţit printr-un joc rapid şi sigur de întreprinderi multinaţionale, iar revista americană *Fortune* se făcuse ecoul isprăvilor sale într-un număr special privind investiţiile americane în Europa. În 1970, evantaiul său de holdinguri se prezenta astfel încât, potrivit *Spiegel*, „de fiecare dată când se încearcă o cumpărare de acţiuni, lumea se întreabă dacă nu se va vedea apărând figura lui James S. Dooley pe la vreun colţ”. Doi ani după crearea sa, banca pe care o fondase în Elveţia, asociată cu Handelgesellschaft din Frankfurt, controla „triunghiul de aur” al sectorului imobiliar din

Germania: Hamburg, Düsseldorf, Frankfurt. În pofida dezminţirilor oficiale, retragerile neaşteptate şi masive de fonduri care provocaseră căderea lui Herstadt de la Köln şi distruseseră imperiul lui Gerling păreau să fi fost efectul unei operaţii cu grijă pusă la punct, iar ziarele social-democrate îl acuzaseră în mod deschis pe Dooley de „capitalism sălbatic”. Ajunsesem să regret un pic că nu făcusem câteva eforturi pentru a-l cunoaşte mai bine pe american. Puterea financiară la nivelul acela exercita

1 Sărmanul nenorocit (în engleză, în original). (N. tr.)

asupra mea o fascinaţie împotriva căreia mă apăram cu greutate şi care nu se potrivea cu ideea pe care mi-o făceam despre mine. Îmi dădeam seama de asemenea că bancherii vorbeau despre Dooley cu o neutralitate şi o absenţă a oricărei judecăţi critice care însoţesc întotdeauna apariţia unei stele noi de primă mărime pe firmamentul financiar. Mai trebuie spus şi că pe parcursul anilor aceia – 1962 – 1970 – prosperitatea economică europeană părea să fi descoperit secretul creşterii perpetue şi, graţie recăderilor lor economice, banii redobândeau cu rapiditate în Franţa şi în Germania lustrul moral şi cvasi-spiritual pe care nu-l mai cunoscuseră din vremurile bune ale burgheziei din secolul al nouăsprezecelea, îmi aduc aminte de o frază minunată pe care am auzit-o la o recepţie, după o reuniune a Consiliului Europei. Soţia unui ambasador care se întorcea dintr-o călătorie în China trase concluzia unei relatări entuziaste a ceea ce văzuse: „Dar, mă rog, comunismul este pentru cei săraci”. Clubul de la Roma încă nu-şi publicase prezicerile apocaliptice. Automobilul domnea. Creditul curgea în valuri. Petrolul venea de la sine. Franţa devenise o afacere bună. Construirea de ansambluri imobiliare ca Port-Grimaud aducea miliarde promotorilor săi, dar oferea în acelaşi timp subiecte de visare celor care trebuiseră să se mulţumească până atunci cu bijuteriile oferite de Richard Burton lui Elizabeth Taylor, cu miliardele lui Onassis şi ale lui Niarchos, sau cu hergheliile domnilor Boussac şi Wildenstein. Fabricile mele de hârtie şi de placaj, ca şi editura mea de artă prosperau rapid şi pregăteam lansarea unui Club al Cărţii european, a cărui mizã iniţială urca la patru miliarde.

Nu eram surprins de transformarea unui play-boy strălucitor în gigant multinaţional. Gustul trofeelor nu trece odată cu vârsta, iar psihicul câştigă uneori în înverşunare ceea ce pierde corpul în vigoare. După accidentul său de automobil, Giani Agnelli, în vârstă de cincizeci de ani, se dedicase firmei Fiat cu o energie, o tenacitate, un avânt care au făcut din aceasta una dintre

puterile vii ale dezvoltării europene. Contemporanul său Pignateri, după ce a luat ochii Parisului şi ai Romei prin cuceririle sale feminine, se reciclase în domeniul cuprului şi se cheltuia pentru a-şi consolida şi a-şi mări exploatările miniere cu o obstinaţie care uimea Brazilia. În jurul vârstei de cincizeci de ani, virilitatea face adesea unele transferuri şi încearcă să-şi constituie un capital de putere la adăpostul declinului fizic.

În 1971, am aflat, deschizând un săptămânal, că Jim Dooley voia să redreseze Turnul din Pisa. Acesta era cel puţin sensul interviului care îmi căzuse sub ochi – dar poate că ziarista Clara Foscarini introdusese acolo vreo maliţiozitate deliberată. Americanul exprima într-adevăr opinia că nu era suficient să consolidezi celebrul turn înclinat pentru a-l împiedica să se prăbuşească, ci trebuia să i se redea acestei capodopere a Renaşterii mândra sa ţinută de altă dată. După el, ştiinţa modernă era întru totul capabilă să ridice mănuşa aceasta pe care acţiunea timpului şi legile gravitaţiei o aruncau geniului omenesc. Potrivit ziaristei, Jim Dooley îi telefonase la ora două dimineaţa, ca şi cum ar fi existat o extremă urgenţă, şi-i expusese ideea timp de o jumătate de oră, anunţând că era gata să finanţeze el însuşi operaţiunea. Foscarini îşi încheia articolul spunând că, după părerea sa, ştiinţa şi tehnologia aveau totuşi nişte limite evidente: de exemplu, mirosul de whisky nu se transmitea prin telefon.

Ideea de a redresa Turnul din Pisa a provocat în Italia o ilaritate generală, iar Dooley a făcut o declaraţie în care nega în mod formal că ar fi emis astfel de afirmaţii. El voise doar să le sugereze autorităţilor să organizeze un concurs între ingineri pentru a determina mijlocul cel mai sigur de a salva capodopera ameninţată. Concursul a avut loc într-adevăr, dar toate soluţiile propuse au fost respinse de comisia guvernamentală, care le-a considerat ineficiente.

La câteva zile după interviul acesta nemaipomenit, mă aflam aşezat la un dineu parizian alături de vedeta brună pe care o întâlnisem în compania lui Dooley la

Ospedaletti. Vecina mea mă întrebă dacă mai fusesem pe la Thiébon. I-am răspuns că era ceva profund demoralizant în obligaţia de a asista în fiecare dimineaţă la actele de bravură înfăptuite de un bărbat de şaptezeci de ani pe apă, cu *bilboque*tul şi schiurile sale nautice.

— Da, era destul de neplăcut, spuse ea. Bărbaţii mor uneori cu mult mai devreme de a fi îngropaţi. L-aţi mai văzut pe Jim?

I-am spus că nu ne frecventam deloc.

— Şi el se joacă cu un *bilboquet*, mi-a spus ea, şi i-am remarcat o anumită duritate în voce şi o cruzime în zâmbet.

— Da?

Îşi plimbă o clipă furculiţa prin sosul Périgord al puicuţei îndopate.

— În sfârşit, *bilboque*tul personal şi actele lui de bravură se petrec în marea finanţă. Astăzi este unul dintre bărbaţii cei mai puternici din Europa…

Bău niţică şampanie şi chicoti.

— Vorbesc de puterea financiară, desigur…

Era acolo ceva ca un vântişor glacial care se isca. În timp ce vorbea cu vecinul său, am studiat-o cu atenţie, şi cred că este pentru prima dată în viaţă când m-am uitat la o femeie frumoasă aşa cum îşi priveşte un boxer adversarul înainte de a se urca în ring. De asemenea, era tot pentru prima dată când noţiunea de virilitate îmi apărea brusc sub acest unghi. Neglijasem până atunci această sursă a comicului.

Barul Gritti dă pe Canal Grande, iar americanul veni spre mine dinspre terasă, cu mâna întinsă. Se vorbeşte cu plăcere despre femei „statuare”, dar bronzul şi marmura ar fi găsit cu greu un mai bun reprezentant decât bărbatul care se afla în faţa mea. Talia şi carura, ţinuta capului dădeau o impresie de forţă şi păreau să ţină mai puţin de natură, cât de o intenţie linguşitoare a artistului care lucrează la comandă. Purta o cămaşă albă fără cravată, cu gulerul răsfrânt pe reverele sacoului sport. Părul cărunt avea aceleaşi bucle dezordonate, dar acestea păreau cam

necuviincioase deasupra feţei pe care timpul îşi întipărise apăsat semnele. Trăsăturile nu-şi păstraseră din fineţea lor decât asemănarea cam vagă care-i permite amintirii să regăsească contururile pe care vârsta le amestecase. Trebuie să fi fost cu vreo şapte-opt ani mai mare ca mine. Americanul îmi ţinea mâna într-a lui şi cealaltă pe umărul meu, cu gestul acela niţel protector pe care l-am considerat întotdeauna iritant.

— Mă bucur să te văd, bătrâne, mă bucur să te văd… Ne-am întâlnit pentru ultima dată…

Începu să râdă, pentru a compensa această scăpare, şi mă trase de cot spre o masă dintr-un colţ al barului. Cerusem cu două săptămâni înainte un credit de trei sute de milioane de la B.P.G. din Geneva, controlată de Dooley. Plus dobânda – de paisprezece la sută! – aproape tot atâtea poliţe. Mă întrebam dacă ştie. Lipsa de lichidităţi începea să constituie ceea ce în limbaj de afaceri se numeşte o chestiune de viaţă şi de moarte.

Timp de zece minute Dooley îmi vorbi despre situaţia politică din Italia şi de efectele sale dezastruoase asupra încercărilor de a salva Veneţia. Niciunul dintre proiecte nu se bucurase nici măcar de un început de realizare. Sume enorme fuseseră alocate de UNESCO şi de organismele internaţionale, dar faimoasele „directive guvernamentale” încă se mai făceau aşteptate. În realitate, ele erau gata, dar, din criză în criză, Roma ajunsese incapabilă să acţioneze.

— Se împlinesc cinci ani de când îi aud vorbind pe experţi. Ştiţi, am fost primul care s-a interesat de problemă. Primul, de asemenea, care a finanţat studiile…

Vorbea o franceză rapidă şi subtilă, dar cu un foarte puternic accent american, care contrasta în mod ciudat cu uşurinţa vocabularului. Lumina verde-albăstruie a apei şi a cerului veneţian de noiembrie îl lovea în plină figură. Cu mai puţină duritate şi sălbăticie, era leit condotierul Colleoni de pe statuia ecvestră din piaţa San Giovanni e Paolo. Am fost izbit de albastrul acestei priviri sticloase, sau mai degrabă de fixitatea sa: era privirea unor obsesii

profunde, disperate, în care strigătul de ajutor se amestecă cu indiferenţa absolută faţă de cel căruia îi este adresat şi care nu încetează să dea alarma în timpul celei mai banale conversaţii. Ochii albaştri ai lui Dooley contemplau o angoasă care te împingea să îţi fereşti privirea.

Am auzit în spatele meu un zgomot de castaniete: cuburile de gheaţă *in shak*erul barmanului.

— …*Să conservi*, pentru mine, asta e esenţa. Este unul dintre cuvintele cheie ale civilizaţiei. Să nu te laşi afectat. Să nu cedezi niciodată vreo palmă de teren… Dar e enorm de mult de lucru. Încă îmi mai aduc aminte de primele proiecte, acele faimoase injecţii de ciment care trebuiau să împiedice oraşul să se scufunde. Fleacuri! A fost clar foarte repede că aceste „injecţii" ar face, dimpotrivă, oraşul să se scufunde încă şi mai repede… Şi, după aceea, a existat ideea de a face să plutească vechitura prin intermediul unor casete cu aer… Asta n-a rezistat la examen. Şi acum, când s-a stabilit într-o manieră ştiinţifică ceea ce este bine să se facă, întreaga Italie se descompune şi este imposibil să întreprinzi ceva, orice…

Îi făcea semne barmanului pentru a cere un al doilea Martini. Apoi privirea îi poposi atentă pe faţa mea, ca şi cum ar fi venit în mod special pentru a se asigura că nasul meu e la locul său.

— Avem aceeaşi vârstă, cred?

— Am cincizeci şi nouă de ani.

— Şi eu.

M-am străduit să rămân impasibil, dar n-am putut, fără îndoială, să nu-mi trădez surpriza.

— Te miră?

— Ba nu, deloc, de ce să mă mire?

— Nu ştiu, ai făcut o mutră ciudată…

Nu reuşeam să mă obişnuiesc cu felul acesta pe care îl avea de a vorbi franceza fără greşeală şi fără efort, dar cu un accent imposibil.

— Pari mai tânăr ca mine, spuse Dooley.

— Vârsta nu trebuie neapărat afişată.

— Cum merg lucrurile?

— Poftim?

— Ai reputaţia că încă te ţii bine.

— Fac mult sport.

— Vorbeam de femei.

De îndată ce un bărbat începe să-mi vorbească despre „femei”, la plural, pe un ton de complicitate masculină între cunoscători de carne pe picioare, simt pentru el o ură aproape rasistă. Şi am avut întotdeauna oroare de racolările acestea confidenţiale, care implică frecventarea aceloraşi drojdii psihologice.

Tăceam. Mâna lui Dooley rătăcea pe masă. Îşi plecase ochii şi părea să fi uitat de mine. Lumina devenise gri pe faţa lui.

— Femeile care ajung din ce în ce mai mari, înţelegi?

— Nu.

— Nu? Ei bine, am să îţi explic. Pentru mine, femeile au început să se mărească acum… cât? patru, cinci ani. Prima a fost o tânără de optsprezece ani, şi deja era prea mare înăuntru. O lărgire a vaginului, ceva anatomic. De-abia dacă simţeam contactul.

— Se pare că există o operaţie banală care rezolvă asta.

— Bine, dar am întâlnit după aceea o foarte frumoasă fată de douăzeci şi doi de ani, o *cover-girl* daneză… Vârf de gamă… Ei bine, şi ea suferea de această diformitate interioară… Şi după aceea, a mai fost eurasiatica aceea pe care aţi văzut-o la cinema… Aceeaşi chestie… prea mare! N-am văzut niciodată aşa ceva, o adevărată serie neagră, zău… M-am confesat lui Steiner, îl ştiţi, cel cu electronica… E un bărbat de vârsta noastră, şaizeci de ani, şi nici el n-a bătut în retragere… Asta-i lucrul important, bătrâne: să nu baţi în retragere, să nu dai înapoi… Aşadar, i-am pomenit despre asta şi atunci am aflat groaznicul adevăr…

A avut un rictus…

— Ştii ce mi-a spus? „Bătrâne, nu femeile au devenit prea mari… Tu eşti cel care devine mai mic”.

Uriaşul lovit privea fix pe deasupra umărului meu, iar eu, instinctiv, m-am întors: nimic, un perete.

— Am pierdut cel puţin doi centimetri într-un an şi nu mi se mai întăreşte complet. Da, bătrâne, asta-i treaba. Toţi trecem prin asta, nu există bunul Dumnezeu. În 1944, debarcam în Normandia, pe plaja Omaha, apoi eliberam Parisul; dumneavoastră, dumneavoastră eraţi un erou al Rezistenţei, colonel la douăzeci şi şase de ani în *maquis*; iar acum, nu ţi se mai scoală. Nu că-i nasol?

— Da, chiar că n-a meritat efortul să câştigi un război…

Mă refugiam în ironie:

— Poate că ar trebui să mai ducem un război pentru a o face verticală.

— Desigur, încă nu mă consider terminat. Dar ştii cum e, când eşti în pat cu o fată şi nu îndrăzneşti să rişti pentru că ştii că urmează să ţi se încovoaie, nu-i destul de tare, nu vei reuşi să intri şi ţi se moaie complet, din cauza anxietăţii şi a disperării, şi te trezeşti ori cu o mamă care te consolează şi te mângâie pe frunte şi-ţi spune „nu-i nimic, eşti obosit”, sau „sărmanul meu drag”, sau cu o târâtură care încearcă să nu se strice de râs fiindcă marelui Jim Dooley nu i se mai scoală, nu mai e bun de nimic, nu mai există…

— Căderea Imperiului Roman.

Nu mă asculta. Nu mă vedea. Nu eram acolo. Era singur pe lume. Putea să se ducă totul dracului: nu i se mai scula. În ochii lui panica şi o ranchiună imensă încremeniseră într-un luciu sticlos.

— Eşti la mâna lor. Depinde peste cine dai. Dacă e o târâtură, ai încurcat-o. Te toarnă peste tot. Ştiţi, Jim Dooley e terminat. Nu mai face doi bani… Descoperirea Americii, zău. Din fericire, există întotdeauna din cele care cred că e din cauza lor, că ele nu sunt destul de excitante. Şi mai e şi orgoliul şi le este frică să nu mă piardă, aşa că îmi fac publicitate… La şaizeci de ani, încă e formidabil… o forţă a naturii…

Se întrerupse, aşteptă, pentru a-mi da răgazul să

mărturisesc. Şi eu… Eu îmi aprindeam tacticos o ţigară.

— Şi, cu cât te întrebi mai mult dacă o să ţi se scoale, cu atât mai puţin se întâmplă… încă un triumf al psihologiei. Cu cât eşti mai angoasat, cu atât regulezi mai mult, pentru a te linişti, sau, mă rog, încerci. În cele din urmă, nici n-o mai faci pentru că ai chef, ci pentru a-ţi da încredere. Pentru a-ţi dovedi că încă mai eşti în cărţi. Când o scoţi la capăt, îţi spui: oho, încă n-am ajuns la capăt, încă sunt bărbat. Şi ştiţi ce? înainte, mă uitam la o femeie pentru a vedea dacă îmi place; acum, o privesc şi mă întreb: şi dacă nu este o clitoridiană? Dacă e o vaginală? Nu poţi şti dinainte, trebuie să ieşi pe teren…

Am întrebat:

— Ai încercat să te îndrăgosteşti?

Pentru prima dată, pe faţa sa a apărut o urmă de veselie.

— Cu ce? Pentru că la asta se reduce totul, bătrâne. Cu ce? Ştii povestea tipului care îşi făcea un control general şi doctorul îi spune: „Arătaţi-mi organele genitale”, iar omul deschide gura, scoate limba şi face „aaa…”. Nu e drept, bătrâne. Să cazi dintr-odată, zbang! de genul stejar trăsnit, de acord.

Nici nu cer altceva. Dar când eşti în pat cu o fată frumoasă şi nu mai mişcă nimic… Mai zilele trecute eram aşa, întins pe spate, după bătălie, nu mersese, iar femeiuşcă s-a uitat la mine în timp ce se îmbrăca, în timp ce eu aveam o mutră caraghioasă, de genul cu titlu postum. Ea şi-a stins ţigara şi după aceea mi-a aruncat: „Sunteţi unul dintre bărbaţii aceia care nu se pot resemna cu declinul sexual, pentru că au obiceiul să fie bogaţi.

Eu am spus cu detaşare, ca întotdeauna când vorbesc despre mine:

— Se mai întâmplă.

— Nimerisem peste o târfă de stânga, bătrâne, iar astea, astea nu se regulează, astea iau notiţe… Partea proastă este că nu sunt pregătit să renunţ. Nu-i genul meu. Eu nu cedez cu uşurinţă. Lupt până la capăt. Întotdeauna am fost un luptător.

— Un campion.

— Dacă vrei… A, uite, ştiu unde ne-am văzut ultima dată. La campionatul european de bob.

— Ba nu. Ultima dată ne-am văzut la Thiebon… la *bilboquet*.

Se întoarse spre geam şi lumina îi brăzdă ridurile ca sub efectul unei dălţi invizibile. Trăsăturile, în acelaşi timp frumoase şi răvăşite de vârstă, şi buclele în inele ale busturilor şi medaliilor romane aveau cu chipurile cezarilor raporturi neaşteptate: nicio operă antică nu ne-a transmis imagini ale disperării…

Trebuia totuşi să aflu…

— De ce eu?

— Pentru că te cunosc foarte puţin şi este întotdeauna mai uşor… Şi apoi, am făcut acelaşi război… şi l-am câştigat. Asta te apropie.

Mă privi cu duritate.

— Tu cum stai? Şi nu-mi spune baliverne. Avem aceeaşi vârstă…

Era deja o bucată de vreme de când aveam dorinţa să mă scol şi să plec de la masă, dar am un instinct de conservare foarte dezvoltat. Acum eram sigur că Dooley era la curent cu împrumutul pe care îl cerusem de la banca sa. De asta mă folosea ca ştergător de picioare. Nu mă puteam apăra.

Am ridicat din umeri.

— Totuşi, nu m-ai trezit la ora şapte dimineaţa pentru a schimba informaţii despre stările noastre glandulare…

— Se spune că eşti încă un mare crai… Atunci, mi-am zis, am să-i vorbesc… între foşti… Am să-l întreb cum procedează el. Se pare că micuţa dumitale braziliană este cu totul încântătoare…

M-am ridicat.

— Ascultă, Dooley, ajunge cu chestiile astea. Eşti beat. Ar trebui să te duci să te culci. Puţină uitare o să-ţi facă tot binele din lume.

Îşi puse jos paharul.

— Stai jos. Îmi eşti dator. B.P.G. Îţi acordă creditul.

Ei erau împotrivă. Ei cred că eşti pe drojdie. Şi eu cred asta. Nu: *eu ştiu*. Şi tu. Dar încă te mai prefaci. Sau poate că nu o ştii. Sau că nu vrei s-o ştii.

Am început să râd. Nu era un râs forţat: vestea îmi ridica o mare greutate de pe umeri.

— De când împrumută băncile elveţiene bani întreprinderilor pe care le ştiu condamnate?

— De când tăticul Dooley le dă ordine. Eşti pe drojdie. *Kaputt*. Bine, poate că nu ştii asta: ai o speranţă. Crezi că situaţia… se va redresa.

— Vorbeşti despre tine, despre mine sau despre Turnul din Pisa?

— Foarte amuzant. Da, presupun că nu eşti la curent. Nu vrei să priveşti realitatea în faţă. Şi, la urma urmei, uneori trebuie mult timp pentru a te lămuri în ceea ce te priveşte.

— Am o ofertă de cumpărare de trei miliarde de la Kleindienst.

— …De două miliarde şi jumătate.

— Eu cer patru.

— Ştiu. Foarte interesant. Vom mai vorbi despre asta, dacă ţii morţiş. Înainte să treci pe la mine.

Îşi scufundă nasul în pahar.

— Kleindienst… Nu pot să-l sufăr, bombăni el, şi întorsătura aceasta de frază, cu puternicul său accent american, mi s-a părut deodată de un comic irezistibil.

Pentru prima dată, îmi dădeam cu adevărat seama de tensiunea nervoasă în care trăiam de luni de zile.

— Ce ţi-a făcut Kleindienst? Te-a bătut la bile?

— Mă face să borăsc, asta-i tot.

— Şi de ce, dacă nu sunt indiscret?

— N-ai înţelege, bătrâne. Nu ai calibru. Francezii nu au calibru. Sylvain Floirat al dumneavoastră, el are… cât, şaptezeci şi cinci de ani? Boussac şi Prouvost, pe la optzeci şi cinci sau optzeci şi opt. Iar Boussac tocmai a transmis frâiele. Iar în urma lui nu este nimeni. Nu printre francezi vom găsi un competitor. Era Giani Agnelli, dar sindicatele i-au retezat-o. Bine, mai există Cefis, în Italia. Exista

Gerling, în Germania, dar a alunecat pe o coajă de banană odată cu crahul de la Herstadt… Mai sunt încă în Europa câţiva care se apără şi care-şi pot disputa titlul european… Cine? îi ştii la fel de bine ca şi mine. Bosch, Biirba, Grunding… să-i mai punem şi pe Neckermann şi Oetzger… Şi mai ales Kleindienst… şi cu mine. Pe terenul acesta, încă mai fac faţă din plin, bătrâne, nu sunt un *fost*. Bine, nu-l pot da gata pe Kleindienst în întregime, dar firma sa S.O.P.A.R. mă interesează… Ai tot interesul să-mi dai de ştire înainte de a trata cu el… Puiul ăsta de lele încearcă să pună mâna pe titlul de campion al Europei la toate categoriile, ştii asta la fel de bine ca şi mine…

Îmi spuneam că, să fi fost vreo zece – doisprezece ani de când, la aceeaşi masă de la Gritti, sau poate la o sută de metri mai încolo, la barul lui Harry, Flemingway trebuie să fi ţinut aproape acelaşi discurs, vorbind despre competitorii săi literari. Suntem cu toţii foarte tentaţi să ne măsurăm forţele, dar americanii sunt cel mai puţin înclinaţi să accepte eşecul.

— La revedere, Jim.

— La revedere. E plăcut să vorbeşti despre frumoasele vremuri de altă dată. Va trebui să ne întâlnim mai des. La urma urmei, avem o grămadă de amintiri comune.

Ridică un deget spre reverul hainei mele.

— Eu ştiu ce înseamnă p-panglicuţele astea…

Am urcat în apartament. Draperiile erau trase şi noaptea lăsase în urma ei becurile aprinse, dezordinea plecărilor precipitate şi a valizelor făcute pe fugă. Laura şedea într-un fotoliu, cu picupul la picioare, şi asculta un disc. Îşi dăduse capul pe spate şi părul său desfăcut se scurgea până-n covor. Păşii peste Bach, Mozart şi Rostropovici şi mă trântii pe sofa; probabil că aveam aerul unui om căruia tocmai i se furaseră economiile, deşi atât de cu grijă îngropate în străfundurile sale. Dooley scotocise peste tot şi lăsase totul vraişte.

— Ce ai, Jacques?

— Nimic. Monolog interior.

— Nu putem şti?

— …Să nu mărturiseşti niciodată.

Veni şi îngenunche alături de mine, se sprijini pe coate, se aplecă spre faţa mea.

— Îţi poruncesc!

— Mă gândeam la căderea Imperiului Roman. Căderea Imperiului Roman este lucrul cel mai răspândit din lume, dar fiecare îşi imaginează că este singurul căruia i se întâmplă aşa ceva. Foarte democratic. Foarte creştineşte, de asemenea… Umilinţa, renunţarea, toate astea…

— Faci nişte piruete foarte drăguţe.

— Da. Pe apă. Cred chiar că sunt atât de puternic, încât aş putea face schi nautic jucându-mă în acelaşi timp cu un *bilboqnet*.

— Ce voia de la tine?

— Am vorbit timp de o oră despre… un proces ireversibil.

— În legătură cu?

— În legătură cu Veneţia, desigur. N-o putem împiedica să se scufunde.

— Cine este Dooley ăsta?

— Un om foarte puternic… din punct de vedere financiar. Americanii sunt foarte puţin dotaţi pentru imposibil. Acum doi ani, a vrut să redreseze Turnul din Pisa. Ei da. Rar mi-a fost dat să văd un tip atât de disperat la o oră aşa matinală.

Îşi sprijini capul de umărul meu.

— Te iubesc.

A spus-o pentru a-mi aminti că exista un răspuns la toate, şi doar unul.

Există la Laura o parte de „insulă fericită” care se datorează fără îndoială în bună măsură Braziliei natale, dar încă şi mai mult raporturilor sale de încredere cu viaţa. Laura deschide în fiecare dimineaţă fereastra către ziua care se naşte, de parcă băbuţa acesta înceată ar fi aşteptat-o din zori cu braţele pline de daruri. Ochii îi sunt de o veselie brună şi caldă sub sprâncenele aproape

drepte, a căror grosime o păstrează – cât deplâng frunţile acelea deflorate de epilare în care trăsătura creionului, întotdeauna mai mult sau mai puţin bej, anulează prin platitudinea sa toate jocurile de umbră şi de lumină! – îşi poartă părul prins în coc, iar atunci când şi-l eliberează mă simt de fiecare dată surprins de transformarea chipului, care trece de la linişte la tumult. Buzele întredeschise par mereu puţin abandonate, ca şi cum ar fi fost create pentru un sărut întrerupt şi, de la seninătatea frunţii la dulcea obstinaţie a bărbiei, tinereţea îşi cântă certitudinea că nimic nu trebuie vreodată să se sfârşească.

— Ce se întâmplă, Jacques? Ce se întâmplă *cu adevărat*?

— A venit un om să-mi deseneze caricatura şi a fost foarte… asemănătoare.

Încă nu cunoscusem niciodată „angoasa vesperală”, pentru că absenţa dragostei diminua până la insignifianţă importanţa mizei. Întâlnirile mele erau fără urmări: ele nu ridicau deci problema viitorului. Nu mă dedam la periculoase mici contabilităţi, ca atâţia alţi bărbaţi la capăt de drum, care nu încetează să-şi măsoare pierderile. Ştiam, desigur, că eram în declin, dar asta avea şi avantaje. Atunci când mă aflam în faţa unei partenere ceva mai lente, în mod deliberat sau de la natură, micşorarea ardorii mele şi o sensibilitate uşor slăbită îmi permiteau să trag de timp atâta cât era nevoie pentru a nu dezamăgi o aşteptare atât de legitimă. Fără îndoială că de asta o tânără femeie îi împărtăşise soţului său că sunt „un gentleman până-n vârful degetelor”. Acesta mi-o repetase şi eu îmi privisem vârful degetelor cu surpriză şi jenă. O auzisem pe o prietenă spunându-mi, după o întâlnire amoroasă în care am făcut faţă doar pentru că nu reuşeam să-mi dau drumul: „Nu sunt bună de nimic cu tinerii. Ei sunt prea impetuoşi, prea nerăbdători”. Se pare că prefera să aibă de a face cu un bătrân muncitor al Franţei.

— …Mai e şi că, pentru prima dată, iubesc aşa cum n-am mai iubit vreodată: cu disperare…

— Ce înseamnă asta, să iubeşti pe cineva cu

disperare?

— Suntem la cele două capete ale vieţii, tu şi cu mine, Laura… Dar Erasm a scris *Elogiul nebuniei* şi nu ne cunoştea nici pe tine, nici pe mine, ceea ce dovedeşte că… Nu ştiu ce dovedeşte aceasta, dar este minunat să-l avem pe Erasm cu noi…

Ea îşi ridică spre mine bărbia încăpăţânată şi privirea gravă a copilului care refuză să se joace pentru că se trişează.

— …Ce înseamnă asta, să iubeşti pe cineva cu disperare?

Ne întâlnisem cu şase luni în urmă, ca urmare a unei erori.

Laura mă confundase cu altcineva. Mă dusesem singur la concertul lui Guilels, donându-i la intrare unui student cel de-al doilea bilet pe care-l cumpărasem. Atunci când nu ne trece în mod spontan prin minte niciun prenume şi când începem să ne răsfoim agenda, e mai bine să renunţăm, chiar şi dacă n-ar fi decât de dragul prieteniei, care merită respectul de a nu-ţi împrospăta memoria. La ieşire, o tânără brunetă, al cărei ten părea deprins de la naştere cu soarele, se desprinsese din mulţime şi venise către mine, cu programul în mână.

— Scuzaţi-mă, vă rog, pot să vă cer să-mi semnaţi programul? Vă admir atât de mult opera…

Mi-am scris cu plăcere numele pe colţul copertei.

— Poftim. Dar, spuneţi-mi, domnişoară, de unde ştiaţi că am fost internaţional de rugby în 1936? Nici măcar nu eraţi născută pe vremea aceea…

Ea păru descumpănită, îşi plecă privirea spre copertă…

— Vai, îmi cer scuze… V-am luat drept Michael Sam, unul dintre compozitorii mei preferaţi…

— Sam trebuie să aibă cu cel puţin cincisprezece ani mai puţin ca mine. Asta-i foarte încurajator. Va trebui să încerc să compun ceva. Poate că este un semn al destinului. Există intuiţii feminine…

Începeam să mă joc, vedeam că ea îşi dă seama şi

ştiam deja că meritam amândoi mai mult.

— Iertaţi-mă, i-am zis, şi îmi aduc aminte că, fără niciun motiv anume, m-am simţit deodată tulburat, ca şi cum din clipa aceea îmi dădusem seama că se afla acolo, în sfârşit, dar că era prea târziu.

Mă aplec spre faţa ei, îi ating fruntea cu buzele… Scriu aceste câteva cuvinte în prezent. Asta te ajută să trăieşti din nou.

— Înseamnă că ne-am întâlnit ca urmare a unei erori, Laura. Adu-ţi aminte. M-ai confundat… Şi aveai dreptate…

Tac. Am convenit încă de la început că diferenţa de vârstă nu va fi niciodată menţionată între noi. Încă din primele zile ale legăturii noastre, ne-am pus de acord că viaţa poate să aibă astfel de surprize şi să salveze totul, ca mesagerul regelui într-un ultim act de Molière. Dar aveam cu treizeci şi şapte de ani mai mult ca Laura şi începeam să-mi pândesc trupul ca şi cum ar fi fost acela al unui străin care venise să-mi ia locul. Îmi venea greu să mă debarasez de vigilenţa aceasta, al cărei pericol insidios îl cunoşteam totuşi şi, după consumarea actului, mi se întâmpla să fiu mai fericit pentru că fusesem „la înălţime”, decât să fiu pur şi simplu fericit. Poate că-mi lipsea fraternitatea faţă de femei şi, fără fraternitate, dragostea şi fericirea nu sunt nici ele decât un campionat. Există virilitatea şi există infecţia virilă, cu mileniile sale de posedare, de vanitate şi de teama de a pierde. „Mitologia supraţapului…”, scrisese pe o foaie de hârtie, în loc de explicaţie, prietenul meu poetul Henri Drouille, înainte de a-şi trage un glonţ în cap. Iar prietena lui îmi strigase: „Nu înţeleg, nu înţeleg! Era un amant atât de minunat!” Da, atât de minunat încât ea nu-şi dăduse seama de nimic.

Mi-a trecut prin faţa ochilor masca virilă a lui Jim Dooley şi aproape că i-am auzit vocea, cu accentul acela şi cuvintele pe care i le atribuiam: „Poate că era o clitoridiană. Uneori, ai noroc”. Nu, niciodată, nu eu. Trebuie să ştii să ajungi până la capăt.

Întotdeauna mi s-a părut că îmbătrânirea te pregăteşte pentru îmbătrânire. Erau, mi se pare,

anotimpuri, etape, semne care anunţau schimbarea: un „puţin câte puţin” care îţi dă răgazul să reflectezi, să te pregăteşti şi să-ţi iei hotărârile şi distanţările, să-ţi fabrici o „înţelepciune”, o seninătate, într-o zi, te surprinzi gândindu-te la toate astea cu detaşare, amintindu-ţi de trupul tău cu prietenie şi descoperindu-ţi alte interese, croazierele, bridge-ul şi prietenii printre anticari. Or eu încă nu avusesem parte de eşec. Simţurile mele nu refuzaseră niciodată să se trezească. Fără îndoială, de multă vreme deja, nu mai era vorba pentru mine de nopţile acelea în care trupul nu se cruţă până în zori şi nici măcar nu ştie să socotească. Dar toate astea nu aveau nicio importanţă, căci nu exista altă miză decât să-i dai fiecăruia ceea ce i se cuvine. Nu era vorba decât de un schimb de proceduri bune. Ne întâlneam şi ne părăseam cu gentileţe; adeseori rămânea chiar amiciţia aceea şi mica nostalgie surâzătoare, complice, pe care o lasă în urma lor amintirile plăcute. Dacă aveam de a face cu o parteneră niţel complicată, lucrurile luau un aspect gimnastic de care nu-mi dădusem seama dinainte şi care-mi punea probleme de suflu, de supleţe şi de rezistenţă musculară mai degrabă decât de vigoare sexuală. Mi-am dat seama de asta pentru prima dată cu o prietenă care nu se putea dispensa de penetrare simultană cu stimularea manuală, ca urmare a nu ştiu căror începuturi în viaţă. Trebuia să mă aplec în faţă, cu genunchii în spatele Alinei, întinzând braţul, ceea ce micşora raza de acţiune a prezenţei mele într-însa, situaţie cu atât mai delicată cu cât îi plăcea, totodată, să fie ciupită de sâni până la limita durerii, după cum îmi indicase de la bun început, în vreme ce agitaţia ei extremă, ardentă, dezordonată, mă obliga să o reţin prin trecerea unui braţ în jurul taliei, în scopul de a-i controla tresăltările şi salturile excesive care ameninţau în orice clipă să mă azvârle afară. Îmi lipseau membre: mi-ar fi trebuit patru braţe pentru a duce la bun sfârşit încercarea. Eforturile musculare pe care trebuia să le fac se efectuau în detrimentul concentrării mele şi a influxului nervos, iar atunci când am ajuns la capăt, după un sfert de oră, cea

mai mare satisfacţie a mea a fost că pot să răsuflu un pic. Dar natura feminină este de o extremă varietate, bogăţie şi abundenţă şi există întotdeauna pe lumea aceasta fiinţe făcute pentru a se înţelege. De-abia după întâlnirea mea cu Laura mi-am dat seama cu adevărat de declinul meu. Pentru prima dată în viaţa mea de bărbat mă observam mai mult decât o priveam pe parcursul actului, şi *mă* simţeam în loc să simt. Tot pentru prima dată se iveau pentru mine grijile odioase privind rigiditatea şi dimensiunea şi aveam nevoie adesea să mă asigur printr-o mişcare furişată a mâinii că eram „pregătit”. Fără îndoială că aşa stăteau lucrurile de ceva timp, dar nu mă preocupase aspectul. Atunci când mi-am dat seama, lipsa mea de ardoare mi s-a părut datorată lipsei de dragoste. O puneam pe seama lipsei de importanţă, îmi spuneam că raporturile mele cu femeile deveneau mai puţin anonime, că se personalizau mai mult, că se acomodau prost cu absenţa autenticităţii, a sărăciei afective. Dar, în braţele Laurei, nu exista posibilitatea iluziei. Niciodată nu iubisem cu o dăruire atât de totală. Nu-mi mai aminteam nici de celelalte iubiri, poate pentru că fericirea este întotdeauna o crimă pasională: ea le suprimă pe toate cele precedente. De fiecare dată când eram uniţi împreună în tăcerea marilor profunzimi care lasă cuvintele la stratul de suprafaţă şi când, departe, sus, cele o mie de cârlige ale cotidianului pluteau în van cu momelile lor de plăceri mărunte, de obligaţii şi de responsabilităţi, se producea o reînnoire a lumii atât de bine ştiută de toţi cei care cunosc încă adevărul pe care plăcerea a reuşit uneori să ne facă să-l uităm: a trăi este o rugăciune pe care doar dragostea unei femei o poate împlini. Că se întâmpla în apartamentul Laurei de la Piaza sau la mine, pe strada Mermoz, obiectele cele mai banale deveneau obiecte de cult. Mobilele, lămpile, tablourile dobândeau un sens secret şi căpătau în câteva zile patina amintirilor.

Nu mai existau clişee, banalitate, uzură: totul se întâmpla pentru prima dată. Toate rufele murdare ale cuvintelor de dragoste, pe care ţi-e atât de frică să le scoţi

la iveală, pentru că sunt acoperite de pete suspecte pe care minciunile le-au lăsat acolo, îşi reînnodau legăturile cu prima mângâiere, prima mărturisire, cu privirea mamelor şi a câinilor: poemele de dragoste erau prezente cu mult înainte de opera poeţilor. Mi se părea că înainte de întâlnirea noastră viaţa mea nu a fost decât o suită de încercări, bruioane de femei, bruioane de viaţă, bruioane ale tale, Laura. Nu cunoscusem decât prefeţe. Mimicile dragostei, multitudinea, varietatea, acuplările, toate acele întâlniri şi plăceri, sunt o absenţă de har autentic care se refugiază în pastişă, într-o *„à la manière* de „a iubirii. Uneori pastişa este foarte disimulată şi meşteşugul nu se prea vede, dibăcia ascunde făcătura, există dezinvoltură, se poate trăi mai nimic şi ieftin, chiar şi doar din plăcere, şi de altfel nu-ţi poţi petrece viaţa aşteptând să facă o mişcare de geniu. Viaţa s-a arătat în sfârşit capabilă de geniu în ceea ce mă priveşte atunci când m-a făcut să mă întâlnesc cu Laura, dar asta s-a întâmplat doar într-un moment de cruzime. Nu e vorba că trupul meu autumnal ar fi refuzat să mă servească, ci că îmi vorbea din ce în ce mai mult despre mine însumi şi din ce în ce mai puţin despre Laura. El mi se impunea cu greutate încă de la începutul actului amoros, întârzia să-mi răspundă, îmi aducea aminte de limitele sale şi, în vreme ce ardeam de o fervoare nerăbdătoare, solicita menajamente, domolire şi grijă. Tot ceea ce fusese cânt devenise murmur…

Ridică spre mine o privire surâzătoare.

— Jacques, nu vreau să-ţi imaginezi că nu mă mai pot dispensa de tine şi să te simţi prizonier.

— Ştiu asta.

— Poţi să mă părăseşti oricând, nu voi spune nimic, te voi urma peste tot, vreau să te simţi liber. Desigur, dacă te îndrăgosteşti de altă femeie, trebuie să mi-o spui, n-am să înghit un tub de somnifere, ăsta s-ar chema şantaj, m-aş duce numai să văd dacă este frumoasă şi după aceea m-aş culca îmbrăcată cu rochia mea de nuntă şi aş muri de vecernii siciliene…

— Vecerniile siciliene sunt o operă.

— …Dar sună ca numele unei boli cu plăgi roşii şi vomă. Domnule, îţi va spune medicul, prietena dumneavoastră este atinsă de vecerniile siciliene, asta nu iartă. Iar tu, îmbrăcat la patru ace şi revenind de la o noapte de dragoste, îţi vei arunca vioara la picioare şi te vei prăbuşi bocind…

— Vioara? De ce aş avea o vioară?

— Trebuie muzică într-o clipă atât de tristă.

— Ai o imaginaţie tropicală.

— Se spune barocă. Toate romanele şi toate filmele din America de Sud sunt baroce, în clipa de faţă. Avem o literatură foarte frumoasă, din care faci parte acum. Ţi-am scris deja o duzină de scrisori, pe care le-am trimis prietenelor mele de la Rio pentru ca să te viseze. Vei fi un amant legendar al Braziliei. Am relaţii, ştii asta. Sunt nebună?

— Nu, Laura. Dar la noi copiii se opresc din visat cu mult mai devreme, pentru că lumina noastră şi câmpurile noastre au gustul măsurii. Nouă ne lipseşte Amazonia.

— Nu este adevărat, îl aveţi pe Victor Hugo.

Îmi atingi buzele cu vârful degetelor, zâmbeşti, îţi sprijini capul de obrazul şi de gâtul meu, şi trebuie să existe şi alte feluri de viaţă, trebuie să mă pun la punct. Corăbii lente alunecă spre ţărmuri tihnite şi le pândesc blânda şi calda navigare prin venele mele. Niciodată braţele mele nu se simt mai puternice decât atunci când freamătă de tandreţe în jurul umerilor tăi. Există o lume, se spune, dincolo de perdele, o altă viaţă, afară, dar asta e science-Hction. Talazul timpului face un ocol şi se duce să se spargă în altă parte.

— Laura…

— Da? întreabă-mă, acum e momentul, am răspunsul la toate…

— Nimic… Voiam doar să-ţi pronunţ numele.

Nu am fost niciodată un om al plăcerii, ci un om al sanctuarului. Atunci când te strâng foarte tare în braţe, corpul tău îmi dă ajutor şi protecţie. Ca să mă reia în vârtejul ei, viaţa aşteaptă să nu mai fiu de neatins. Există

în jurul nostru un fel de creştinătate în sfârşit împlinită prin blândeţe, iertare şi dreptate, iar după aceea, atunci când răsuflările noastre se separă şi trebuie să reîncepem să trăim tăiaţi în două, rămâne cunoaşterea fericită a sanctuarului şi o operă imaterială alcătuită din certitudinea revenirii.

Îmi cauţi privirea. Niciodată nu m-ai întrebat, ca atâtea alte femei: „La ce te gândeşti?”, lucru care are întotdeauna efectul trecerii unui buldozer. Buzele tale se lipesc de ale mele, iar arsura îmi străbate trupul şi trezeşte în mine pe cel care am fost. Dar ceea ce încă mai este spontan în acest elan se dublează imediat de nevoia de ajutor şi chipul batjocoritor al Carlottei trece prin faţa mea; ea m-a făcut să râd în hohote altă dată, spunându-mi cu vocea ei italiană: „Atunci când un bărbat începe să-mi ghideze mai întâi mâna şi după aceea capul, ştiu că n-o mai duce mult”. Prea multă viaţă, prea multe cunoştinţe, prea mult umor… Mâinile-mi aleargă pe trupul tău, adastă, insistă, dar le cer mângâierilor mele să mă stimuleze îndeosebi pe mine. Te ating uşor, abia-abia, pentru ca sânii tăi, coapsele tale să-mi înfometeze mâna şi să mă cheme în continuare şi mai mult. Mai ales, să nu te gândeşti, să nu te cauţi şi să te pândeşti, ci să faci apel la acea luciditate de gradul doi care ştie să evite ceea ce este periculos în luciditate. Faţa ta, ochii tăi se voalează, mâna ta mă caută…

— O, tu, tu, tu…

Cel ce-am fost cândva se îndreaptă în întâmpinarea sa, dar orbirea, bucuria şi furia de a trăi, de a se lăsa în voie, de a se îmbăta, de a se dărui fără măsură şi fără menajamente au făcut loc unor griji prudente de economisitor: am reuşit să câştig zece minute bune datorită unor mângâieri iniţiale, am evitat epuizarea. Propria plăcere îmi este total indiferentă, şi cum să fie altfel, când este vorba de o chestiune de viaţă şi de moarte? înverşunarea mea este de aşa natură, încât nici măcar nu mai ştiu dacă mi-e frică să nu te pierd, Laura, sau dacă mi-e mai degrabă frică să nu pierd. Este sfâşierea

unei tandreţi infinite, a blândeţii acestui trup atât de încrezător în forţa mea. Există momente de ironie rece în care aproape că aud strigătele suporterilor veniţi să încurajeze echipa Franţei la campionatul mondial.

Aş merge şi mai departe pe panta comicului. Cu cât anxietatea mea creştea, cu atât mai aveam nevoie de o „a doua oară" pentru a mă linişti. Era o marjă de siguranţă pe care mi-o dădeam în vederea viitoarei retrageri. Reuşeam uneori, mobilizându-mi toate resursele şi profitând de exasperarea care-mi biciuia sângele. Şi atunci când privirea Laurei începea să se scufunde, apoi revenea la suprafaţă şi o căuta pe a mea, singurul lucru pe care îl mai reuşeam cu cea mai mare uşurinţă era un surâs suveran de stăpânire, în acelaşi timp tandru, puţin protector… şi atât de viril.

Se făceau şase luni de când eram împreună şi tu nu-ţi dădeai seama de nimic, draga mea. Făceam faţă. Şi, ca toate naturile fericite, erai puţin exigentă şi nici măcar nu ştiai că erai aşa.

Am mai rămas încă două zile la Veneţia, străbătând oraşul în toate direcţiile, ore în şir, vizitând toate bisericile. La întoarcere, atunci când te luam în braţe, tu erai aceea care-mi spunea: „A, nu, Jacques, ai milă, sunt moartă, moartă, nu ştiu cum faci tu, eşti o adevărată forţă a naturii…"

Speranţa mea renăştea. Trebuia să găsesc o viteză de croazieră. Cu toate muzeele Franţei la dispoziţie, încă mai puteam face faţă.

Am lăsat-o pe Laura la hotel şi m-am întors acasă, pe strada Mermoz. Apartamentul mă întâmpină cu un aer de „fiecare lucru la locul său", care mi-a dat imediat impresia că nu mă găsesc la mine acasă: lumea aceasta mică bine aranjată nu corespundea câtuşi de puţin dezordinii mele interioare. Pe biroul meu, mesajele începeau toate la fel: „Sunaţi de urgenţă…" La dictafon, vocea afectată a secretarei mă informă: „Fiul dumneavoastră vă roagă să treceţi pe la birou de îndată ce vă întoarceţi". Am zâmbit. Îmi venea greu să văd ce puteam face împotriva inflaţiei, a

scăderii catastrofale a comenzilor – optzeci la sută în raport cu anul precedent –, împotriva prăbuşirii de la Bursă, unde acţiunile mele îşi pierduseră în câteva luni trei sferturi din valoare, criza energiei şi cea mai mare descoperire de la oul lui Columb: că Europa nu avea materii prime…

L-am sunat pe fiul meu.

— Salut, Jean-Pierre.

— Bună ziua, tată.

Am aşteptat să mă întrebe. Nu-mi informasem filiala de la Zürich, care de altfel nu avea niciun fel de activitate reală. Era o ficţiune legală care îmi conferea o existenţă teoretică în ochii autorităţilor elveţiene şi-mi permitea să fiu în regulă cu Banca Franţei. Jean-Pierre nu-mi telefonase nici măcar o singură dată la Veneţia. Nu dădea niciodată dovadă de nerăbdare, de vivacitate şi de manifestări excesive de energie: probabil mă observase cu atenţie şi trăsese unele concluzii. Cred că se străduia cu multă grijă să nu-mi semene: asta e influenţa paternă. Tăcerea se prelungea: aveam aerul că urmăresc un efect.

— Avem creditul. Şi scontul.

— Bun.

— Spune drept, nu mai credeai…

— Nu-mi dau seama ce i-a putut determina.

— Există întotdeauna factorul personal care contează. Ei mă cunosc. Ei ştiu…

Era cât pe ce să spun: „Ei ştiu că sunt un luptător”, dar m-am reţinut la timp. Nu era momentul. M-am refugiat în comportamentul obişnuit: ironia…

— Ştii, când Giscard d’Estaing s-a scufundat cu submarinul… mi-a fost frică. Nu din cauza submarinului, nu. Mi-era teamă că va începe să meargă pe apă. Aşa sunt eu, şi eu. Fac miracole.

— Într-adevăr. Nu mă aşteptam. Lucrurile merg cât se poate de prost.

— Ce vrei, Europa şi-a pierdut istoria. Nu mai are vitalitate proprie. Materiile noastre prime, la optzeci la sută, sunt la ceilalţi. Se vorbeşte de „materia noastră

cenuşie” şi aici, desigur, avem tot ce ne trebuie. Dar toate sursele noastre de energie, de vitalitate – coaiele noastre, ce mai – sunt în lumea a treia, la fostele colonii… A venit clipa adevărului.

— Treci pe la birou?

— Asta se vede şi de aici, să ştii…

— Au mai fost şi nişte anulări de comenzi de când ai plecat. Şi interdicţia de a concedia…

— Da, am citit. Au dreptate. Vom vorbi despre toate astea. Hai să luăm masa împreună mâine. Mariette îţi va spune unde…

Am ezitat o clipă.

— Jean-Pierre…

— Da?

— Sunt aproape hotărât să vând.

El tăcea.

— Mă gândesc la asta în mod serios…

Deodată m-am trezit spunând cu o vehemenţă care m-a surprins şi pe mine:

— Nu pot lupta pe toate fronturile în acelaşi timp…

Probabil că a fost pentru prima dată când mi-am mărturisit astfel mie însumi unde ajunsesem în raporturile cu trupul meu – şi cu Laura…

Am închis, m-am dus să-mi desfac valiza şi am intrat în baie. Mi-am golit trusa de toaletă şi am găsit la fund o foaie de hârtie pe care am despăturit-o: era o reţetă. Am aruncat-o la coş. Îmi spusesem că nu voi lua niciodată vreun „întăritor” de genul acela.

De altfel, nu de asta mă dusesem să mă consult cu Trillac. Aveam dureri în regiunea inghinală, din cauza reumatismului, fără îndoială.

— Aveţi o prostată cam mare.

— Zău?

— Urinaţi bine?

— Încă destul de bine.

— Vă treziţi noaptea?

— Când nu pot dormi, da, uneori.

— Pentru a urina, vreau să spun.

— N-am remarcat.

— Jetul este puternic?

— Poftim?

— Atunci când urinaţi, jetul este puternic, alert, viu, în arc, sau ţârâie de la capătul uretrei într-un firişor anemic şi subţire, care se întrerupe pentru a o porni din nou, după un efort din partea dumneavoastră?

— N-am remarcat nimic. Urinez fără probleme. Am să fiu atent de acum înainte, dar…

— Vă udaţi chiloţii?

L-am privit cu gura căscată.

— Da, după cincizeci de ani, de obicei, atunci când crezi că ai terminat de urinat şi-ţi bagi scula la loc, rămân întotdeauna câteva picături care continuă să se scurgă, pentru că se instalează slăbirea controlului muscular, sfincterele se întăresc, înţelegeţi, şi asta produce o pată galbenă pe chiloţi. Acelaşi lucru se produce şi-n spate.

— Acelaşi…? Ce vreţi să spuneţi cu asta, pentru Dumnezeu?

— Reflexele de închidere sunt niţel uzate.

— N-am remarcat asta.

— În general oamenii nu remarcă asta, la început. Aşadar, ziceţi că aveţi dureri în zona inghinală?

— Uneori, da.

— Aşa ca nişte lovituri de cuţit?

— Nu. O durere surdă.

— După ce aţi ejaculat?

— Da, dar asta mi se întâmplă şi atunci când sunt obosit. Este mai degrabă o senzaţie de greutate.

— E vorba de prostată şi de canalele seminale. Nu-i grav, dar tinde să devină cronic. Maşinăria s-a uzat niţel. Puneţi-vă un supozitor după fiecare raport.

— Cum, domnule doctor, un supozitor după fiecare raport? Vreţi ca după… În sfârşit, după o acţiune amoroasă, să mă scol şi…

— Bine, atunci faceţi o baie de şezut foarte rece. Asta vă va alina.

— Ascultaţi, dacă trebuie să-ţi cauţi o alinare după ce

ai făcut dragoste…

— Domnule dragă, aici suntem pe domeniul organismului, al funcţionării sale şi al limitelor în cadrul cărora îl putem solicita… Poezia nu ţine de resortul meu. Nu aveţi probleme? Vi se întâmplă să aveţi erecţii?

— Încă nu se pune problema de „a se întâmpla să am erecţii”, domnule doctor. Am erecţii, punct.

— Cu ce frecvenţă? Durerile dumneavoastră provin dintr-un abuz mecanic, fără discuţie. Mucoasele dumneavoastră sunt deteriorate. Înţelegeţi, domnule dragă, atâta timp cât cantitatea de spermă şi de lichid prostatic este abundentă, lucrurile se petrec în mod normal, dar începând de la o anumită vârstă, are loc diminuarea cantităţii evacuate, deseori chiar o absenţă totală de spermă, cu evacuarea doar a lichidului prostatic în momentul ejaculării… Există tendinţa de a juisa „pe uscat”, cum se spune. Canalele nu mai sunt umectate, prostata se comprimă iară să se golească şi se produce o congestie cronică a ţesuturilor care vă dă durerile astea… Nu trebuie să abuzaţi. Trebuie să-ţi tratezi organismul cu respect… Iată de ce vă pun întrebarea aceasta privind frecvenţa raporturilor…

Începeam să mă înfurii. Aveam încă o dată senzaţia că am de luptat cu un cinism rece şi implacabil care nu era deloc acela al medicului, ci al unei ostilităţi imanente şi insesizabile, care se juca cu viaţa, dragostea şi pasiunea elanurilor generoase, un joc duşmănos al dispreţului şi al deriziunii. Simţeam o disperare, o frustrare şi o revoltă de o atare intensitate încât ironia, în loc să fie o armă de apărare, devenea un scalpel în plus în propriile-mi mâini, pe parcursul acestei mici şedinţe de anatomie.

— Ce frecvenţă, domnule doctor? Asta depinde de solicitările la care trebuie să faci faţă… La începutul unei legături, ştiţi, te străduieşti să faci impresie bună şi să o consolidezi, după aceea trăieşti din ce-ai obţinut, atunci când lucrurile s-au aşezat şi când ai ştiut să te afirmi aşa cum trebuie, iar la sfârşitul legăturii, atunci când intervine plictiseala, te străduieşti să o faci de cele mai multe ori din

eleganţă şi pentru a încheia apoteotic…

— Da, ştiu, femeile îşi spun totul una alteia.

— Nu asta voiam să spun. Nu este vorba atât de grija pentru o reputaţie virilă pe piaţă… Dar întotdeauna finalul unei legături este foarte trist. Atunci încerci să te convingi că situaţia încă poate fi salvată, te agăţi…

— Da, te agăţi, după cum spuneţi, iar după aceea ai un atac. La cincizeci şi nouă de ani, aveţi interesul să nu vă agăţaţi prea tare. Aveţi pe cineva, în clipa aceasta? Pentru că, în sfârşit, canalele dumneavoastră seminale şi epididimul… asta-i aici, la capătul testiculelor…

— Au!

— Vedeţi? Este dureros. Canalele şi epididimurile dumneavoastră sunt iritate… Nici nu mai spun de prostată, care este tare ca la câine. Aveţi o legătură, în prezent?

— Da.

— Rea?

— Cum adică?

— Vreau să spun, îi trebuie mult timp, se reţine pentru a prelungi plăcerea? Pentru că, ştiţi, să întârzii este foarte drăguţ, să te reţii, după cum eşti sfătuit în manualele de „bună purtare”, poate că este politicos, poate că este nobil, dar asta istoveşte prostata, încă nu v-a făcut să sângeraţi?

— Domnule doctor, eu… Vorbiţi la propriu ori la figurat?

— La figurat nu ţine de resortul meu. Nu vă vorbesc despre sentimente, vă vorbesc despre prostată şi vasele sangvine. Uneori, din cauza prelungirii, vasele explodează şi sângerezi la uretră. Vi s-a întâmplat aşa ceva?

— Nu. Niciodată. Uneori, prelungind prea mult timp, după cum spuneţi, îmi zdrelesc pielea…

— Da, din cauza frecării excesive.

— Exact, din cauza frecării. Este foarte dureros. În fine, la război ca la război…

Nu avea umor. Era un apostol al prostatei.

— Da, ei bine, credeţi-mă, domnule dragă, atunci când o femeie îţi spune: „Nu încă, nu încă” sau „Aşteaptă-

mă şi pe mine”, nu vă lăsaţi ademenit.

— Să nu mă las ademenit?

— Apăraţi-vă. Evacuaţi. Organele noastre sunt făcute pentru o funcţionare normală, regulată, aşa după cum a vrut-o natura, şi nu pentru acrobaţii sau performanţe… să zicem, artistice. Lăsaţi-vă în voie şi juisaţi în linişte, scurt şi cuprinzător. Nu aflaţi nimic nou atunci când vă spun că există castratoare care vor să vă sleiască forţele. Femeile nu înţeleg nimic din ceea ce ţine de membrul viril. Ele cred că e un soi de maşină-unealtă automată şi că poţi s-o reglezi după cum vrei. Nu veţi vedea niciodată o femeie îngrijorată de prostata ta, cele mai multe nici nu ştiu la ce foloseşte. La vârsta dumneavoastră, trebuie s-o faceţi bătrâneşte.

Nu m-am putut abţine: m-am ridicat şi i-am izbit tare cu pumnul în birou.

— Vă bateţi joc de mine, domnule doctor, sau ce? Bătrâneşte? Bătrâneşte? Să-mi fac treaba cu femeia de serviciu, care nu trebuie să juiseze? Un bărbat are îndatoriri, pentru numele lui Dumnezeu!

Mă studia, cu un trabuc între dinţi, cu capul băgat între umeri, cu ochelari de baga, ca o bătrână bufniţă albă.

— Sunt fost medic militar, domnule. Am fost doctor al primei Divizii de Blindate şi al Legiunii Străine. Mă pricep la prostată, domnule. Aţi venit să mă consultaţi pentru că vă doare. *Vă* dau sfatul meu medical, asta-i tot. O să faceţi ce-o să vreţi. E o chestiune de sănătate.

— Mai degrabă de crăpat.

— N-o să crăpaţi, după cum spuneţi, dar, dacă o să continuaţi excesele, lupta va înceta din lipsă de combatanţi.

— E ciudat să consideraţi asta o luptă.

— Da, ei bine, uitaţi-vă în ce stare se află sexul dumneavoastră după, şi o să-mi spuneţi dacă este o luptă sau nu. Aveţi neşansa unei sexualităţi anormale pentru vârsta dumneavoastră, excesivă, cu organe care sunt, în ceea ce le priveşte, normale, şi care vă susţin libidoul. Cam cât durează în medie fiecare raport cu actuala

dumneavoastră parteneră?

— Nu este o parteneră, este o femeie pe care o iubesc…

T

— Asta nu schimbă nimic din punct de vedere medical. Cât timp, cu aproximaţie?

— Zece, cincisprezece minute, prima dată… Nu prea ştiu. Sunt complet incapabil să vă spun.

— Prima dată? Există şi o a doua oară?

— Numai pentru ea.

El păru uluit.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că mi se întâmplă uneori să mi se scoale a doua oară pentru ea, dar nu mai ajung să juisez.

— Nebunie. Nebunie pur şi simplu. Vă săpaţi groapa. Vă daţi seama ce păţesc prostata şi vasele dumneavoastră sangvine, atunci când o frecaţi timp de o oră ca un ferăstrău mecanic? Astea sunt metode naziste, domnule. Şi, desigur, o şi puneţi să v-o sugă.

— Niciodată. Absolut niciodată. Nu o „pun să mi-o sugă”. Nu dau ordine. Ce mama dracului, domnule doctor, scuzaţi-mi expresia, căci sunteţi un fost medic militar, nu i-am spus niciodată unei femei „suge-mi-o”. Niciodată.

— Mda, mda, dar atunci când o face în mod spontan pentru a vă obliga să vă reîntăriţi, nu refuzaţi.

— Evident că nu.

— Şi vă daţi niţel seama la ce probă vă sunt supuse organele în timpul acestei operaţii, atunci când ele nu mai pot şi ea le forţează? Evident că felaţia poate fi folosită ca o mângâiere în cursul normal al actului, dar cu siguranţă nu ca metodă de reanimare. Când vă spun că vă săpaţi groapa în felul acesta…

— Groapa nu mă înspăimântă, dimpotrivă, cu condiţia să ajung acolo în deplină posesie a mijloacelor mele.

— Şi, desigur, vi se întâmplă să sfârşiţi în felul acesta, oral. Începând de la o anumită vârstă, felaţia omoară de două ori mai repede decât actul normal. Este

un şoc teribil pentru sistemul nervos şi pentru creier, iar raporturile sale cu atacurile de hemiplegie sunt bine cunoscute. Aveţi tulburări de memorie?

— Da, din ce în ce mai des. Fumez prea mult.

— Poate că fumaţi prea mult, dar vă şi lăsaţi fumat prea mult – vă vorbesc ca un camarad fost combatant –, iar pierderea fosforului nu mai este compensată, la vârsta dumneavoastră, atât de repede ca la cei tineri. Vă aruncaţi sistemul nervos în aer, pur şi simplu. Aveţi tremurături convulsive ale membrelor după act?

— Absolut deloc.

— Am să vă fac o injecţie cu extract glandular sub braţ, dar…

M-am ridicat.

— Nu vreau. Mi-aţi recomandat deja băi de şezut şi supozitoare după act, asta mi-ajunge pe post de calmante…

Mă mai privi insistent o clipă, sumbru, apoi se potoli.

— În fond, faceţi parte din vechea generaţie de francezi, aceea care încă mai credea în calitatea efortului… Am să vă scriu o reţetă, să vedem ce se întâmplă…

Nu am avut curajul să-i dau reţeta farmacistului, pentru că eram cunoscut în cartier.

M-am întins în apa caldă, cu ochii închişi, zâmbind la amintirea viteazului apărător al prostatei împotriva funestelor intenţii ale hoardelor feminine. Poate că venise momentul acum şi pentru mine să „salvez onoarea”. Câţi bărbaţi nu părăsesc o femeie „prea solicitantă” doar pentru a „salva onoarea”, adică din laşitate, pentru că sunt conştienţi de insuficienţa lor şi simt venind clipa în care vor fi descoperiţi? câţi bărbaţi nu „se desprind” astfel pentru că nu mai au cu ce face faţă, iar lumea îi crede „mari consumatori”, pe când lor le trebuie varietatea pentru a le trezi micile nevoi? „Tabloul de vânătoare” este întotdeauna alcătuit din nesiguranţă. Acel „nu mi se mai scoală cu ea”, care trece în mod atât de elegant vina asupra femeii şi o convinge că nu este la înălţime, că nu

este destul de „erotică”, destul de „provocatoare”, este o frază tipică a acestor stăpâni de şeptel, care nu ascunde în realitate decât un melc pe care se chinuie să-l facă să iasă la iveală. Şi de câte ori nu am auzit femei catalogate de „frigide” pentru că nu au un orgasm ca bărbaţii, dar la care voluptatea este de o cu totul altă calitate, „la altitudine constantă”, de o continuitate minunată şi care nu ia sfârşit decât odată cu bărbatul, astfel încât acesta nu este în stare deseori să le ţină companie pe tot parcursul traseului? Dacă m-aş îngrijora de „reputaţia” mea aş părăsi-o pe Laura şi, mai târziu, atunci când va fi foarte bătrână, într-o seară, la lumina lumânărilor, ea îşi va aminti de vremurile în care era frumoasă şi va murmura: „La şaizeci de ani, încă mai era un amant magnific… Cât este deci de uşor, schimbând deseori femeile şi scăpând de ele la timp, să-ţi alcătuieşti o imagine de neuitat! Dar nimic nu-mi este mai indiferent decât ceea ce nu eşti tu, dragostea mea. N-am nimic împotrivă să-mi dau duhul, cu condiţia să fie în braţele tale. Mi-e frică doar că va veni în curând clipa în care înţelegerea se transformă în compasiune şi în care tandreţea, grija de a mă menaja se va apropia atât de periculos de milă şi de solicitudinea maternă în care raporturile noastre riscă să-şi schimbe aspectul. „Nu, nu, nu trebuie, dragule, am făcut deja dragoste acum o săptămână, o să oboseşti… Trebuie să te menajezi, iubitule… Da, da, desigur, dragule, ştiu că mai poţi o dată, şi chiar de două ori, dacă insist, tu eşti o forţă a naturii, dar după aceea va trebui să rămâi culcat cu o compresă, ştii ce ţi-a spus doctorul… Nu până sâmbătă, dragostea mea, ai exagerat mult, ultima dată… Chiar că eşti nesăţios!”

Ar fi trebuit încă de la început să-ţi vorbesc deschis. Dar mi-era teamă să nu precipit lucrurile spunându-le pe nume. Ştiam de asemenea cât de contagios este totul în raporturile de cuplu. O simetrie periculoasă, în care angoasa unuia creează nesiguranţa şi anxietatea celuilalt: totul se agravează până la lipsa de comunicare finală… Şi, la urma urmei, încă mă mai „apăram”. Poate că era posibil

să câştig un an sau doi.

Nu-mi dădusem cu adevărat seama de starea obsesională în care trăiam decât cu puţin timp înaintea călătoriei noastre la Veneţia, apropo de o remarcă foarte inocentă a Laurei. Avocatul meu german venise în Franţa cu tânăra lui soţie pentru un „turneu gastronomic”. La revenirea la Paris, după toţi Troisgros şi Bocuse, i-am însoţit la Orly. Laura a venit cu noi. Müller era un bărbat masiv cu părul alb, fuma havane fine; îmi vorbi tot drumul despre casolete cu ciupercuţe de Viard, despre raţa Trissotin de Bagot şi despre claponaş în suc propriu, schimbând cu soţia sa priviri complice. Ea ne-a pomenit, la rândul său, mândră de progresele pe care le înregistrase în educaţie, de un tort de îngheţată cu şampanie şi de un iepure cu afine de neuitat. Era evident că aveam în faţă o pereche fericită. Pe drumul de întoarcere, rulam tăcut prin ploaie, în vreme ce Laura asculta o arie de flaut indian, la casetofonul maşinii. Se lipi de umărul meu şi întrebă:

— Jacques, când ai să faci cu mine un tur gastronomic al Franţei?

Nu ştiu ce m-a apucat şi de ce întrebarea asta nesemnificativă mi s-a părut o aluzie insidioasă. Am frânat aşa brusc, încât maşina din spate era cât pe ce să intre în noi şi ne claxonă indignată.

M-am întors spre Laura.

— Ce vrei să spui cu asta? Îţi baţi joc de mine?

Ea fu descumpănită şi se îndepărtă de mine aproape cu frică, încă nu-i vorbisem niciodată atât de arţăgos. Lăsă capul în jos.

— Încă nu sunt copt pentru consolările Bisericii, i-am aruncat printre dinţi. Nici pentru claponaşul mignon, nici pentru tocana de coţofană a lui tatălţu, nici pentru musculiţă pe clavicula sa, nici pentru mamaia umplută cu sos ţigănesc, nici pentru bibica cu fiori de trandafir, nici pentru mătărânga turcului cu capere, nici pentru chiloţii zuavului casnic, nici pentru fuduliile lui nenea Vercingétorix, nici… la dracu’.

Atunci când plângea Laura, era crimă împotriva

umanităţii. Era exod de populaţii civile mitraliate pe şosele. Era nazism, iar Hitler eram eu. Am părăsit autostrada pe la prima ieşire şi m-am oprit printre coşuri cu andive la Rungis. Am vrut s-o iau în braţe, crezând, ca orice bărbat, că totul va fi iertat pe loc.

— Lasă-mă! Eşti un câine de porc!

— Un porc de câine, murmurai.

— Îmi vorbeşti pe un ton că vreau să mor!

Am deschis gura, dar era într-adevăr într-o gramatică de nerezolvat.

— Îţi dau asta, ţine…

Îşi smulse lănţişorul de aur pe care-l purta în jurul gâtului şi mi-l aruncă.

— Dar pe ăsta ţi l-a dat mama ta, Laura, iubita mea…

— Tocmai, e serios! Ţi-l dau. Nu vreau nimic de la tine!

— Dar e vorba de mama ta, când erai o fetiţă…

Înşfacă lănţişorul, cobori geamul şi aruncă un pumn de aur într-o băltoacă.

— O, Doamne, vezi ce mi-ai făcut?

Am alergat prin ploaie ca să caut lanţul şi să încerc să i-l înapoiez. Ea închise ochii şi scutură din cap.

— Nu, s-a sfârşit!

— Dar nu eu sunt acela care…

— Nu-mi pasă, am nevoie s-o termin! Vreau să te simţi definitiv şi iremediabil! Vreau să mă întorc în Brazilia cu primul accident de avion, moartă!

Ridică geamul şi-şi lipi faţa de el în timp ce plângea. Am acoperit geamul de sărutări. Eram ud leoarcă. Am dat ocol maşinii pentru a mă aşeza la volan, dar ea a blocat portiera. Mi-am scos pălăria, impermeabilul, haina, cămaşa, cravata. Când m-am descheiat la pantaloni, în privirea ei a apărut o nuanţă de interes şi chiar de stimă. După ce mi-am scos pantofii, slipul şi şosetele şi am rămas gol puşcă în ploaie, ea părea plăcut impresionată şi chiar calmată. A coborât geamul Jaguarului.

— De ce faci asta?

— Nu ştiu, am spus. Nu sunt brazilian.

Avu un prim zâmbet. Celelalte apărură mai târziu, atunci când eram în braţele ei. Îmi aduse hainele, dar m-am întors la Paris gol la volan. Voiam să-i arăt că încă mai ştiam să fiu nebun de dragoste.

Ies din apă şi încep să dau târcoale prin apartament, care se goleşte din ce în ce mai mult pe măsură ce trec minutele. Sunt patru fotolii, un divan în salon, şi toate au un aer dezolant; fiecare bibelou este atins de absenţă. Totul în jurul meu este la jumătate. Obiectele cele mai familiare au devenit vestigiile unei vieţi înşelătoare care ar fi reuşit poate să păstreze iluzia până la capăt, dacă nu te-aş fi cunoscut. Fără tine, Laura, nici măcar nu mi-aş fi dat seama că nu eram acolo. Se spun atâtea prostii despre naştere! Nu este suficient să vii pe lume pentru a te naşte. „A trăi" nu înseamnă nici a respira, nici a suferi, nici chiar a fi fericit, a trăi este un secret care nu poate fi descoperit decât în doi. Fericirea este o muncă de echipă. Las să treacă secundele şi minutele şi caravana aceasta lentă se încarcă de sarea fericirii, căci se îndreaptă către tine.

Înşfac telefonul care sună şi-ţi aud vocea puţin neliniştită:

— Alo! Alo!... da?

— Laura...

— Mi s-a făcut teamă, credeam că nu eşti tu...

— De fiecare dată când nu eşti aici, am impresia că sunt altundeva.

— Jacques, unde o să ajungem, oare unde o să ajungem? Nu este... Fericirea nu e pentru oameni... Ne simţim ameninţaţi...

— Asta poate că o să se aranjeze...

— Cum vrei tu ca fericirea să se aranjeze?

Vocea ţi se sparge. Cred că plângeai...

— Mi-e frică, Jacques. Sunt atât de fericită cu tine încât... nu ştiu... tot timpul mă simt ameninţată...

— Ascultă, viaţa n-are de gând să se supere pentru că tu eşti fericită. Poţi spune orice vrei despre viaţă, dar un lucru este sigur: ei nu-i pasă. N-a ştiut niciodată să facă distincţie între fericire şi nenorocire. Ea nu se uită în jos.

— Mi-ai citit scrisoarea?

— Ce scrisoare?

— Ţi-am scris o scrisoare de despărţire înainte de plecarea noastră la Veneţia…

— Stai aşa…

M-am dus să răscolesc în teancul de corespondenţă de pe birou. Jacques, totul s-a sfârşit între noi. N-am să te mai văd niciodată. Când ai să citeşti cuvintele acestea, voi fi moartă. Iartă-mă. Nu pot trăi fără tine.

Am alergat la telefon.

— Ţi-am citit scrisoarea. A fost bine?

— Formidabil. Am plâns, nici nu ştii. Este aşa de minunat să crezi că te joci de-a frica, ca şi cum n-ar exista o ameninţare adevărată… Ador uşurarea.

— Exorcism?

— Da. E foarte brazilian.

— Da, numai că la mine, de fiecare dată, e panică. Într-o bună zi, o să fie adevărat şi eu n-o să cred. De ce faci asta, Laura?

— Serios?

— Da, serios.

— Chiar că este din superstiţie, aşa cum baţi în lemn. Ştii, nu glumeam absolut deloc atunci când îţi spuneam că mi-e frică tot timpul. Fericirea este mereu puţin vinovată…

— Asta vine din educaţia religioasă.

— Poate. Nu ştiu. Sau există într-adevăr ceva care ne ameninţă şi am presentimente.

Am tăcut.

— De altfel, toată lumea ştie că fericirea nu este decât propagandă comunistă.

— Vin acuma.

M-am îmbrăcat. Mâinile îmi tremurau. Oare ea înţelegea, ştia, dar voia să mă menajeze şi evita să vorbească despre asta? Nu, nu era posibil. Mi-aş fi dat seama. Şi, de altfel, despre ce şi-ar fi putut da ea seama, Dumnezeule? Reuşeam de fiecare dată. Ieşeam cu bine în mod onorabil. Nu dădeam impresia de… chinuială. Nici măcar de efort. Aveam mare grijă. Stilul era prezent. Mă

străduiam să dau o impresie de uşurinţă. Iar strigătul acela care-i apărea atât de des pe buze, în ultima clipă, când bătălia era câştigată, înaintea geamătului, strigătul acela care-mi vorbeşte atât de bine de mine însumi şi mă împopoţonează aşa de bine, acel „o, tu! tu! tu!” care este pentru mine ca o încheiere a exilului şi o revenire în ţara natală, nu lasă loc de îndoială şi de teamă.

Am mers pe jos până la Piaza şi am urcat etajele. Ea îmi deschise uşa, drapată în ceva transparent, ţinând încă în braţe unul dintre acele buchete de flori care pornesc mereu în căutarea unei inimi şi nu găsesc decât o vază. Nu eram curios în legătură cu pretendenţii aceştia, a căror existenţă nu o cunoşteam decât printr-un permanent miros de trandafiri.

Ochii îi sunt înguşti, „frunze asiatice”, cum sunt numiţi în Brazilia, părul strâns la spate în coc înconjură fruntea cu o linie întunecată, iar desenul buzelor are o blândeţe, o vulnerabilitate care mă face întotdeauna să ezit între sărut şi privit. S-a spus despre noi, ştiu: „Nu înţeleg ce-a găsit la el, ce-a găsit la ea”. Asta dovedeşte că două fiinţe s-au găsit într-adevăr. Atunci când îşi pune în felul acesta capul pe umărul meu, ce mă mir că umărul meu încă n-a fost niciodată la ea! Gâtul are o graţie pe care literatura a banalizat-o cu ajutorul lebedelor. Subţirimea taliei îmi înnebuneşte mâinile pe care vine imediat să le copleşească rotunjimea coapselor, iar atunci când părul desfăcut îi înconjoară capul, buzele-mi îşi pierd suflul din cauza alergării. Mă gândesc la statuile perechilor tăiate în piatră, care s-au măcinat şi s-au erodat de-a lungul anilor, şi la nostalgia aceea a duratei infinite care urmează să eşueze în piatră, pentru că doar clipele au geniu.

Scribăluieşti câteva cuvinte şi-mi întinzi foaia. „Există undeva în noapte un oraş şi Dumnezeu mai ştie ce, e greu să-ţi imaginezi…”

Rămâi aşa. Nu mişca. Să fie aşa pe vecie. Dă-mi răsuflarea ta. Mici eternităţi îşi deapănă infiniturile sub încheietura mea şi pentru prima dată nu vorbesc despre

timpul care trece, ci despre cel care s-a oprit la fericire. Există, desigur, o lume exterioară, o lume în care se moare şi unde este foamete, dar aceea este doar o cunoaştere pe care ne-o dictează principiile noastre umanitare. Ascult vocea Recitatorului, care murmură în pieptul meu, şi focurile mele stinse sunt dulci ca setea potolită. Am primit cândva o scrisoare de la un navigator solitar, care mi-o scrisese de pe latitudini îndepărtate, vorbind pe larg despre liniştile de dincolo pe care le cunosc, spunea el, cei care sunt singuri la bord în mijlocul oceanelor – iar braţele mele se strâng în jurul tău cu încă şi mai mare gratitudine. Chiar nu este cazul să te străduieşti să-ţi oferi o altă corabie şi să te duci atât de departe pe mare. De-abia respir, pentru a gusta mai bine răsuflarea buzelor care dorm lipite de ale mele. Sting lumina, noaptea îşi ridică în jurul nostru cortul. Tu nu te mişti niciodată în somn şi ai deja, pe corpul meu, obişnuinţele tale: dacă fac o mişcare care te lipseşte de culcuş, tu murmuri şi, cu câteva sărutări, pui lumea la loc. Laura…

Am lacrimi în ochi, dar asta e doar pentru că mă gândesc la bătrânul meu câine Rex, care a dat din coadă atunci când m-a văzut, înainte de a muri.

Privirea proaspătă a copilului salvează până şi trotuarele de uzură. Regăseam în tovărăşia Laurei unele dintre bucuriile pe care mi le dăduse fiul meu atunci când era mic. Am mers să facem un tur cu barca la pădure, să urcăm în Turnul Eiffel, să facem pe gură-cască la Bâlciul Tronului, iar Parisul parcă exista pentru prima dată. Am dus-o în restaurantele de care eram de mult dezgustat din cauza meselor de afaceri: descopeream cu stupoare că puteai fi fericit acolo. Atunci când intram, în urma Laurei, simţeam aţintite asupra chipului meu, pe care loviturile dure ale Rezistenţei şi un hazard de trăsături şi de osaturi îl fasonaseră de aşa manieră încât nu-i lipsea decât un chipiu de legionar, priviri care păreau să cântărească ce era adevărat în toate astea. Ştiam că treceam încă destul de bine examenul acesta de credibilitate la care sunt supuşi în restaurantele şic bărbaţii de o anumită vârstă

care însoţesc o femeie foarte tânără. Aproape că auzeam şoaptele: „Dar, de fapt, câţi ani are Jacques Rainier? Greu de spus… Are un băiat care a trecut deja de treizeci…

Şi a fost cu Chaban în *maquis*… Nu bea deloc… Se menajează”. Nu băgăm în seamă. Am o faţă plată şi cu cicatrice, păr blond încărunţit tuns perie, şi falei puternice: arăt bine. Port haine vechi de douăzeci de ani, pe care le întreţin cu grijă: am oroare de schimbări. Aparenţele sfârşesc prin a fi convingătoare şi imaginea mea de marcă rămăsese aproape intactă de zece ani încoace. Aşa m-am construit şi în asta am avut încredere.

Ea se ivea dintre aşternuturi şi perne ca dintr-o luptă cu lebedele şi întindea mâna în căutarea unei crengi pentru a ajunge din nou la ţărm. În clipa geamătului, îşi ascundea faţa ca şi cum i-ar fi fost ruşine şi-şi împiedica ţipătul să urce la cer muşcându-se de mână. I-am spus că eram jignit de lipsa asta de milă pentru ceruri.

— Am fost educată la mănăstire, mi-a explicat ea, şi m-am mirat să aflu că maicile călugăriţe braziliene practicau un asemenea legământ al tăcerii.

— Mama mi-a telefonat în seara asta de la Rio şi i-am vorbit despre tine. Ştie tot.

— Trebuie întotdeauna să-i spui totul mamei tale, când eşti la celălalt capăt al lumii. Cum a primit vestea?

— Foarte bine. Mi-a spus că, dacă sunt fericită, nu are nicio importanţă.

— Nu reuşesc să mă prind de întorsăturile de frază braziliene… Nu are importanţă să fii fericit?

Privirea sa rătăceşte pe faţa mea şi-i conferă ceva din veselia ei.

— Nu-ţi fie frică, Jacques…

Ridic cu vioiciune capul.

— De ce spui asta? Frică de ce?

— De mine. Nu ai obişnuinţa să fii iubit ca un val seismic şi ştiu că ţii la libertatea ta…

— Nu spune prostii. Libertatea mea, cu tine, mă doare-n cot. Complet. Ia-o, păstreaz-o. Ţi-o dăruiesc. Fă din ea perdele. Nu există libertate, Laura. Din punct de

vedere biologic, suntem cu toţii nişte oprimaţi. Natura, natura aceasta care este atât de apărată, ne solicită supunerea. Trebuie să salvăm oceanele, se pare, aerul şi arborii, dar omul trăieşte într-o stare de oprimare şi de spoliere permanentă… Mi-ar plăcea să mor înainte.

— Înainte de ce?

Redevin stăpân pe mine. Mă aşez pe pat, îţi iau mâna şi o ţin îndelung, cu palma pe obrazul meu, cu ochii închişi. Ai mâini de copil. Poate că ar fi trebuit să am o fată.

— Să mori înainte de ce?

— Înainte ca toate oceanele să ajungă poluate, draga mea, şi ca viaţa să-şi piardă frumoasele pene. Înainte ca toţi trandafirii să nu devină cenuşii.

— Asta poate fi un lucru foarte frumos, un trandafir cenuşiu.

…Dacă aş fi avut o fată, poate că m-aş fi retras.

— Laura…

Mă ia în braţe. Noaptea pare deodată diferită, ca şi cum ar fi existat o altă noapte, aceea care vine să liniştească inimile prea tinere din trupurile prea bătrâne. Îmi închid ochii pentru ca tu să-ţi poţi pune degetele pe pleoapele mele. Simt lacrimi în gât, căci există o limită a declinului glandular. Laura, sunt patruzeci şi cinci de ani de când visez să mă căsătoresc cu prima mea dragoste. O biserică de ţară, domnul primar, doamnelor, domnilor, inelul pe deget, un „da” foarte proaspăt: Dumnezeule, câtă nevoie am să-mi revin! Aş fi neîndemânatic, îţi promit, pentru prima dată, pe undeva prin Bretania, fie că plouă şi nu trebuie să ieşi, iar pretutindeni primăvara, primăvara care ţi se potriveşte atât de bine, patria aceea pierdută despre care murmură între ele nopţile de toamnă. Lupt împotriva somnului, căci sunt în starea aceea de semitrezie în care sensibilitatea se atenuează şi în care aproape că poţi fi fericit.

Nu ştiu dacă am dormit. Durerea urcă încet, surd şi sfârşeşte ca o lovitură de sabie. Braţele Laurei sunt în continuare în jurul meu, iar buzele-i respiră alături de ale mele. Mă desprind cu blândeţe şi ea îmi murmură numele,

ca şi cum încă aş mai fi fost bărbatul acela. Trişorul se ridică în noapte pentru a se duce să-şi aranjeze cărţile. Umplu bideul şi fac o baie de şezut cu apă rece. Trillac avea dreptate: ajută. Nu este nimic mai dăunător pentru prostată şi canalele seminale decât erecţia prelungită fără ejaculare şi fără golirea glandelor. Congestia vaselor sangvine este teribilă. Aproape niciodată nu ajung să ejaculez a doua oară, iar deseori nici din prima.

Dimpotrivă, rezist aproape la nesfârşit: amantul ideal, în consecinţă. „O, tu, tu! Tu!” Luaţi un sexagenar viguros care nu poate finaliza şi sunteţi sigură că vă va oferi satisfacţie. „Jacques Rainier ăsta… Se pare că încă mai este un amant feroce…” Rămân aşezat pe bideul îngheţat încă o vreme, reîmprospătând apa. Cuţitele sub testicule se atenuează şi încetează. Dar rămâne o greutate de piatră între anus şi rădăcina sculei. Nu m-am uitat la ceas, dar Laura întârzia, aşa că trebuie să fi durat vreo douăzeci de minute bune. Măcar dacă aş fi reuşit să mă descarc. Apăs pe capătul uretrei: nici urmă de sânge. Dar pielea este iritată din plin din cauza frecării. O iau de la capăt. E o durere atroce, undeva în fundul anusului şi către vintre, în partea stângă, mecanica mea a primit o lovitură de graţie. Sunt mai puţine secreţii decât altă dată, cantitatea de lichid prostatic s-a diminuat, nu mai este destul de unsă, lucrează în sec. Am greşit când am aruncat reţeta pe care mi-o dăduse Trillac. Mâine dimineaţă am să-i telefonez servitorului meu să o caute în coşul de hârtii şi s-o ducă farmacistului. Am nevoie de toate resursele.

Mă ridic, mă şterg şi după aceea cred că am avut un soi de râs.

— Voiam să te consult…

Şi am zâmbit. Trebuie să am undeva, într-un cotlon bine ascuns al psihicului meu, o mică afacere pe cinste care funcţionează de minune: o fabrică de zâmbete ironice pe care este suficient s-o aprovizionez cu nelinişte sau haos, cu sentimente de eşec şi de slăbiciuni pentru ca ea să producă un articol finit de o calitate excelentă. Într-o zi, valetul meu, Maurice, duşmanul prafului, îmi va ridica în

mod delicat zâmbetul, îi va da câteva lovituri de pămătuf şi-l va depozita pe etajera din sala de baie, printre celelalte articole de toaletă.

Laura este aşezată aproape de fereastră, în capot albastru, cu picioarele goale pe braţul fotoliului, pe cale să recitească *Un veac de singurătate*, de García Márquez. Ridică spre mine o privire tristă:

— Acum ştiu cum au luat fiinţă toate marile mituri populare. S-au născut din absenţa vieţii şi din mizerie. Autorii lor nu aveau nicio putere, atunci răsturnau cerul şi pământul. Se refugiau în imaginaţie, pentru că nu aveau altceva… Ai vorbit cu fiul tău?

— Da. Am luat masa împreună ieri…

Jean-Pierre îşi privea *daiquiri*-ul. Manşete imaculate, sacou albastru, cravată Lanvin. Are treizeci şi doi de ani, dar deja e multă vreme de când a început să fie impecabil: încă de la intrarea la E.N.A[2]. Cu ochelarii săi de bagă, cu părul pieptănat cu grijă şi faţa cu trăsături ascuţite, a cărei expresie de neutralitate ascunde în mod admirabil tăişurile, are o prezenţă agreabilă, şi îl suspectez serios că măsoară dozajul şi impactul în funcţie de interlocutori şi de rezultatele urmărite. Cred că este un viitor prim-ministru, numai să nu se schimbe… Are un fler înspăimântător, o rapiditate de judecată care nu neglijează niciodată factorii personali. „Am semnat cu dumneavoastră”, mi-a spus într-o zi Bonnet, care-mi făcuse totuşi zile amare, „pentru că-mi place să lucrez cu fiul dumneavoastră. El nu este unul dintre elevii aceia care cred că nu au nimic de învăţat şi vor să ardă etapele”. Nu înţelesese că exact asta era maniera lui Jean-Pierre de a arde etapele. Ştia să folosească o oarecare seducţie, deseori exercitată de tineri asupra oamenilor în vârstă, şi care provine dintr-o căutare inconştientă a unui „substitut”, a aceluia pe care l-ar alege, pe la şaizeci de ani, ca pe o imagine a lui însuşi, dacă ar fi fost s-o ia de la capăt şi dacă ar putea „redeveni”. Citesc uneori în privirea bătrânilor şefi de întreprindere, pe parcursul unei discuţii,

2 Ecole Naţionale d’Administración. (N. tr.)

o expresie puţin visătoare, în acelaşi timp uşor ostilă şi amicală, atunci când ascultă un interlocutor cu treizeci de ani mai tânăr şi care pare făcut să se bucure de viaţă: ar vrea să se reinvestească. Sunt acestea clipe ciudate, în care simpatia se amestecă cu antagonismul şi cu ranchiuna şi, după hazardurile unor obscure contorsiuni psihice, asta poate duce la fel de bine la ajutarea unui tânăr, ca şi la zdrobirea lui. Recunoşteam cu atât mai uşor arta aceasta a prezentării şi a seducţiei la Jean-Pierre cu cât lucrasem între 1950 şi 1955 într-o mare agenţie de publicitate la New York, în vremea când tehnicile de vânzare se dezinteresau încă în totalitate de calitatea produsului şi mizau în primul rând pe prezentare pentru a-l seduce pe client. Calitatea mărfii nu începuse să intre cu adevărat în scenă decât prin 1963, după cruciada solitară şi victorioasă a lui Ralph Nader împotriva lui General Motors şi odată cu apariţia primelor ligi de apărare a consumatorilor. Într-un astfel de context de artă a seducţiei, tinereţea şi aspectul fizic ajunseseră cea mai mare valoare; valorile tradiţionale – durata, maturitatea, soliditatea şi fiabilitatea – se pierdeau. S-a ajuns la asta mai întâi în Statele Unite, iar odată cu cei zece ani de întârziere obişnuiţi, în Europa, la bărbaţii şi femeile care îmbătrâneau, un sentiment de depreciere şi de pierdere, de devalorizare prin pierdere de calitate şi de valoare…

Privirea Laurei se îndreaptă spre mine pe deasupra cărţii.

— Te gândeşti mult la fiul tău, Jacques?

— Din ce în ce mai mult. Marea iluzie: să fii continuat. Să nu te sfârşeşti…

Figura lui Jean-Pierre seamănă puţin cu cea a femeii cu care mă căsătorisem acum treizeci şi unu de ani şi pe care am părăsit-o acum cincisprezece, şi este destul de dureros să te trezeşti confruntat, atunci când eşti în faţa fiului tău, cu imaginea lucrurilor sfărâmate. El mi-a arătat întotdeauna o consideraţie extremă, dar există între noi o barieră destul de greu de definit: cred că ceea ce avem în comun, lucrul în care ne asemănăm şi suntem într-adevăr

tată şi fiu, nu ne place nici unuia, nici celuilalt şi oricât de puţin ne-am angaja amândoi într-o intimitate prea deschisă, ar apărea deodată mărturisiri, goliciuni, asprimi, urme ale unei vechi rădăcini ţărăneşti, exploatată mai întâi prin iobăgie şi apoi prin arendă, pe care fiecare din noi preferă să nu o examineze de aproape. Ceea ce era la strămoşii noştri grija semănăturilor şi a recoltelor a devenit la noi aceea a investiţiilor şi a veniturilor. Sperasem în taină că Jean-Pierre va avea o vocaţie artistică, dar este prea uşor să încerci să compensezi pe spinarea fiului tău. El zâmbeşte rareori, poate din cauză că m-a observat din plin şi nu fără simpatie. Este mai „pasager" şi rapid cu femeile decât am fost eu: trăim într-o societate a abundenţei. Ştiu că a avut două pasiuni profunde: pentru o italiancă – „nu m-am însurat cu ea din cauza ta", mi-a spus el, o remarcă ce i s-a părut cu totul misterioasă mamei lui, atunci când i-am repetat-o. El înţelegea prin asta, cred, că faci mai puţin rău abandonând o femeie de douăzeci de ani după o scurtă legătură decât o femeie de patruzeci de ani după douăzeci de ani de trai împreună. Fusese foarte interesat, mi s-a spus, de fiica unică a unuia dintre cei mai mari industriaşi din Nord, dar renunţase. N-am fost mirat atunci când a refuzat să intre într-un cabinet ministerial, după alegerile din 1974, căci evita să se amestece în politica franceză, ca şi cum ar fi existat în el o ambiţie secretă de a schimba lumea. Fără îndoială că ăsta nu era decât propriul meu vis de tinereţe, pe care i-l atribuiam. „Să schimbi lumea..." Trebuie, pentru a nutri o aspiraţie atât de vastă, multă umilinţă în raporturile cu sine însuşi, căci, în măsura în care este autentică, genul acesta de ambiţie solicită mai întâi renunţarea...

— Ce mai face Laura?

— Foarte bine. Îţi transmite toate cele bune... A fost pentru prima dată când vedea Veneţia, aşa că îţi dai seama...

Ospătarul-şef stătea în preajma noastră cu aerul în acelaşi timp discret şi insistent al profesionistului care

regretă că trebuie să-ţi întrerupă conversaţia şi să te informeze că nu are vreme de pierdut. Mi-am pus ochelarii şi am admirat lista de bucate. Sparanghelul costa patru mii de franci şi pepenele galben cu porto trei mii. I-am spus ospătarului:

— Lasă-mă să mă obişnuiesc cu preţurile.

Se înclină, se îndepărtă cu o rotire pe călcâie. Am aruncat o privire în jurul nostru: nimic decât note de plată…

— Iartă-mă că te-am făcut să vii aici, Jean-Pierre, am aerul că încerc să te trag în piept…

— Imaginează-ţi că vin uneori aici de unul singur şi dejunez în *tête-à-tête* cu mine însumi…

— De ce naiba?

— Pentru a mă căli. Îţi trebuie antrenament. Nu am o dispoziţie înnăscută pentru genul ăsta de ambianţă şi mă perfecţionez. Trebuie să mă simt în largul meu în teren pentru a trata cu clienţii noştri…

Fiul meu se făcea că nu este păcălit de jocul social: ceea ce, de fapt, face parte din jocul social. La asta mă pricepeam: să-ţi dai aerul că iei distanţă faţă de ceea ce este şi de ceea ce faci uşurează mult raporturile cu ceea ce este şi cu ceea ce faci.

— Aşadar, Jean-Pierre, aproape că este hotărât.

— Kleindienst?

— Este o ofertă valabilă.

— …Este *singura* ofertă, vrei să spui…

Ţinea cu delicateţe piciorul paharului între degete şi mişca băutura. Degete fine şi lungi, făcute pentru foşnetul dosarelor şi al cristalelor de la mesele simandicoase. Eu încă mai aveam mâinile de altă dată, prost şlefuite, grele şi noduroase, ale bardei şi ale plugului.

— Am reflectat bine. Nu este deloc vorba, după cum crede fratele meu – trebuie să-ţi fi vorbit – de consideraţii personale… de viaţa mea particulară sau, dacă preferi, de viaţa mea pur şi simplu. Desigur, mi-e dor să-mi consacru mai mult timp… fericirii.

— Cine te-ar condamna?

— Dar văd situaţia noastră aşa cum este: fără ieşire. Fourcade joacă până la capăt cu cei mari: concentrarea, giganţii, pentru a face faţă concurenţei la scară globală. El pregăteşte de asemenea, că o vrea sau nu, naţionalizările: atunci când cei puternici vor ajunge la exces, puritanismul va impune deposedarea. Ştii, atunci când un american merge în Cadillac şi un alt american îl vede, îşi spune: „Într-o bună zi, şi eu voi merge în Cadillac”. Dar un francez, atunci când este sfidat de o maşină mare, bombăneşte: „Nespălatul ăla nu poate să ruleze şi el cu un Citroën 2CV, ca toată lumea?” Ne-a crescut cifra de afaceri cu 20% pe an, de cinci ani încoace, dar asta a impus investiţii în echipament, care ne-au dat complet pe mâna băncilor… Ştii toate astea mai bine ca mine. Sunt prea mic. Nu pot ameninţa guvernul cu treizeci de mii de şomeri… S-a dus totul naibii. Desigur, am putea câştiga timp, să ne facem că, să trenăm… cât? un an, optsprezece luni. Prefer să părăsesc arena înainte de a fi doborât şi tras afară. Trebuie să ştii să accepţi inevitabilul…

Mă ridic, mă duc să deschid fereastra către luna lui mai şi revin să mă aplec deasupra gâtului Laurei. Nu văd din ea decât cascada părului; închid ochii şi mă pierd în primăvara aceasta care-mi primeşte buzele.

— Da. Mă gândesc adesea la o frază din Valéry: „Vremea lumii terminare începe…”

Jean-Pierre se uită cu obstinaţie în fundul paharului. La o masă învecinată îi recunosc pe Sentier, de la C.E.K.A., şi pe Miriac, pe care-l credeam dispărut odată cu I.O.S. a lui Comfeld.

— Nu este o criză ca altele. Toate structurile noastre sunt uzate. Nici măcar nu-i vorba de economie: suntem în urmă cu tehnologia. Economia se blochează pentru că rămâne ataşată de o tehnologie pe care însăşi rapiditatea dezvoltării sale a făcut-o anacronică. Lumea moare de dorinţa de a naşte. Societatea noastră s-a epuizat în realizarea visurilor trecutului. Atunci când americanii s-au dus pe Lună, s-a urlat că începe o nouă eră. Dar nu: era vorba de o epocă ce-şi dădea duhul. S-a muncit ca să fie

obţinut Jules Verne: secolul al nouăsprezecelea… Secolul al douăzecilea nu l-a pregătit pe cel de-al douăzeci şi unulea: s-a epuizat în a-l satisface pe cel de-al nouăsprezecelea. Petrolul ca element *sine qna non* al unei civilizaţii: îţi dai seama? Toate resursele noastre de energie sunt la alţii… Asta înseamnă epuizarea…

Laura se mişcă niţel şi încerc să-i percep profilul care se îneacă în plete. Braţele i se încolăcesc în jurul umerilor mei. Mi-e dragă tandreţea aceasta liniştită şi nemişcată în fericirea clipelor ce stau în loc, pe care nu le ameninţă niciun gest. Sunt clipele mele cele mai senine, cele mai sigure…

— Şi când îţi vorbesc de o civilizaţie epuizată, nu mă refer doar la energia materială…

Mă izbesc pe faţa lui Jean-Pierre de o expresie pe care o cunosc bine: cu ochii plecaţi, se străduieşte să nu mă bage în seamă. Zâmbesc.

— Hai, spune-o.

— A, nimic. Absolut nimic.

— Mă crezi chiar aşa de susceptibil?

— Bine, şi eu am dreptul la umor… Sfârşitul lumii va provoca o cădere la Bursă, asta e sigur. În caz de Apocalipsă, cumpără aur… Scuză-mă, dar atunci când un om hotărăşte că societatea noastră şi chiar întreaga noastră civilizaţie sunt la pământ şi că singura concluzie pe care o trage din asta este să-şi vândă acţiunile… E destul de caraghios.

— Mulţumesc. Şi ce-ai vrea să fac? Să mă reconvertesc? La ce? O nouă sursă de energie? Revoluţia maoistă? Sau Tatăl-nostru-carele-eşti-în-ceruri? Toate „progresele” noastre, în clipa de faţă, în politică sau aiurea, sunt istorioare despre piese de schimb… Despre găselniţe de *sex-shop*…

Nu intrasem niciodată în aşa ceva la Paris – partea aceea latină care se teme să se recunoască înfrântă, un „fost” în privirea vânzătoarei – dar în timpul ultimei mele călătorii la New York m-am dus acolo, din curiozitate. Americanii nu pot suporta ideea unei probleme fără

soluţie. Ei sunt mai puţin decât orice alt popor în stare să coexiste paşnic cu ceea ce este insolubil în jurul lor şi în ei înşişi.

„Condiţia umană”, în sensul iremediabilităţii şi al eşecului, îi precipită spre psihiatri sau într-o cursă nestăpânită către substitutele puterii: banii şi recordurile. Cel mai mare pericol pentru omenire ar fi neputinţa americană. *Falusul artificial* a existat din toate timpurile, dar la ei a devenit nuclear. Ei intră în *sex-shopuri* ca la instalator şi cu demnitatea unui om în stare de legitimă apărare. Americanii încă nu au obiceiul să fie învinşi. Ei refuză să plece capul în faţa limitelor. Existau în interiorul magazinului bărbaţi de toate vârstele, unii foarte tineri: ejacularea precoce. Un întreg raion de alifii anesteziante, care permit întârzierea sfârşitului. Vibratoarele ocupau un perete întreg: de culoarea pielii, negre, chiar roşii şi verzi. Erau acolo articole obişnuite şi articole de lux, după posibilităţile şi nivelul de trai al fiecăruia. Unele aveau harnaşamente: mergeai să le probezi în cabine. Vânzătoarea îi explica unui client preocupat că unele harnaşamente puteau fi purtate întreaga zi fără să te obosească. Ele figurau pe un raft etichetat „*always* ready1, „gata oricând”. Vânzătoarea ţinea în mână un vibrator şi îi lăuda elasticitatea. Modelul acesta, explica ea, era în acelaşi timp foarte consistent şi foarte blând. Apăsai pe un buton pentru a ejacula şi era posibil să-l umpli din nou cu o imitaţie de spermă care se afla de asemenea în vânzare. Lichidul se încălzea electric cu ajutorul unei baterii. Exista de asemenea şi o mare varietate de testicule. Vibratoarele pentru femei ocupau un alt raion. Clientul pe care-l urmăream pipăia şi examina vibratorul ca pentru a se asigura că era conform amintirilor sale. Îmi spuneam că la urma urmei chiar şi războinicii legendari ai Iliadei nu se născuseră cu sabia la oblânc şi că, pentru faptele lor de arme, trebuie să se fi echipat…

— Ar trebui să ne reînnoim complet, să ne regăsim sursele, să ne schimbăm într-adevăr pielea… Te uiţi în jurul tău şi vezi că nu mai este adevărat… chestii

artificiale, care nu există decât la suprafaţă… Preocupări pentru frumuseţe, toată arta ambalării şi a îmbălsămătorilor, dar în interior se află frica de ziua de mâine, epuizarea, paliativele şi căutarea substitutelor… O, îţi jur, n-aş vrea să am douăzeci de ani în ziua de azi…

Îmi aduc aminte că am fost cuprins de o astfel de stupoare în faţa acestei mărturisiri, încât uimirea pe care o resimţeam mi-a luat glasul. M-am refugiat în râs.

— Pe scurt, după cum ai înţeles foarte bine, nu mai urc scările la fel de repede ca înainte, am probleme cu suflul la tenis şi… tot restul care urmează.

Jean-Pierre făcea să se rotească restul de *daiquiri* din pahar.

— Te plictisesc, ştiu asta.

— Ba deloc.

— Dar pentru un bărbat ca mine, care a deprins obiceiul de a căuta o soluţie practică la toate problemele sale…

Mă întorsei cu arţag către chelnerul care asculta:

— Vreţi poate să-mi recomandaţi ceva?

Îşi apropie capul, confidenţial:

— Dacă vă place peştele, scoicile Saint-Jacques à l'Estremadura sau calcan Boniface cu măsline…

— Dă-mi o omletă.

— Două, zise Jean-Pierre. Înţeleg la perfecţie motivele care te împing să accepţi oferta lui Kleindienst, dar înţeleg cu mult mai puţin ceea ce-l împinge pe el să ţi-o facă… Este un gigant. Nu văd ce-l interesează la noi.

— Nu se poate abţine, probabil. Uită-te la Paribas. Sunt organisme care au o foame bruscă şi nelimitată de proteine. Va avea o implantare în Franţa şi după aceea se va extinde. Mastodonţii ăştia, atunci când nu mai pot înghiţi ce au în faţă, halesc ca un crab. Diversificarea…

Mă întâlnisem cu Kleindienst cu trei săptămâni înainte, îmi ceruse să vin să-l văd la Frankfurt, dar refuzasem: asta prea semăna cu o convocare. Am convenit pentru o întrevedere pe teren neutru, la Baur-au-Lac din Zürich. Venise cu doi avocaţi, un secretar şi un expert-

contabil care mi-a dat impresia că ştie şi cu cât îmi plăteam croitorul. Kleindienst era un om de acea distincţie şi rectitudine meticuloasă de model german despre care nu ştii niciodată dacă reflectă o soliditate psihică la orice încercare sau dacă disimulează un haos interior. Avea doi centimetri buni de scrum în echilibru la capătul trabucului şi, pe parcursul întregii noastre întâlniri, mi s-a părut că-şi consacră atenţia să-l împiedice să cadă. Câteva minute de conversaţie anodină pentru a-şi intra în formă. Cumpărătorul meu mă privea uneori curios şi cu o simpatie puţin meditativă.

— Cred că ne-am mai întâlnit…

— Da? Nu ştiu…

— Aţi luat parte la bătălia Parisului? El nu spunea „eliberare”, ci „bătălie”.

Vorbeam în engleză.

— Am văzut asta în dosarul dumneavoastră…

În your file…

— Aşa este.

Păru amuzat, în dosul ochelarilor săi.

— Eram în statul-major al generalului von Choltitz în momentul predării sale…

— Şi eu mă aflam acolo. Cu generalii Rol-Tanguy, Chaban-Delmas şi alţi câţiva…

— La asta mă gândeam şi eu. Nu pot să spun că vă recunosc, desigur. Atâţia ani s-au scurs şi au avut loc atâtea schimbări…

— Ne-am lipsit, am spus.

Toată lumea a râs şi am trecut la lucruri serioase. Era vorba să reglăm verbal un aspect al operaţiunii, pentru a evita să trebuiască să cerem acordul Ministerului de Finanţe. Mai existau şi consideraţii fiscale majore. Germanii îmi cumpărau în mod oficial douăzeci şi patru la sută din holding şi douăzeci şi patru la sută din fiecare din cele trei filiale. Ei îşi asumau asigurarea mea pe viaţă, subscrisă de comun acord de cele trei societăţi. Şaptezeci şi cinci la sută din preţul de cumpărare real urmau să fie reglaţi în mod discret sub formă de acţiuni la purtător

cotate la Bursă în Germania şi remise firmei mele fictive elveţiene. Era o operaţiune obişnuită. Germanii îşi scuteau astfel 17, 5 % din impozitele franceze, iar eu evitam aproape în întregime contactul cu fiscul. De asemenea, primeam opt mii de acţiuni ale firmei S.O.P.A.R. a lui Kleindienst.

Îşi supraveghea cu atenţie scrumul de la capătul trabucului.

— Există un punct foarte important, domnule Rainier. Mai ales din pricina acestuia am ţinut să vă întâlnesc personal. Doresc cu ardoare să rămâneţi în capul afacerii din Franţa, în calitate de director…

Îmi propunea să devin salariatul lui.

Îi căutai privirea. Nimic decât gravitate şi o oarecare bunăvoinţă. Nicio urmă de ironie. Unul dintre noi avea o memorie prea bună…

— Mi-e teamă că e imposibil.

— Asta îmi displace mult, domnule Rainier. Mult. Noi am remarcat că oamenii de afaceri germani s-au lovit de unele… reticenţe, atunci când au preluat conducerea unei societăţi… multinaţionale în Franţa.

— Mă uimiţi. Mă gândeam că nu asta este situaţia în cazul nostru.

— Este o realitate.

— Sunt extrem de sensibil la propunerea dumneavoastră, dar îmi este imposibil să o accept… din tot felul de motive.

— Îmi permit să insist, domnule Rainier. N-am să vă ascund faptul că posibilitatea de a vă păstra împreună cu noi este unul dintre factorii importanţi ai ofertei pe care v-o facem…

— Regret, dar mi-este imposibil.

— Mai gândiţi-vă…

Am înclinat capul, cu ochii închişi în penumbră. Oboseala şi insomnia se ascuţeau şi îmi tulburau amintirile… Kleindienst mă privea cu o bonomie amicală, tancurile lui Leclerc îmi treceau pe sub pleoape cu fantomele lor de victorie, chipul fiului meu era atent şi un

pic distant… Alături avu loc deodată o izbucnire de clătite flambate.

Chelnerul devenea amenințător.

— Apă Evian, îi aruncai, şi el se îndepărtă cu aerul de a spune „săraca Franţă!”

— …într-o zi, Jean-Pierre, vor exista stabilimente de eutanasie de lux, cu o varietate extraordinară de modalităţi de a muri de plăcere, iar ei vor avea aceleaşi mutre ca şi cei de aici. Ce spuneam?

— „… iar obiceiul de a căuta o soluţie practică la toate problemele mele…”

Simt braţele Laurei în jurul gâtului meu.

— Hai să te culci, te epuizezi gândindu-te la toate astea…

— Angoasa vesperală…

— Cum vesperală? Este ora patru dimineaţa…

— Laura…

Dar n-am mers mai departe. Poate că eram prea ancorat în trecut: acela în care bărbaţii n-au fost niciodată camarazi cu femeile…

— Afacerile… Nu mai rezist. Am de ales între a-i preda conducerea unui german sau poate unui american. Este, după cum vezi, o situaţie tipic franţuzească. Chiar şi pentru un animal bătrân, este greu să trebuiască să se încline, să-şi cedeze teritoriul altuia. Foarte… devirilizant.

— Dar eu? Fac numai parte din teritoriul tău?

— Nu. Tu, tu eşti viitorul meu.

Am coborât la ora opt şi am întârziat în restaurant cu un ziar în mână. La opt şi jumătate, în timp ce urmăream faptele deosebite ale echipei de rugby a Franţei, din care făcusem şi eu parte cu treizeci şi cinci de ani mai înainte, o siluetă familiară apăru în hol. Fratele meu traversă sala cu un pas hotărât. Gérard se grăbea spre mine cu pălăria în mână şi cu aerul său obişnuit de a şti exact ceea ce voia şi ce măsuri trebuiau luate pentru a ajunge acolo, convingere care supravieţuise la treizeci de ani de erori de judecată, veleităţi şi eşecuri. Era fratele meu mai mare – cel mai mic, Antoine, fusese împuşcat la nouăsprezece ani pe

muntele Valérien – şi dădea o impresie de energie şi de hotărâre care-mi era destul de folositoare în întâlnirile de afaceri, atâta timp cât tăcea din gură. Era unul dintre francezii aceia pe care-i vezi întotdeauna singuri la volanul maşinii lor Citroën, cu pălăria pe cap. Solid, bondoc, cu umerii laţi, avea raporturi bune cu pământul şi cu sticla de vin roşu şi era făcut pentru a continua exploatarea noastră agricolă. Dar pândise cu un ochi oarecum gelos „reuşita mea socială" şi, la începutul efervescenţei, în anii cincizeci, atunci când afacerile imobiliare aduceau profit sută la sută fără impozite, se lansase în neştire în construcţia de blocuri şi făcuse un miliard în cinci ani. În 1968, a fost compromis într-o afacere cu mită şi facturi false, a trebuit să plătească trei sute de milioane amendă pentru ascunderea veniturilor şi fraudă fiscală şi a fost condamnat la şase luni cu suspendare, chiar când era pe punctul să obţină Legiunea de Onoare. A făcut un infarct, din demnitate. Era unul dintre oamenii aceia cu care nu se poate discuta despre reputaţia lor şi care nu pot tolera să fie desconsideraţi. Nu mă dedau paradoxului atunci când spun că era funciarmente onest, dar fusese atins de epidemia facilităţii şi se avântase într-un domeniu de afaceri pe bază de credite galopante în care importanţa cifrelor manipulate conferă un sentiment de securitate prin însăşi grandoarea sa. Era o epocă a creşterii exponenţiale, în care treizeci la sută dintre societăţile veroase la început deveneau oneste la sfârşit datorită reuşitei lor: scandalurile nu erau provocate decât de eşec. Lucrurile mergeau atât de bine şi atât de repede, încât Gérard sfârşise prin a se considera un geniu, pe câtă vreme el se lăsa doar legănat de cel mai mare val de prosperitate din toată istoria capitalismului. Nu spun că era un imbecil, ci doar că nu era făcut pentru a manipula societăţi cu toată virtuozitatea indispensabilă în arta de a te juca cu legile, cu bilanţurile, cu poliţele şi cu împrumuturile bancare, în care eşti mereu la cheremul unui scandal financiar al altora. O rupsese cu natura lui atavică, cu „puţinul câte puţin", cu „făcutul de mână", cu

„răbdare şi tutun”, pentru a intra într-un univers al milioanelor instantanee şi, din cauză că o dădea, pierduse noţiunea semnăturii sale, în vreme ce mărimea cifrelor sfârşea prin a deveni o garanţie de securitate datorită dimensiunii. După catastrofă, îl luasem cu mine în societatea mea, mai întâi pentru că eram fraţi, iar după aceea pentru că era bine pentru mine să am acest exemplu sub ochi. Nu se ocupa de nimic, amestecându-se în toate. Fiul şi colaboratorii mei aveau grijă să-i procure un anumit sentiment de importanţă. Salariul îi era rotunjit cu procente şi aş spune că susţinea mai multe obiecte decât mine, achitându-se de responsabilităţile sale de proprietar faţă de nenumăratele bunuri, între care casa din Midi, maşinile şi barca Chris-Craft, ce reprezentau doar ele singure câteva mii de elemente care trebuiau întreţinute. Se opri în faţa mea, cu o mână în buzunar, iar figura lui avea aerul sever al celui mai în vârstă.

— Jean-Pierre mi-a spus că lichidezi…

— Vând.

— Germanilor?

— Lui Kleindienst, da. Cafea?

Se aşeză.

— Nu, mulţumesc. Alegi cel mai prost moment.

— Da, s-a votat pentru Giscard d’Estaing şi şi-au dat seama că a fost aleasă fantoma lui Mittenând.

Ar fi trebuit să vând acum optsprezece luni: olandezii îmi ofereau patru miliarde, dintre care unul în Elveţia.

— Ai vorbit cu Kleindienst?

— Am avut un prim contact, da…

Nu voiam să-l supăr. Erau ani întregi de când îl menajam: era de o susceptibilitate maladivă, agravată de eşec. Gérard mă exaspera şi mă emoţiona în acelaşi timp prin felul său de a manifesta până şi în cele mai mici gesturi o energie şi o hotărâre care nu se bazau pe nimic şi nu erau altceva decât nişte semne ale unei presiuni interioare menită să sfârşească în tensiune arterială.

— Germanii sunt cei care au solicitat din partea Franţei punerea pe roate a creditului, iar acum, când toate

se prăbuşesc, ei adună roadele…

— Să nu exagerăm… Iar cât priveşte stoparea creditului, era timpul. Toate întreprinderile care nu sunt staţionare, ci în expansiune, nu mai lucrează decât pentru a-şi plăti dobânda…

Se juca cu pălăria.

— Şi, desigur, mie nu mi se spune nimic. Eu nu exist. Ai făcut modernizări care au costat cât ochii din cap, investiţii, împrumuţi de peste tot şi nu ai prevăzut urcarea ca o săgeată a fibrei de celuloză. Noua creştere a hârtiei este de patruzeci la sută şi dacă m-ai fi ascultat şi ai fi făcut stocuri în afara societăţii în beneficiu personal…

— Hopa, mi-ai spus aşa ceva?

— Bine-nţeles, dar tu te gândeai la altceva. Ai fost obligat să împrumuţi şi să achiţi cu douăzeci la sută, iar acum, când e bătaia peştelui, laşi totul baltă?

— Nu las nimic baltă. Am o ofertă valabilă şi vând. Asta-i tot.

— Îţi spun că nu este momentul potrivit. Va avea loc o relansare.

— Am motivele mele.

Îmi aruncă mânios:

— Da, ştiu. Tot Parisul ştie motivele tale.

Am spus, grijuliu, ca pe vremea când aveam paisprezece ani şi el optsprezece:

— Gérard, nu mă scârbi! Ajunge cu chestia asta!

— Încerc să te împiedic să te distrugi, asta-i tot.

— Să mă distrug, ia te uită! Ce vrei să spui?

Începeam să mă distrez.

Expresia aceasta, „vreau să te împiedic să te distrugi”, era, la urma urmei, destul de flatantă. Chiar încurajatoare. Asta voia să spună, dacă ne gândeam bine, că viaţa, după şaizeci de ani de eforturi, încă nu reuşise şi avea nevoie de un ajutor.

— Am să-ţi spun, Jacques. Pentru că nimeni altcineva nu ţi-o va spune…

Am ridicat mâna.

— Poţi să te scuteşti de efort. Mi-o spun destul eu

însumi. Mi-o cânt în fiecare dimineaţă în sala de baie…

Se aşează din nou.

— Am patru ani mai mult ca tine. Dar sunt şase ani de când aproape că nu mi se mai scoală.

Tăceam. Simt întotdeauna un oarecare respect în faţa morţii.

— Desigur că am un diabet urât… Dar toată lumea trece prin asta, ştii.

— Am să te ţin la curent.

— Asta-i acum, fa ironii. Este modul tău obişnuit de a te eschiva. Eşti pe cale să te minţi într-un domeniu în care nu poţi minţi… Fătuca are… cât, treizeci şi cinci de ani mai puţin ca tine? Gândeşte-te. La urma urmei, sunt fratele tău…

Am început să râd.

— Iartă-mă. E din cauza expresiei tipic franţuzeşti: „micuţul”. Este sigur că mai devreme sau mai târziu micuţul îmi va juca aceeaşi festă ca şi ţie. Bine. Dar încă n-am ajuns acolo. Şi fiecare bărbat are dreptul să hotărască ceea ce face cu rămăşiţele lui.

— Nu am să-ţi dau lecţii. Eşti cu mult mai inteligent ca mine. Şi mult mai cultivat. Ai citit tot. De acord. Să spunem deci că ştii în ce postură te afli, ceea ce vrei. Dar mai există oameni foarte inteligenţi, foarte cultivaţi care… se sinucid.

— Nu te prosti.

— Se pare că e o fată bună. Atunci, lasă-mă să-ţi spun că nu ai dreptul să-ţi baţi joc de ea. Toată lumea spune că este nebună după tine, şi mi se pare că asta implică nişte responsabilităţi, nu? Eşti pe cale să-i înmânezi un pachet de acţiuni care nu va mai valora nimic peste câţiva ani: pe tine însuţi. Eşti în declin, bătrâne. În coborâre. O ştii foarte bine. Ai pornit la vale. Nu o să mai urci niciodată. Ştiu despre ce vorbesc. Eu nu mai valorez nimic pentru o femeie. Acum, de fiecare dată când regulezi o fată fără să o plăteşti, o exploatezi. Bine, ştiu, vorbesc în numele meu. Tu încă nu ai ajuns acolo, de acord. Dar eu, cel puţin, atunci când mai încerc cu o fată, o despăgubesc. Am trăit

şi eu, ştiu ce înseamnă o noapte de dragoste. Deci o exploatezi. E o chestie fără viitor. Dacă o iubeşti cu adevărat, ar trebui să o părăseşti. I-ai putea fi tată şi ar trebui să te gândeşti la binele ei…

Scosei un uşor şuierat de admiraţie.

— Bătrâne, jos pălăria. Eşti într-adevăr unul dintre aceia care construiesc o nouă Franţă. Ai un simţ al capitalului, al plasamentului, al investiţiei, al rentabilităţii care justifică pe de-a-ntregul ceea ce afirmă pionierii noştri: atunci când este vorba de concurenţă şi de sfidarea americană, Franţa nu are teamă de nimic şi de nimeni… Aşa că am să o întreb pe prietena mea cum îşi închipuie ea viitorul micii sale afaceri şi ce aşteaptă de la ea din punct de vedere al randamentului cotidian sau săptămânal…

S-a ridicat.

— Bine, fă-o pe paiaţa. Eu, mi-ai spus mereu, nu am simţul umorului. Asta-i o găselniţă nouă în familia noastră, umorul. Dar am să-ţi spun, n-am să mă jenez, pentru că ştiu ce înseamnă asta pentru mine, lichidarea afacerii. Ai să-mi remiţi o sută de milioane de franci vechi şi descurcă-te. Ce vrei să fac cu o sută de milioane, în ziua de azi? Când te-ai întors din America, acum treizeci de ani, ai fost primul din Franţa care a subliniat importanţa prezentării şi a mizat pe chestia asta. Hârtiile tale de ambalaj au fost primele şi cele mai frumoase de pe piaţă. Doar că, în prezent, tot ceea ce reprezinţi şi tot ceea ce vinzi este hârtia de ambalaj… în interior nu mai este nimic. Scorbură. Asta este umorul tău. Ambalarea vidului.

Mi-a întors spatele. Îi subestimezi întotdeauna pe oamenii pe care îi cunoşti prea bine. Fratele meu era în stare de o perspicacitate impresionantă. Am încercat să nu mă gândesc câteva clipe, ci doar să respir: trebuie să ştii să redescoperi unele dintre plăcerile noastre simple. Apoi am reluat *Le Figaro*. Privirea mi-a căzut pe o rubrică de reţete culinare:

Tartar de viţel vânătoresc

Preparare: 20 de minute + 6 ore de macerare

Un muşchiuleţ de viţel de 600 g

Sucul de la 2 lămâi
6 linguri de smântână proaspătă
500 g de ciuperci *champignon*
Sare şi piper măcinat
Crackers sau pâine de secară
Hasmaţuchi tăiat mărunt
Curăţaţi bine muşchiuleţul.

Tăiaţi-l după aceea în felii foarte subţiri pe care le veţi frăgezi cu un bătător.

Într-o tavă de sticlă, puneţi primul strat de carne.

Acoperiţi-l după aceea cu ciuperci tăiate felii.

Puneţi sare şi piper. Stropiţi cu lămâie.

Procedaţi după aceea în acelaşi fel cu al doilea strat de carne şi de ciuperci şi aşa mai departe, până la terminarea viţelului.

Acoperiţi cu smântână şi puneţi totul la frigider timp de şase ore.

În momentul servirii, puneţi amestecul pe crackers sau pe pâine de secară prăjită şi presăraţi cu hasmaţuchi.

Aveam impresia că urmează să fiu servit.

Am urcat din nou în apartament; uşa era închisă; am bătut fără să mi se răspundă. Am chemat menajera şi am pus-o să-mi deschidă. Patul era încă desfăcut. Pe pernă, o foaie de hârtie: „Există clipe, ore alcătuite din vieţi întregi ale unei fericiri căreia n-ar trebui să i se supravieţuiască. Sunt romantică, ştiu, şi atât de braziliană, dar ceea ce-mi oferi nu poate fi spus decât cu lacrimile unei alte epoci, şi cu vorbe ale Vechiului Regim, şi îţi vorbesc as fel despre o epocă în care viaţa încă mai avea poeţi de curte. Acum, viaţa a încetat să domnească şi nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească despre ea pe o arie de fericire. Şi-a pierdut cântăreţii, poeţii de curte, preoţii, recitatorii, căci viaţa nu mai e la modă: i se reproşează că este dură, indiferentă, absurdă, nedreaptă, feudală, şi cum să nu fie aşa, când te gândeşti că mi-a oferit clipele cele mai fericite într-un apartament de cinci sute de franci pe noapte la hotelul Piaza? Dragule, te-am văzut acum câteva clipe ieşind, erai însoţit de un bărbat cu aspect sever şi mi-am zis: este un

funcţionar pe care realitatea i l-a trimis lui Jacques pentru *a-i cere socoteală, pentru a-l interoga asupra acestei înşelăciuni care constă în a fi fericit. Şi este adevărat, dragostea noastră e ceva insidtător, scandalos, privilegiat, pentru că fericirea unui cuplu îi întoarce întotdeauna spatele lumii, iar mie mi-e frică. Am urcat din nou în cameră pentru a scrie rândurile de faţă, şi întârzii, privesc patul desfăcut, draperiile lăsate, camera aceasta în care n-ar trebui să fie atins nimic, niciodată, să fie păstrată aşa cum este, până când o femeie la fel de fericită ca şi mine să spună în sfârşit, peste o mie de ani*: «*Puteţi şterge urmele, faceţi ordine, e gata…*», *Laura*. „Ţineam scrisoarea în mână şi ascultam cântecul tăcerii. Mult timp după aceea, căci secundele care treceau îşi pierduseră mesajul, am dus foaia la buze ca acum nu mai mult de cincizeci de ani, atunci când mi s-a spus – era în glumă – că florile rupte rezistau mai mult timp în vaza lor dacă li se dădea în fiecare dimineaţă o sărutare. Am rămas întins pe spate fără să mă mişc, ferindu-mă să redevin eu, printr-un gest nesăbuit, odată cu toată doza de experienţă, ironie, inutilitate şi raţiune pe care o implică aceasta. Apoi am simţit dureroasa şi sfâşietoarea zăpăceală pe care o cunosc fără îndoială toţi bărbaţii în vârstă atunci când îşi trăiesc prima dragoste adolescentină. Nu mai aveam chiar aşa o dorinţă de a trăi, de altfel, căci la ce bun să risipeşti fericirea? E momentul cel mai greu dintre toate, spunea Bonnard, atunci când ai dorinţa să continui, dar în care meseria îţi şopteşte că o tuşă în plus la tablou va strica totul. Trebuie să ştii să te opreşti la timp.

M-am ridicat şi am pus scrisoarea în buzunar. În oglindă, un bărbat îmbrăcat într-un costum în carouri gri, cu cravată bleu, cămaşă albă, cu faţa impasibilă prin trăsăturile sale virile, puse scrisoarea în buzunar. El îmi aruncă distrat o privire pur vestimentară.

Inima mi se potolea şi reîncepea să bată mărunt.

Mă întind pe patul desfăcut. Mă simt la adăpost, în camera aceasta. Probabil că ei mă caută peste tot. Directorul meu comercial, directorii de vânzări, de

promovare, de producţie, de relaţii publice… „Lichidează. Vinde. Abandonează totul. Nu se ştie nici măcar unde se află. E andropauza, clar… A făcut faţă până la cincizeci şi opt de ani, dar acum se prăbuşeşte… Criza vârstei a doua… S-a smintit cu o fată de douăzeci de ani… O să facă un infarct, ţi-o spun eu… Crezi că i se mai scoală? Eh, ştii, e un coţcar, n-a făcut niciodată o afacere proastă: trebuie să-şi fi luat o clitoridiană… Şi probabil că-i face chestii… Probabil că ea îi face chestii… O braziliancă… Foarte bogată, se pare… Bogată? Imposibil. O fată bogată de douăzeci de ani care se încurcă cu un tip de vârsta lui? Complexul tatălui, probabil… Complexul tatălui e aur curat. Nu m-aş fi gândit c-o să-şi vândă afacerea, am crezut întotdeauna că e genul de om care nu-şi abandonează niciodată ciolanul… Asta este, nu vrea să lase ciolanul… Dar se înşală în privinţa ciolanului… Ciolanul este cel care-l va lăsa… Fiu-su probabil nu-şi revine…”

Scot scrisoarea Laurei din buzunar şi o mai recitesc de încă douăsprezece ori pentru a-mi reveni.

Profesorul Mingard m-a primit chiar a doua zi. Îi spusesem la telefon ceva destul de bizar: i-am spus că era urgent. Ne cunoşteam oarecum: mă vizitase de vreo două ori, cu ocazia publicării lucrărilor sale în colecţia de cărţi ştiinţifice pe care o lansasem cu trei ani înainte. Era un reputat specialist în endocrinologie şi îmbătrânire. Dar era mult mai mult decât un savant: era un om al civilizaţiei. Aş spune chiar al permanenţei. Îmi spusese, cu ocazia scurtei noastre întâlniri, că era important pentru civilizaţii să refacă în mod regulat aceleaşi descoperiri şi că se dedicase acestui aspect cu toate forţele. „Mă aflu acum la nivelul toleranţei, îmi mărturisise el, cu un zâmbet puţin vinovat, ceea ce îmi ridică grave probleme de scotocire în trecut şi de reconstituiri, cu riscul de a trece drept un conservator. E foarte dificilă chestia asta: imuabilul, urmărind în acelaşi timp o schimbare prodigioasă… Dar ce vreţi, am înclinaţie către certitudinile liniştite şi mi-am petrecut toată viaţa cultivându-le”. Mingard avea optzeci şi patru de ani. Mă făcea să mă gândesc la râsetele copiilor şi

la plasele pentru fluturi: cred că asta ţinea de o anumită impresie de bunătate care emana din el şi de o veselie care, la vârsta lui, părea să facă din bătrâneţe şi din moarte simple abordări ale unei lumi feerice. O faţă lungă şi osoasă, pe care nasul deţinea un loc important şi pe care ridurile păreau să fi fost brăzdate mai puţin de vârstă, cât de buna dispoziţie şi de un joc al expresiilor care lăsase aceste urme ce duceau de la blândeţe la râs; pielea era de o paloare a trăsăturilor de creion niţel şterse şi uşor translucidă. Era unul dintre bărbaţii aceia în vârstă care par să fi îmbătrânit într-un cuplu fericit şi îmi închipuiam că avea o soţie care îi semăna şi că cei şaizeci de ani de viaţă comună ai lor erau un soi de secret pe care îl împărtăşeau şi care avea răspuns la toate.

M-am instalat în fotoliu în faţa biroului său şi deja îmi părea rău că am venit. Simţeam că începeam să fac apel: după primul verdict medical, acela al unei instanţe superioare. Cunoşteam totuşi legea şi, chiar dacă aceasta acordă uneori suspendare, nu are rost să te adresezi unor instanţe din ce în ce mai sus poziţionate în ierarhie, ca să faci recurs în casaţie împotriva decretelor naturii.

Mingard lua notiţe cu un scris mărunt, minuţios şi rapid. Mă gândeam la un şoricel care face arabescuri pe o foaie albă. În spatele lui, pe o etajeră, era unul dintre acei îngrozitori Buddha mici, albaştri şi obezi a căror expresie de înţelepciune este o invitaţie la a sfârşi în grăsime. Îmi sesiză privirea, se întoarse, atinse buricul lui Buddha cu creionul şi începu să râdă:

— Japonez, spuse. Perfect hidos. Ţin mult la el, e un soi de trofeu…

Nu se explică în plus, şi n-am ştiut niciodată dacă era o referire la propriul său aspect ascetic sau dacă dusese toată viaţa vreo luptă misterioasă împotriva buricelor.

— Aveţi probleme?

— Da. În sfârşit… încă mai fac faţă. Am venit mai degrabă să mă informez. Să ştiu ce mă aşteaptă…

— O oarecare… teamă?

— Cam aşa ceva.

Făcu din cap un gest de aprobare.

— Angoasele vesperale… Chiar şi cele mai frumoase apusuri de soare ne strâng puţin inima. Câţi ani aveţi?

— Împlinesc şaizeci de ani peste două luni şi jumătate.

Mă studie o clipă cu prietenie pe deasupra ochelarilor.

— Şi ce mai vreţi să aflaţi în afară de ceea ce ştiţi?

— Ce-mi mai… rămâne?

— Ce puteţi oferi în clipa de faţă?

Am fost niţel descumpănit. Întrebarea i se potrivea atât de puţin acestui omuleţ în vârstă ce părea să descindă dintr-o ilustraţie la poveştile lui Andersen, încât aveam o senzaţie de irealitate, ca şi cum am fi fost două personaje care-şi greşiseră autorul, iar întâlnirea noastră nu era o consultaţie medicală, ci un efort pentru a descâlci ce făceam amândoi acolo şi ca urmare a cărei greşeli în buna comportare în societate.

— Ce vreţi să spuneţi…?

— Care vă sunt capacităţile actuale?

— O dată sau de două ori pe săptămână… Cu linişte spirituală. Dincolo de aceasta…

— Dincolo?

— Este necunoscutul.

— Aţi avut deja rateuri?

— Nu… Nu chiar. Dar nu mai sunt acelaşi… Ar trebui să spun mai degrabă: nu mai sunt eu însumi. Am un sentiment de… de deposedare.

— Impresia că lumea vă scapă printre degete…

— Exact.

— Ar mai trebui să ştim ce înţelegeţi prin „lume” şi despre ce… bogăţii este vorba, atunci când vorbiţi de deposedare…

— O femeie pe care o iubeşti…

— Aha.

Făcu un mic semn de aprobare şi păru satisfăcut, aproape liniştit. Avea un frumos chip blând în care se regăseau amintirile savanţilor lui Jules Verne şi

certitudinile interioare netulburate pe care nimic nu le poate zdruncina.

— …O femeie pe care o iubeşti, da, desigur… Dar uneori iubeşti o femeie… în mod supărător, ca pe un instrument de posedare a lumii. O vioară a potenţei din care extragi acorduri ameţitoare… Scuzaţi-mă, sunt foarte în vârstă şi mărturisesc a avea cu potenţa raporturi… ironice. Îmi închipui că vă studiaţi amănunţit?

— Tot timpul. Devine o chestie obsesivă. Îmi este din ce în ce mai greu să uit de mine. Atunci când ştii că iubeşti pentru ultima oară şi că s-ar putea să fie şi prima… Nu ştiu nici măcar dacă este o teamă de renunţare sexuală sau un presentiment mai…

— …mai mortal?

— Dacă vreţi. Trăiesc cu un presentiment obscur al sfârşitului lumii şi, cum nu cred că lumea se va sfârşi…

— Da, agăţarea de viaţă este una din marile calamităţi ale dragostei.

— Nu că mi-ar fi frică de moarte…

Surâse.

— Haida-haida, dragă domnule. Sunteţi un om mult prea informat pentru a vă face că ignoraţi micul joc la care vă pretaţi. Dacă aveţi presentimente „mortale”, asta-i din cauză că aţi luat o hotărâre. Vreţi să scăpaţi de impotenţa sexuală – de impotenţă pur şi simplu – şi solicitaţi moartea pentru a vă scuti de aceasta. Este una din balivernele favorite ale virilităţii. *Fiesta brava*. Taurul epuizat visează la spadă, îşi înclină capul şi solicită lovitura de graţie. E jalnic. Ceva gusturi particulare?

— În ce sens?

— Partuze, chestii de genul ăsta, pentru a trezi fiara?

— Niciodată, am oroare de aşa ceva.

— Sunteţi obligat să faceţi eforturi serioase de imaginaţie?

— Vă referiţi la… fantasme?

— Da. Apare uneori un moment în care realitatea – chiar şi atunci când este foarte frumoasă şi o ţii cu foarte multă tandreţe în braţe – nu mai este suficientă… şi atunci

se apelează la puterea imaginaţiei. Închizi ochii şi ceri ajutorul. Negri, arabi sau chiar pur şi simplu animale. Este cu mult mai frecvent decât se crede în general…

— Cu siguranţă nu este cazul meu.

— …Uneori rişti să te laşi prins în faimosul „cerc” al lui Wisekind. Ştiţi la ce mă refer, nu?…

— Mărturisesc că nu.

— Ei bine, Wisekind l-a descris foarte bine, citiţi-l, este interesant. Realitatea păleşte, nu mai este suficientă, nu mai ajunge să stimuleze, se face apel la imaginaţie, la fantasme, dar după aceea, imaginaţia este cea care se epuizează, se refuză şi solicită la rândul său trecerea la realitate… Ajungeţi astfel la tragedia bărbaţilor cum nu se poate mai bine plasaţi, care se duc să-i abordeze pe muncitorii africani şi le cer ajutor şi putere… Ei, da. Ceea ce consider eu cel mai emoţionant în cazurile acestea este înţelegerea, devotamentul şi spiritul de sacrificiu al femeii…

Îl priveam uluit. Acest rezumat al disperării şi al aberaţiei făcut aproape cu veselie de un bătrânel translucid de optzeci şi patru de ani, pe care mi-l imaginam cu câteva clipe mai devreme aşezat, cu o bonetă de gnom pe cap, sub o ciupercă de basm, avea ceva bizar şi ireal.

— Este cam înspăimântător, spusei.

— A, nu, deloc. Dar cred că e ceva adevăr şi în învăţăturile Bisericii… sau în acelea ale micului grăsun pe care l-aţi remarcat…

Se întoarse şi bătu uşor cu capătul stiloului în burdihanul lui Buddha.

— Şi liniştiţi-vă, nu sunt pe cale să vă spun viitorul, dragă domnule. Şi nici să trec în revistă problema. Orizontul este, ca să zic aşa, fără limite. Şi există destulă suferinţă pe lume şi nu poţi fi peste tot în acelaşi timp… Să zicem că este mai bine să privim lucrurile acestea în faţă pentru a ajunge la niţică detaşare…

Avu un mic zâmbet trist.

— …Ştiu, ştiu: tratatele de pace cu tine însuţi sunt

adeseori cele mai greu de încheiat. De altfel, cred că aţi venit să mă consultaţi fără vreun motiv precis, ceea ce este uneori cel mai presant dintre motive… Chiar mi-aţi şi spus la telefon că „este urgent…”. Îmi închipui că aţi consultat deja câţiva medici?

— Unul singur.

— Bravo. Încă n-am ajuns la panică. Iar după mine, la ce altă instanţă aveţi de gând să apelaţi?

Mă întrebam ce caut acolo, într-adevăr, de ce venisem să-l deranjez în creştinismul său amuzat.

1

Am tăcut. Pe biroul său se afla un buchet de flori de câmp şi, pe perete, o pendulă veche. Mingard mă privea prieteneşte pe deasupra ochelarilor. Semăna cu sfântul Francisc din Assisi al lui Giotto. Ţi-l imaginai foarte bine înveşmântat cu o rasă de dimie, înconjurat de păsări.

— Vă mulţumesc pentru… punerea în gardă, domnule doctor. Cred că nu risc nimic, din acest punct de vedere. Am un instinct de conservare foarte dezvoltat. Mărturisesc de asemenea că sexualitatea încă nu mi s-a oferit niciodată spre meditaţie sub forma sexologiei. Mi s-a părut întotdeauna că atunci când sexualitatea tinde să se transforme în sexologie, sexologia nu poate face prea mare lucru pentru sexualitate. Din păcate…

— Îmi închipui, îmi închipui…

— Iubesc o tânără aşa cum n-am iubit niciodată în viaţă.

— Şi ea vă iubeşte?

— Am convingerea că da.

— Ei bine, daţi-i şansa să vă iubească încă şi mai mult. Vorbiţi-i deschis.

— Mi-e frică să n-o pierd. Şi apoi, ideea de compasiune… Bietul de tine şi toate astea…

— Credeam că vorbiţi de dragoste, spuse Mingard. Dar, în sfârşit, recunosc că atunci când ai vârsta mea ţi-e din ce în ce mai uşor să te dispensezi de trup… Bine. Ia să vedem puţin cum staţi cu întrebuinţarea dotărilor fizice… Din punct de vedere funcţional, nu aveţi prea multe

greutăţi?

— Începuturile elanului sunt spontane, dar după aceea, trebuie să muncesc…

Notă ceva pe foaia mea de asistenţă socială.

— Deci erecţii laborioase.

— Nu chiar, dar…

— Nu vă apăraţi, dragă domnule. Nu sunteţi în faţa unui tribunal şi nimeni nu vă acuză de nimic. Onoarea dumneavoastră de francez, de patriot şi de om al Rezistenţei nu este pusă la îndoială. Aşadar nu aveţi greutăţi de penetrare. Nici moliciune a penisului cu încovoiere, inconsistenţă, eschivare şi declinare accelerată în clipa angajamentului? Numai că intrăm aici în domeniul periculos despre care vorbeşte Silbermann în a sa *Enciclopedie sexuală* în şase volume, pe care de altfel aţi publicat-o… Moliciunea penisului impune o tatonare înaintea intrării, dar tatonarea aceasta este vană, pentru că membrul nu mai este destul de consistent şi nu are capacitatea şi pornirea necesare pentru îndepărtarea labiilor şi de aici ideea că nu găseşte intrarea pentru că nu mai este în stare să o deschidă… Dar atenţie! Nu este totul pierdut din această pricină. Dacă veţi consulta lucrarea lui Silbermann, care a făcut atât de multe pentru prelungirea prosperităţii sexuale a Occidentului, veţi găsi acolo o tehnică potrivită. Vă puneţi mâna dreaptă sub coapsa iubitei, atunci când vă aflaţi deasupra ei, şi vă susţineţi baza şi treimea inferioară sau chiar jumătatea membrului cu furca degetelor, ca să-l menţineţi în interior şi să-l împiedicaţi să se abată… E ceea ce numeşte el soluţia „proptelelor”. Asta arată cam aşa…

Omuleţul se ridică, se aplecă în faţă în atitudinea unui dansator de tango care îşi înlănţuie partenera, plasându-şi mâna dreaptă în partea de jos a feselor imaginare ale acesteia, cu două degete înainte. Rămase astfel o clipă, apoi se aşeză la birou.

Trebui să fac un efort pentru a-mi reveni din stupoare şi a-mi aduce aminte că mă aflam în faţa unui discipol de-al lui Bertrand Russell, a unui umanist creştin

tot atât de liberal pe cât de fervent, celebru în lumea întreagă prin lărgimea vederilor sale şi prin devotamentul faţă de cauzele tuturor suferinţelor fizice şi morale…

L-am privit cu mai multă atenţie.

I-am descoperit în ochi o scânteie de veselie lipsită de ironie şi de ghiduşii rabelaisiene. Era o veselie care avea în preajma ei destulă bunătate şi tristeţe pentru a mă simţi deodată debarasat de mine însumi. Citeam pe chipul acesta, pe care bătrâneţea părea să-l fi atins doar pentru a-i accentua blândeţea, deasupra unui nod gros de papion destul de necuviincios, cu punctuleţele sale albastre, un apel la o complicitate în insignifianţă, futilitate şi deriziune a măririi şi decăderii trupeşti.

— Vedeţi? Silbermann ne asigură că a reuşit să-i prelungească în felul acesta pe mai mulţi dintre pacienţii săi cu câţiva ani. Desigur, trebuie să ai mentalitate de luptător. Noi suntem foarte în urmă în

Franţa, din acest punct de vedere, şi astfel se pierde o dulceaţă a traiului, care ne scapă, e un handicap inadmisibil. În Statele Unite, se organizează cursuri de reanimare, se fac filme porno, se creează institute ale sexului, nu se dau în lături de la nimic. Americanii sunt oameni mai conştienţi de nivelul lor de viaţă şi de drepturile lor, mai tenace, sunt ultima adevărată falocraţie a lumii. Toată greutatea Occidentului se sprijină pe… pe umerii lor. Dar la noi, domnule? La noi? E-he-hei!

Scânteile îşi lansară spre mine apelurile la veselie.

— Sărmana şi draga *douce France*! La cincizeci, cincizeci şi cinci de ani, ai o situaţie care îţi permite să abordezi cu uşurinţă fete foarte tinere – de altfel pentru asta s-a scăzut vârsta majoratului la optsprezece ani – şi nu ţi se scoală ca urmare a eforturilor pe care le-ai făcut în carieră. De acum înainte, ori viaţa îţi trece pe alături, ori trebuie ca femeia să-ţi facă felaţie timp de jumătate de oră, iar în acest caz trebuie să fie o sfântă, pentru că, după primele clipe, inspiraţia poetică este la pământ, nu te poţi menţine în starea de graţie la nesfârşit, chiar dacă te gândeşti la o maşină nouă sau la vacanţele la schi…

Se întrerupse, cu un aer de falsă solicitudine.

— Ce se întâmplă, dragă domnule? O indispoziţie.

— Nu, nu, vă rog, nişte sudori reci, continuaţi…

Îmi întinse cutia lui cu pastiluţe şi îşi luă şi el una.

Faţa nu-i mai ascundea jocul: strălucea de tristeţe.

— Pe de altă parte, să nu vă faceţi iluzii: chiar şi atunci când aţi reuşit să trişaţi şi să vă efectuaţi penetrarea, n-o să ajungeţi niciodată să câştigaţi în lungime şi în consistenţă, odată ce sunteţi înăuntru. Cei mai mulţi dintre viguroşii de cincizeci de ani îşi imaginează că atunci când se află înăuntru s-au rezolvat toate problemele, pe când ele nu fac decât să înceapă. Să durezi, atunci când nu ajungi să te întăreşti suficient, să obţii orgasmul femeii – da, uneori este indispensabil – când poate că ai suferit la Bursă o pierdere de treizeci la sută – asta e una dintre dramele grave de care directorii de întreprindere nu au habar. Căci, atunci când eşti tânăr, puţin contează dacă femeia este satisfăcută sau nu la primul raport, eşti gata să o iei de la capăt după douăzeci de minute, cu aviditatea fiinţelor încă apropiate de elementar. Există la tineri o putere de recuperare formidabilă, şi destul de scandaloasă, atunci când te gândeşti că încă n-au adus nicio contribuţie societăţii şi că adesea nu au nici măcar o situaţie demnă de acest nume. Izvoare, torente, ţâşniri spontane… Da, ai de ce să fii indignat, să simţi un violent sentiment de nedreptate. Te reconverteşti, începi să citeşti rubricile gastronomice ale gazetelor noastre, care se află acolo în scopul acesta. Aveţi, dragă domnule, numeroase ghiduri care oferă o descriere detaliată a acestei dragi şi consolatoare mame Franţa: ele vă permit să deschideţi mai larg evantaiul deliciilor şi să vă… diversificaţi. Diversificarea, domnule, totul constă în asta! Uitaţi-vă la Rainault…

Ridică degetul arătător cu un aer profesoral şi pentru prima dată râsul meu nu a fost o reacţie jenată de apărare, ci de nepăsare şi de complicitate.

— Înţelegeţi: calitatea vieţii nu este cu adevărat ameninţată de criza aceasta… energetică pe care o

cunoaşte natura. Un om rafinat şi cultivat nu poate totuşi să dorească satisfacţiile acelea elementare care sunt consolarea celui sărman. Celor care au depăşit de multă vreme minimumul sexual, la îndemâna tuturor buzunarelor, averea le oferă o varietate de voluptăţi care egalizează, într-o măsură, şansele lor de fericire cu acelea ale muncitorilor africani. Şi, după aceea, mai este ceea ce se numeşte „potul cel mare". Există, dragă domnule, fete superbe care sunt complet frigide, dar, evident, viguroşii de cincizeci de ani nu au întotdeauna şansa să dea peste un astfel de diamant. Cei mai mulţi dintre vizitatorii mei se plâng cu amărăciune că soţiile sau partenerele lor sunt de un temperament neînfrânat şi că ajung să le ceară sex de două ori pe lună. Şi după aceea – ştiu, ştiu – există adevăratele pacoste, acelea care te-ar putea elibera în câteva minute, dar care întârzie plăcerea – iar asta ar trebui să fie interzis prin lege – şi eşti obligat să prelungeşti, să-ţi dai osteneala uneori timp de un sfert de oră – o crimă! – cu sudoarea pe frunte, în pofida tensiunii tale arteriale şi atunci când ai deja toate grijile pe care ţi le provoacă inflaţia, creditul şi scumpirea materiilor prime. Evident, prestigiul îţi este în joc – ah, prestigiul! – şi dacă ţi se moaie, asta înseamnă pierderea rangului, sfârşitul unei reputaţii de mare amant, *devalorizarea*, domnule, *devalorizarea*. Eşti încolţit, obligat să-ţi depui bilanţul, iar atunci când ea îţi spune cu blândeţe, mângâindu-te pe frunte: „Nu e nimic, dragă", asta înseamnă ură, ură, nu există alt cuvânt. Evident că poţi îngenunchea şi să începi să o lingi, dacă nu eşti cavaler al Legiunii de Onoare, dar atunci lingi ca un învins, domnule, lingi în degringoladă, frontul ţi s-a prăbuşit, nici măcar nu mai ştii unde-ţi sunt trupele şi artileria, joci roluri de mâna a doua, ea vede foarte bine că nu mai exişti şi, dacă satisfacţiile îi vin din interior şi nu îi displace să le caute în altă parte, se ajunge întotdeauna la momentul acela, cel mai neplăcut între toate, în care ea îţi îndepărtează cu blândeţe capul şi apare între voi o tăcere de balon spart, plină de înţelegere reciprocă, în care fiecare încearcă să-şi domine frustrarea

şi ranchiuna printr-o atitudine de detaşare civilizată. Bagatelizaţi, fumaţi o ţigară, beţi un whisky, puneţi muzică, vă ţineţi de mână, vorbiţi de lucruri *cu adevărat* importante, sunteţi deasupra acestei chestii, trebuie să fiţi. Dar îţi mai rămâne o şansă. Căci, cu condiţia ca sentimentele să-i fie sincere sau să aibă – mare noroc! – o natură niţel umilă şi care se simte cu uşurinţă vinovată, îşi va spune: „Nu-i mai plac” şi chiar: „Nu mă mai iubeşte” – asta este, dragă domnule, înţelegerea între sexe! – şi poate că veţi ajunge să-i puneţi eşecul în spinare…

Mingard tăcu. Nu ştiu dacă ziua lua sfârşit sau dacă umbra din cabinet era ceva mai profund…

— Ah! Bărbatul! spuse el aproape cu tandreţe. În ce loc îşi plasează bărbatul onoarea… Ouţele ar trebui să-i crească pe cap, ca o coroană…

Se ridică. În penumbra biroului său, de acaju şi piele, părul lui alb părea să lumineze. Buzele foarte subţiri şi ochii foarte tineri oscilau între tristeţe şi veselie. Undeva în fundul apartamentului câteva note de Rameau trecură precum nişte stropi de ploaie limpede pe praful vechilor drumuri franceze de la ţară…

— Mă iertaţi că v-am făcut să vă pierdeţi timpul, dragă domnule, spuse el, şi se îndreptă spre mine cu mâna întinsă. Sunt un flecar şi am uitat să vă dau o consultaţie… Desigur că există Niemen, în Elveţia, Horsschitt, în Germania… Totul depinde de ceea ce înţelegeţi prin „dragoste”.

— M-aţi ajutat enorm, i-am spus.

Îşi înclină capul pe o parte şi ascultă muzica.

— Soţiei mele îi plac Rameau şi Lully, spuse, şi mărturisesc că le prind gustul şi eu, din ce în ce mai mult, pentru că de fiecare dată când aud vreuna dintre melodiile lor mă gândesc la ea… Suntem căsătoriţi de cincizeci de ani şi întotdeauna este acelaşi clavecin.

Mă însoţi până la uşă, cu o oarecare grabă. Cred că voia să rămână singur cu ea.

Am ieşit.

M-am instalat într-un bistrou şi am comandat o

decizie. Eram într-un aşa hal de nehotărâre încât, atunci când s-a apropiat chelnerul de mine, i-am spus:

— O decizie, vă rog.

De-abia când am văzut în privirea lui absenţa totală de interes a vechilor chelneri parizieni, care cu greu nutresc o urmă de dispreţ pentru cine încearcă să îi surprindă, mi-am venit în fire:

— O infuzie, vreau să spun.

A părut să regrete normalizarea aceasta a raporturilor noastre şi s-a retras spre tejghea. Aveam de gând să mă scol, să o sun pe Laura, să-i spun să vină să ne întâlnim în această cafenea mică din Cartierul Latin, care nu se schimbase deloc din vremea când eram student şi care auzise atâtea jurăminte şi văzuse atâtea lacrimi de despărţire, încât aveam să ieşim de aici simţind că nimic nu s-a încheiat şi că „nu ne vom mai vedea niciodată” este o declaraţie de dragoste. O iubeam prea mult pentru a mă putea dispensa de viitor. Nu mai poţi spune „pentru totdeauna” atunci când totul îţi este numărat. Trupul meu devenise acela al unui bătrân mincinos şi elanurile mele cele mai sincere luau sfârşit în calculul posibilităţilor şi al termenelor de livrare. Nu mai era vorba de amor propriu sau de mândrie, nu mă gândeam la ruptură pentru a evita vreun faliment ruşinos: era vorba de autenticitate. O iubeam pe Laura prea mult pentru a mă târî în cârje în urma ei. Am scos din buzunar scrisoarea pe care o primisem de la ea chiar în dimineaţa aceea: îşi lăsa scrisorile peste tot în siajul ei, mi le înmâna, iar atunci când eram culcat, întins alături, se scula pentru a-mi scrie. Scrisorile sale apăreau în buzunarele mele, îmi soseau prin poştă, cădeau din cărţi – câteva cuvinte aruncate în grabă sau pagini întregi – ca şi cum făceau parte dintr-o vegetaţie luxuriantă a unui anotimp al inimii mai tumultuos şi mai debordant în înfloririle sale decât acela al latitudinii noastre temperate şi mai înclinate spre pasteluri. *„M-am plimbat toată dimineaţa împreună cu tine pe malul Senei în vreme ce tu erai la birou şi am cumpărat de la un anticar poemelepoetidui brazilian Arthur Rimbaud, ştii, cel*

ce a fost primul care a descoperit izvoarele Amazonului şi care s-a născut francez ca urmare a unei erori tragice, pe care mai bine am trece-o sub tăcere. N-ai să ştii niciodată ce înseamnă prezenţa ta pentru mine atunci când nu eşti prezent, căci cerul parizian şi Sena sunt din acest punct de vedere de o indiferenţă care mă irită prin aerul lor de a fi văzut deja toate astea de un milion de ori şi de a nu mai fi bune decât pentru o carte poştală".

Am coborât la cabina telefonică.

— De ce trebuie să vin acolo, Jacques? E plin de lume exterioară afară…

— Vino încoace. Mergeam în cafeneaua asta când aveam douăzeci de ani. Mi-ai lipsit teribil atunci, îmi aduc aminte foarte bine. Stăteam aşezat aici ore

Întregi în aşteptarea ta. Mă instalam în faţa uşii, te pândeam, dar nu vedeam decât fete drăguţe care veneau şi plecau, niciodată nu erai tu. Stau la aceeaşi masă ca altă dată şi de data aceasta tu ai să intri. Îmi voi lua inima în dinţi, mă voi ridica şi-ţi voi vorbi. Am să-ţi vorbesc despre Franklin Roosevelt, care tocmai a fost ales preşedinte al Statelor Unite, şi de Bill Tilden, care tocmai a câştigat campionatul de la Wimbledon. Ai să mă recunoşti, sunt singurul bărbat de aici care se apropie de şaizeci de ani, am părul cărunt tuns perie, un chip care te priveşte cu ochi de optsprezece ani. Voi avea în mână scrisoarea pe care tocmai i-ai scris-o celui care eram pe vremea aceea…

— I-am scris scrisoarea aceasta aceluia care eşti astăzi. Nu mai ai timp să cauţi un altul. Ştii că în curând ai să fii bătrân, dragostea mea? Nu mai este mult loc, doar suficient pentru mine, iar eu mă simt mai puţin… cum se spune în franceză, *insecure*?

— Spune nesigură, asta ne mai lipsea în franceză… Vino, Laura. Am să-ţi spun ceva important.

Mă întorsei, mă aşezai la masă şi-l chemai pe chelner.

— De unde eşti?

— Din Auvergne, mă informă el, cu o oarecare

superioritate, căci asta nu făcea parte din obligaţiile sale de serviciu.

— Când un bărbat de aproape şaizeci de ani se hotărăşte să se despartă de o tânără pe care o iubeşte şi care-l iubeşte, de ce dă el dovadă, după părerea dumitale?

— De prostie, domnule.

Ridică din sprâncene dispreţuitor.

— Asta e tot, sau doriţi o altă decizie?

— Da, dă dovadă de prostie, adică de bun-simţ. Atunci, dă-mi un coniac şi ceva de scris.

Era prima scrisoare de despărţire pe care o scriam, căci până în prezent mă descurcasem întotdeauna să-i las această satisfacţie adversarului: eleganţa mitocanilor, sau arta de a fi gentleman. Am scris: „Jacques Rainier, m-ai dezamăgit profund. Descopăr că ai o natură mediocră de econom, că eşti un om al bilanţului, al prevederii, al contabilităţii şi al marjelor de profit. Aventurierul pe care l-am cunoscut în tinereţe a devenit un mic-burghez căruia îi este frică să piardă. Nu mai ştii să trăieşti în prezent, iar grija zilei de mâine este preocuparea ta constantă. Atunci când capacităţile sexuale îţi sunt în declin, te comporţi ca un şef de întreprindere căruia îi este teamă că nu va mai putea facefaţă scadenţelor şi preferi să te retragi din afaceri. Îţi rămân totuşi luni, poate chiar un an sau doi, şi cu puţin noroc ai să crăpi înainte de a avea un infarct, dar nu, trebuie orizonturi şi perspective, zeci de hectare de viitor, iar tu, care îţi riscai altă dată viaţa în fiecare zi, nu mai ai în locul inimii decât o firmă de asigurări. Aşa că am luat hotărârea s-o rup cu tine. Nu vreau să-ţi mai împărtăşesc gândurile, micile vanităţi, sărmanele griji de amor propriu şi felul acela pe care îl ai de a vrea mai degrabă să renunţi decât să pierzi. Mă despart de tine, de mintea ta de om care se agaţă de etalonul său de aur şi am s-o iubesc pe Laura aşa cum am să pot, atâta timp cât am să pot, şi acceptând eşecul, atunci când va veni, ca orice bărbat care trebuie să pună punct. N-am s-o părăsesc pe Laura de dragul demnităţii, căci o as fel de preocupare înseamnă o lipsă de dragoste. Adio. „Mi-am adresat

scrisoarea, m-am dus să cumpăr un timbru la tejghea şi am strecurat plicul în cutie. M-am întors la masă cu inima uşoară. Nimic nu este mai reconfortant decât să dai dovadă de voinţă, să ştii să iei o hotărâre dificilă şi să te ţii de ea.

Ea intră cu un avânt al pletelor şi o dezordine a gesturilor şi a mişcărilor care-mi dădea întotdeauna impresia că încă nu ştia să zboare. S-a aşezat în faţa mea, cu mâinile împreunate. O iubeam prea mult ca să poată fi înşelată de zâmbetul meu.

— Ce se întâmplă, Jacques? Tu… n-ai de gând să mă părăseşti? O întâlnire într-un bistrou şi „am ceva să-ţi spun”, asta e pentru a evita rezolvarea între patru ochi?

— Am scăpat cu greu de un nepoftit şi voiam să te văd, asta-i tot. Am fost nefericit în bistroul ăsta la douăzeci de ani, şi era cazul ca situaţia să se schimbe.

Coatele noastre erau pe masă şi ne ţineam de mâini. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Jacques, ce faci atunci când eşti fericit pe deplin? Îţi zbori creierii, sau ce? Am impresia că sunt o hoaţă. Lumea nu este făcută pentru aşa ceva.

— În general, trece. Se pare că nu trebuie să-ţi fie frică de fericire. E doar o clipă perfectă.

Îmi sărută mâinile. Chelnerul veni până la noi, desfăcu meniul, mişcă o farfurioară, aşteptă, mai dădu un şervet pe marmură şi apoi se îndepărtă cu aerul destinului care refuză să ia comanda.

— Laura, urmează să-mi închid prăvălia. Îmi lichidez toate afacerile. M-am bătut prea mult în viaţă, a ajuns o obişnuinţă. Ringul. Arena. Cei câţiva ani buni care îmi mai rămân vreau să-i trăiesc din plin. Vreau să plec. Să plec, înţelegi?

Ridicasem vocea. Laura tăcea, mă privea cu atenţie.

— Aici, am tot timpul impresia că am pe cineva sau ceva pe urmele mele. Am mereu impresia unei capcane. Vreau să şterg puţina împreună cu tine. Departe. Laos. Bali. Kabul. Nu prea ştiu, dar aici mă simt ameninţat de inevitabil…

— Care inevitabil?

— Spengler. Declinul Occidentului. Căderea Imperiului Roman. Crezi că mai ştiu? E ceva putred aici.

— Tot ceea ce-mi doresc este să mă aflu în braţele tale. N-am să mă duc să cumpăr bilete de avion pentru atâta lucru.

— Ascultă, sub Ocupaţie, radioul englez difuza ceea ce ei denumeau „mesaje personale”. Tanti Rose are ceva de lucru în perspectivă. Copiii se plictisesc duminica. Domnul Jules va veni în seara aceasta.

Erau mesaje codate, pentru Rezistenţă. Iartă-mă că-ţi vorbesc despre război…

— Ai de gând să-mi vorbeşti despre vârsta ta?

— Nu. Poveştile astea referitoare la vârstă sunt pentru ţărănoi. Pentru prăpădiţi. Numărătorii de picături. Fii atentă, tatăl meu are optzeci şi cinci de ani şi încă mai joacă belotă.

Privirea începea să i se înfricoşeze.

— Jacques! Ce-ai păţit?

— Nimic. Absolut nimic. O electrocardiogramă model, tensiunea cincisprezece cu opt. Doar că tocmai am primit un mesaj personal.

— De la cine?

— De la Giscard d’Estaing. A spus mai zilele trecute la radio: „Lucrurile nu vor mai fi niciodată cum au fost înainte”. Toţi francezii au înţeles. Vorbea de metrul de croitorie.

— De metrul de croitorie?

— De metrul de croitorie…

— Nu…

— Dumnezeule, încerc totuşi să-ţi vorbesc deschis! Cu cea mai mare sinceritate! Un metru de croitorie!

— Giscard are un metru de croitorie?

— Toţi francezii care se respectă… care se inspectează, vreau să spun, au unul! Vreau să spun că, mai devreme ori mai târziu, voi fi obligat să renunţ la tine din cauza unor lucruri care nu vor mai fi niciodată ceea ce au fost altă dată, *din cauza metrului de croitorie*… Ăsta-i un

mesaj personal, Laura… Îţi vorbesc cu o sinceritate totală, iar tu refuzi să mă asculţi… Nu e cazul să te uiţi la sticlă, am băut puţin, dar este greu pentru un bărbat să facă o astfel de mărturisire… cu o francheţe atât de brutală! Of, acum că am făcut-o, mă simt cu mult mai bine!

…Vezi, ţi-am spus totul, draga mea, cu mult curaj.

Trebuie să fi fost două dimineaţa. Laura era deja pe jumătate adormită: doar vârful nasului îi ajunse până la obrazul meu, dar sărutul se pierdu pe drum şi ea rămase nemişcată în atitudinea copiilor care n-au avut timp să-şi adune trupul înainte de a adormi. Eram singur. În lumina roz a veiozei. Semieşecul pe care tocmai îl suferisem, îmbrăţişarea aceea care fusese mai degrabă o luptă înverşunată împotriva trupului uzat care luase locul trupului meu şi nu mă asculta, sporise consumul nervos şi mă lăsase într-o stare crepusculară în care până şi supărarea era lipsită de intensitate, iar inerţia mă scutea de disperare. Braţele, umerii, şoldurile mele grele adăposteau o sleire, o inexistenţă esenţială, un vid în care moartea părea să fi venit incognito pe parcursul unui tur de prospectare.

Am auzit un scârţâit uşor. O alunecare furişă pe mochetă… Şi după aceea liniştea absolută şi, acolo unde mi se păruse că văd mişcare, o imobilitate întunecată în întunericul unde ochii mei distingeau totuşi o diferenţă de densitate…

Am întins mâna spre întrerupător. Am aprins lumina.

A fost fulgerător. Un salt, şi bărbatul îşi apăsa deja vârful cuţitului pe gâtul meu.

Purta o caschetă şi uniformă de şofer de casă mare. O pereche de mănuşi negre era băgată sub epoletul drept, cu degetele înălţate, curbate şi rapace. Vesta era descheiată şi vedeam dincolo de braţul întins un maiou alb.

Nu mai văzusem niciodată o figură de o frumuseţe atât de animală. Sprâncenele negre erau îmbinate, buzele aveau un rictus dur, expresia era hotărâtă: era gata să ucidă. Ar fi fost destul să încerc o mişcare ceva mai bruscă pentru ca totul să ia sfârşit şi să fiu scutit de laşitate,

acceptare şi obişnuinţă. Dar eu nu mă mişcam. Voiam să prelungesc momentul, să fac să dureze posibilitatea aceasta de eliberare, să mai gust această bruscă absenţă a oricărei greutăţi, sentimentul de uşurinţă şi de viaţă intensă care tensiona fiecare resort al vechii scule şubrezite.

I-a apărut pe faţă o urmă de nelinişte, pentru că surâdeam. Probabil că era pentru prima dată de multă vreme când zâmbetul era pe bune, când vorbea cu adevărat în numele meu, în loc să mă ascundă. Vârful lamei apăsă ceva mai puternic pe gâtul meu. Nu-l pusese la mijloc, ci la carotidă. Cunoştea locurile potrivite.

Nu-mi aduceam aminte să fi gustat o astfel de senzaţie de a fi redevenit eu însumi de când mă refugiasem în ironie. Îmi păndeam respiraţia: nici urmă de vreo emoţie oarecare. În concluzie, nu mă schimbasem chiar atât de mult: în esenţă, încă eram acelaşi ca şi pe vremea nemţilor. Arab, mă gândii. Dar vârful cuţitului plasat exact în punctul sângerării de moarte făcu să-mi treacă într-o străfulgerare prin faţa ochilor cerul Andaluziei şi moartea unui taur sub spada lui Juan Belmonte, la care asistasem cu puţin înainte ca bătrânul matador să-şi pună capăt dezgustului printr-un foc de armă.

Mă simţeam bine. Eram la mine acasă.

Simţeam lângă umăr respiraţia regulată a Laurei. Pentru prima dată, mă cuprinse neliniştea: mă temeam să nu se trezească. Voiam să o scutesc de frică. Trebuia să pun capăt acestei delicioase amintiri despre mine însumi. Cuţitul de la gâtul meu nu era acela al unui paraşutist german care opera în spatele liniilor noastre, ci al unui şobolan de hotel care nu îndrăznea nici să mă omoare, nici să-şi ia tălpăşiţa, căci soneria era la îndemâna mâinii mele şi mi-ar fi fost de ajuns o clipă pentru a alerta personalul de serviciu al etajului. Faţa începuse să-i lucească de sudoare. Era un amator. Un hoţ care îmbrăcase uniforma de şofer pentru a nu fi interpelat la intrare. Acum nu mai ştia ce să facă.

Am ridicat mâna, am apucat lama şi am îndepărtat-o

de gâtul meu. I-a apărut pe chip o expresie de confuzie, o umbră de luptă interioară şi de frică; dacă frica ajungea la panică, poate că ar fi fost în stare să mă ucidă.

Am lăsat cuţitul şi am întins mâna spre sonerie. Acum trebuia ori să mă gâtuie, ori să abandoneze orice pretenţie de profesionist şi să-şi mărturisească statutul de hoţ amărât: ceea ce a şi făcut. A fluturat cuţitul în aer cu aerul unei ameninţări vane, mi-a înşfăcat ceasul de aur de pe noptieră şi a început să se retragă spre uşă.

— Ia-o pe scara de serviciu, la stânga după ce ieşi, i-am spus, şi atunci a avut o reacţie destul de caraghioasă.

A bâlbâit cu o voce răguşită:

— Sí, señor…

Şi, dintr-un salt, a fost afară.

Puteam să dau telefon şi să fac să fie interceptat înainte să coboare în fugă cele patru etaje. Dar am simţit întotdeauna o oarecare tandreţe faţă de fauna sălbatică. Este prea uşor să ceri pentru ea sanctuare şi să chemi poliţia atunci când unul dintre specimenele ei se aventurează într-un hotel de lux. Mă urmărea imaginea acestei figuri sălbatice şi a acelui corp electrizat în imobilitate absolută din cauza încordării. Nu semănăm cu el, nici la douăzeci de ani nu semănasem, căci sângele meu normand îmi dăduse o un aer vag prusac. Dar dacă ar fi fost să o iau de la capăt şi dacă ar fi fost posibil să mă aleg, nu mi-ar fi displăcut să-i dau tinereţii mele regăsite acea supleţe a unei alte rase şi faţa aceea a unui cu totul alt soare. *Si, señor*… Granada sau Córdoba… Andaluzia.

Lumina roză a veiozei avea ceva necuviincios. Lumina de pe culoar se prelingea în salon prin uşa pe care o lăsase întredeschisă. M-am dus să o închid şi, la întoarcere, am rămas o clipă în picioare la marginea patului, aplecat deasupra acestui somn cu răsuflarea domoală. Ea se odihnea pe spate, cu un braţ sub pernă, cu palma deschisă către sărutul meu şi cu celălalt braţ pierdut în urmele pe care corpurile noastre le lăsaseră în tumultul cearşafurilor. Buzele erau întredeschise şi am cules şi acolo o clipă fericită, ca un hoţ venit să fure

fructele livezii în boarea nopţii. De-abia i-am atins buzele, ca să nu se trezească şi ca totul să rămână neschimbat în somnul aleilor pustii sub clar de lună, care visează. Nu ştiu de unde îmi venea această certitudine liniştită, calmul acesta, senzaţia de depăşire şi de ieşire din impas, ca şi cum viaţa sălbatică ar fi venit să-mi facă o promisiune de viitor şi de reînnoire.

Nu pot dormi. El stă în faţa mea, crăcănat, în pantalonii de piele mulaţi, cu mâinile în şold, şi mă priveşte sfidător. Nu ştiu dacă există într-adevăr o urmă de ironie pe faţa lui sau dacă eu îi atribui propriile mele calităţi. Atributele masculine mă sfidează prin umflătura de piele ce îi ajunge până la burtă. Nu credeam să am o memorie aşa de bună. Părul lung şi strălucind de tinereţe, sprâncenele drepte şi negre, obrajii supţi sub pometi pronunţaţi, aproape mongoli, şi aviditatea aceea a chipurilor care încă se mai află în puterea lor de început şi sub imperiul apetiturilor imperioase…

— Ruiz, am murmurat. O să te cheme Ruiz.

Câteva zile mai târziu mi-a venit pentru prima dată în ajutor.

O dusesem pe Laura la ţară. Luna mai ne-a fost complice: era aproape cald. Ziua era pe sfârşite. Umbrele şi luminile ne acopereau cu dantelele lor deja niţel îngălbenite, primăvara îşi plimba buburuzele şi fluturii albi prin iarbă. Loara îşi făcea promenada crepusculară înainte de a reveni la castel; curentul era foarte blând, bătrâna doamnă era bătrână bine şi întâmpina aici oarecare greutate; pe cer pluteau micile fantome albe ale atâtor alte iubiri pe malul apei. Pe malul celălalt, câmpuri bine îngrijite şi coline molcome. Era unul dintre acele colţuri ale Franţei care par să recite întotdeauna o fabulă de La Fontaine. Desigur că lipseau cumătrul meu crapul şi bâtlanul cu gâtul lung, dar peisajele franceze au şi ele dreptul la scăpările lor de memorie. La orizont, nicio urmă de cărţi poştale „încărcate de istorie”, nici catedrală, nici castel: bătrâna doamnă se plimba pe aici incognito, foarte puţin îngrijorată de renumele său. Foarte aproape de noi,

pădurea râdea uneori cu o voce un pic ascuţită de fetiţă şi apoi se aşternea o tăcere îndelungată şi era greu să nu o bănuieşti de un sărut, sau chiar mai rău. Era totuşi o pădure foarte demnă şi chiar afectată, care avea mai multe titluri de nobleţe.

O ţineam pe Laura de mână.

Pe celălalt mal era un schif gol; nu-mi plac schifurile şi aerul lor de eterne condamnate la solitudine. Bondarii cu saboţi groşi făceau conştiincios dovadă de stângăcia lor proverbială, şi libelulele, ca întotdeauna – şi acesta e farmecul lor –, îşi pierdeau capul la apropierea serii. Tăcerea aceasta nu mai putea să dureze: era plină de mărturisiri încă şi mai grele decât acelea pe care trupul meu tocmai le făcuse. Trebuia să ies din starea asta, să vorbesc cu detaşare, să minimalizez, încă o dată, sau să spun ceva drăguţ, bine adus din condei, de exemplu că şi atunci când îţi dai suflarea încă mai există un sărut. Să-ţi mângâi părul cu blândeţe, Laura, cu un gest liniştitor, căci mai e nevoie să spun că o dragoste ca o noastră nu este la discreţia slăbiciunilor trupeşti? Şi să-mi mai apăs pe ale tale buzele-mi ce ignoră uzura, cu tandreţe, cu voluptate, pentru a-ţi arăta că încă îmi mai rămânea ceva de oferit, în pofida a tot ce-mi lipsea în alte privinţe, şi că nu mizam totul pe o carte. Ea îşi înălţă privirea.

— De ce râzi?

— E amuzant.

— Ce e amuzant?

— Criza energiei.

— Voi, francezii, nu vă mai gândiţi decât la arabi.

…Îmi aduceam aminte de vocea răguşită, rapidă:

si, señor. Era suficient să calci o dată prin Granada ca să vezi în ce măsură sângele maur marcase Spania.

Ea îşi apăsă buzele pe urechea mea şi murmură primele litere ale alfabetului.

— De ce a, b, e, d, micuţo?

— Ai nevoie de simplitate.

— E foarte greu, Laura, pentru un bărbat ca mine. Cel mai mare efort cultural al secolului, fie că e vorba de

Marx sau de Freud, a fost în favoarea conştientizării: ne-am dezobişnuit să ne ignorăm. În detrimentul fericirii, care este în mare parte pace a spiritului şi care face întotdeauna pe struţul. Fără a mai vorbi de faptul că orice cunoaştere psihologică de sine este niţel obscenă…

Conversaţia este una dintre formele cele mai puţin cunoscute ale tăcerii.

— Te analizezi prea mult, Jacques. S-ar spune mereu că îţi reproşezi în secret, că te decepţionezi… că… Vai, nu ştiu franceza destul de bine. Îţi lipseşte prietenia pentru tine însuţi, da. Trebuie să fii tolerant. Nu eşti tolerant cu tine.

Se apleca deasupra mea cu câte un fir de iarbă în mână. Aşteptam să mă gâdile pe obraz, aşa cum este obiceiul cu rămurelele, dar în Brazilia încă mai există păduri virgine. Ochii ei aveau reflexe chihlimbarii, părul său în coc îi lăsa frunţii loc pentru tot ceea ce ultima lumină a zilei avea să-i ofere. O parte de lumină şi o parte de umbră. Îşi plecă ochii pentru a se lăsa privită mai bine, cu zâmbetul acela niţel vinovat, niţel ipocrit pe care îl avea atunci când se ştia admirată. Erau aşa de multe alte priviri care o mângâiaseră astfel, dar cred cu adevărat că o prefera pe a mea. Mă gândeam că, atunci când îţi slăbeşte vederea, îţi pui ochelari, dar era un gând nedemn. Şi de altfel Ruiz nu era acolo şi nu riscam nimic.

Musculiţe se băgau uneori în treburile noastre şi trebuia să le punem capăt insistenţei agasante cu o mişcare vană, care-şi rata ţinta şi ea. N-ar fi trebuit să risc astfel, în aer liber, de altfel vâslisem din plin pentru a veni până aici, trebuie să ştii să-ţi menajezi forţele, am greşit că m-am lăsat purtat de impulsurile animalice. Era şi vina ei, o fustă prea îngustă, prea lungă, prea strânsă: m-am chinuit s-o ridic până la fese, spontaneitatea şi cheful meu au trecut. Mă întreb cum procedau impresioniştii. Ea făcu atunci ceea ce sugerează tandreţea, cu o aplicaţie copilărească, dar cred că eram într-una din zilele mele proaste, ar fi trebuit să-mi citesc înainte horoscopul. Atunci când se recunoscu învinsă, îşi lăsă capul pe

pântecele meu şi murmură acel vechi refren al artei, al tehnicii şi al iscusinţei care este unul dintre epitafurile prevenitoare ale virilităţii:

— Sunt aşa de neîndemânatică…

N-am spus nimic, căci nici pentru amorul propriu nu există mici beneficii. La urma urmei, un început de impotenţă nu înseamnă sfârşitul lumii şi încă mai pot întâlni o femeie amabilă care a atins seninătatea. Ne vom culca împreună o dată sau de două ori înainte de a încropi o viaţă în comun, în scopul de a ne asigura că niciunul, nici celălalt nu mai avem nevoie de nimic. Ştiu bine că râsul îi este specific omului, dar se pare că ceea ce-i este specific omului nu poate fi prezent în acelaşi timp peste tot. Ea poartă o camee pe sub bluza albă, o bluză cu mâneci de dantelă din secolul al XIX-lea, luată din piaţa de vechituri, şi o fustă lungă maro ca a elevelor lui Coletre; se îmbracă potrivit altor mode, ca-n alte vremuri; vom merge în seara asta la premiera unei piese de Henry Bernstein, un tânăr autor la modă. Făcusem dragoste cu patru zile în urmă şi totul se petrecuse ca la carte.

Pălăria îi zace în iarbă: albă, superbă, cu boruri largi, înconjurată cu o frumoasă eşarfă galbenă, are aerul că s-a aşezat acolo după un agreabil zbor migrator. Sub fusta brună, genunchii Laurei se mişcă, sătui de captivitate: mâna mea se duce să-i caute şi-i mângâie cu vârful degetelor, căci cu cât mai uşoară este mângâierea, cu atât mai multe le oferă mâinilor. Şi deodată, apar lacrimile şi ea mi se aruncă la piept hohotind.

— Mi-e frică, Jacques, tot timpul mi-e frică… Simt că te îndepărtezi de mine…

Eu tac, mâna îşi continuă mângâierea zadarnică.

— Ai trăit atât de mult, ai iubit atât de mult… Ai fost copleşit. Simt în unele clipe la tine o sastisire…

Nu ai chef s-o iei de la capăt, să-ţi refaci lumea, viaţa, dragostea încă o dată. Şi există întotdeauna un soi de ironie, ca şi cum ai fi fost deja martorul potopului şi al reginei din Saba şi că nu ai de gând să o iei de la capăt încă o dată doar pentru că există o fată care te iubeşte…

— În curând fac şaizeci de ani.

— Cu atât mai bine. În felul acesta, cu puţină şansă, nicio baragladină nu va mai avea timp să mi te fure… Ştiu foarte bine că nu sunt la înălţimea tuturor acelora care…

— Te rog, Laura. N-a fost nimeni. Nimeni.

— Am fost atât de neîndemânatică, mai înainte… Uneori mă simt atât de idioată în chestiuni sexuale…

— Atunci când unul dintre parteneri se simte complet idiot în chestiuni sexuale, asta înseamnă că celălalt partener este încă şi mai idiot…

Ea se calma încetul cu încetul în braţele mele protectoare, dar mi s-a părut că pălăria din iarbă devine ostilă.

— Aş vrea să vii în Brazilia cu mine, departe de toate grijile tale…

— Grijile mele, da. Giscard, Chirac şi Fourcade o să ne scoată din afaceri, sunt sigur de asta. Pe moment, desigur, ne confruntăm cu şomajul, scăderea comenzilor şi limitarea creditului, dar acestea nu sunt decât etape necesare ale redresării. Mă mai întreb şi dacă patricienii romani nu visau în taină la barbari… Mai sunt şi cei care iau propria decădere drept decadenţa unei civilizaţii. Nu ştiu dacă şi castelele de pe Loara visează la muncitorii africani sau dacă muncitorii africani sunt exploataţi în mod ruşinos în acest vis de asemenea şi fără ca măcar să le plătesc orele suplimentare…

Semăna întrucâtva cu Nureev, mai ales prin pomeţi şi buze şi prin tuşa asiatică a ochilor. Dar era mai tânăr, mai sălbatic şi mult mai hotărât. Unul dintre cuceritorii noştri, incontestabil: cei pe care Charles Martel îi pusese pe fugă la Poitiers se amestecaseră în el cu cei pe care regele Ioan III Sobieski îi zdrobise la Viena. Nu-mi închipuiam că fantasmele mele gravitează atât în jurul victoriilor. La fiecare mişcare din cap, părul negru îi flutura precum coada unui cal în galop. Mi-era greu să nu-i atribui acestei apariţii de pe malul Loarei, chiar dacă era propria mea operă şi ca atare îi eram stăpân, un oarecare aer de nobleţe princiară şi animală, pe care poate că o

împrumutasem mai degrabă de la operele de artă decât de la amintirile mele fugitive. Era păcat că frumuseţea îmi dicta aici condiţiile sale, căci mi-ar fi fost mai uşor să mă servesc de el dacă ar fi fost de dispreţuit. L-am concediat, spunându-i să revină după ce-şi va fi regăsit ţinuta de şofer de casă mare şi aerul de golan.

— La ce visezi, Jacques?

— La imposibil. Haide. Trebuie să ne întoarcem acasă. Se face târziu.

Ne-am dus până la barcă şi am început să dau la vâsle. Frumoasa mea figură alegorică de la proră stătea în faţa mea pe fundalul albastru deschis, alunecând printre nori, cu pălăria pe genunchi. Hotărât lucru, pălăria aceasta o ducea de minune.

— De ce te îmbraci tu întotdeauna la fel, Jacques, cam ca Humphrey Bogart, cu pălărie şi tot tacâmul, ca în fotografiile tale de acum treizeci de ani?

— Nu ştiu. Din fidelitate, presupun. Sau din iluzia că voi rămâne neschimbat. Sau, poate, din acea căutare a ceva demodat care lansează o modă. *Any more questions*?]

Mă studia cu un ochi critic.

— Nu ştiu dacă te-aş fi iubit, dacă ai fi avut treizeci de ani… Tot viitorul acela pe care l-ai fi avut în faţă m-ar fi speriat… E un pic răutăcios ceea ce-am spus?

— Nu. Este o certitudine că ne rămâne foarte puţin timp…

Am spus domol:

— Trebuie să-i dăm zor.

Privirea mea rătăcea dincolo de ea, pe deasupra orizontului. Căutam castelele, întotdeauna există câte unul care să te aştepte la cotitură. Nu ştiu de ce simţeam nevoia de pietre solemne. Nu erau acolo decât bancuri de nisip, cu aerul lor pântecos de peşti scoşi din apă. Uneori, dincolo de coline, vârful unei clopotniţe vorbea de morminte umile. M-am ridicat în picioare, pentru a vedea mai departe, dar nu era nimic. Am vâslit aşa, din picioare, spre Laura, care dădea mereu înapoi. Lumina palidă o înconjura transparentă, cu complicităţi de femeie, cu

blândeţe şi albeaţă, apa îi ceda bărcii cu bunăvoinţă şi siajul se închidea în urma noastră ca o draperie care cade. Nu va rămâne nicio urmă. Imediat, cotitura şi hanul. Un adăpost de etapă. Pe unul din maluri era un cal singur, sur, cu o coamă lungă care trebuie că visa la galopuri.

— Mai este mult?

— Nu ştiu.

— N-ai obosit?

— Sunt neobosit.

— La ce te uiţi?

— La castel.

Se întoarse către linia orizontului.

— Dar nu există niciun castel.

— Întotdeauna există câte unul. Nu poţi fără aşa ceva, pe Loara. Dar, la urma urmei, poate că nici nu este Loara… Poate că ne-am rătăcit şi suntem undeva în altă parte… Nu ştiu unde…

Nu râdea. Poate că eram prea palid şi vâsleam cu prea mare furie, în picioare, cu vechiul meu costum demodat şi cu pălăria de gangster.

— Jacques, ce-i cu tine?

— Nimic. Mi-e dor de conacele şi de castelele mele; nu mi-am văzut niciodată castelele de pe Loara. N-o să mai vin niciodată aici, este prea aproape…

Am recitat:

O, răstimpuri, o, castele!
Oare-i suflet fără rele?
O, răstimpuri, o, castele!
Magic, studiul fericirii
L-am făcut, cum dat e firii.[3]

Am lăsat vâslele şi m-am aşezat, cu capul în mâini.

— Este împotriva curentului, am spus. Întotdeauna vâsleşti împotriva curentului. Ar fi trebuit să te întâlnesc atunci când aveam şaptesprezece ani şi să-ţi ofer un cornet

3 Arthur Rimbaud, O, răstimpuri, o castele {O saisons, o châteaux). Versiune în limba română preluată din Arthur Rimbaud, Opere, traducere de Mihail Nemeş, prefaţă de Livius Ciocârlie, Polirom, 2003. (N. tr.)

de îngheţată în piaţa Contrescarpe…

Se ridică şi veni să se aşeze lângă mine; vâslele părăsite aveau un aspect dezolant; barca plutea liberă şi se învârtea încet în jurul propriului ax: vechiul vals al schifurilor în derivă.

— Laura, aş vrea să mor cu mult înainte de a muri urât…

— Picasso…

— Ia mai lăsaţi-mă cu Picasso şi Pablo Casals, aveau cu treizeci de ani mai mult ca mine şi, la vârsta aia, este mai uşor să mori bătrân. Şi la urma urmei, cine-ţi vorbeşte de moarte? Îţi vorbesc de felul de a muri, asta n-are nicio legătură cu moartea!

Simţeam picături de sudoare rece pe frunte, şi nu se datorau efortului. Simţeam curentul care mă ducea cu încetineală şi ştiam şi încotro, şi nu era vorba de Loara.

Nu l-am văzut venind. Trebuie să fi sărit în barcă pe tăcute, cu o forţă şi o uşurinţă pe care le cunosc toţi cei care au frecventat arenele din Andaluzia. S-a instalat la vâsle şi face mişcări în acelaşi timp ample şi uşoare; nu mă slăbeşte din ochi, aşteptându-mi ordinele. Nicio urmă de aroganţă, cu atât mai puţin de complicitate: nu i-aş fi îngăduit şi l-aş fi făcut imediat să dispară. Nu: doar disponibilitate, zel şi supunere. Unul dintre aceia care vin de departe pentru a îndeplini în locul nostru treburile acelea mărunte cu care bătrâna Europă nu mai vrea să se obosească. îl văd limpede şi remarc o dată în plus în ce măsură totul din el ne este străin, de la orientul ochilor şi pometii asiatici, până la rictusul buzelor în care tinereţea freamătă de primele ei aviditătţi şi de dorinţele imperioase. Îi fac semn şi, cu o lovitură de vâslă, împinge barca în nisip. Laura se ridică: nu i-a aruncat nici măcar o privire. Îi dau mâna şi o ajut să coboare. Ruiz ne-a precedat şi aşteaptă. Ştie că am eşuat adineauri, că mi-au lipsit vigoarea şi elanul, şi nu cere decât să mă ajute. Poartă un maiou alb şi pantalonii de piele neagră. Dintr-un gest, el se pregăteşte, cu o brutalitate şi o francheţe animalice, în timp ce Laura îngenunchează în faţa lui, iar sângele meu

biciuit de dezgust şi de ură la vederea acestei goliri ignobile mă ridică şi mă umflă de o ardoare criminală. Închid ochii, pentru a-i vedea mai bine pe amândoi, şi o ţin cu tandreţe pe Laura în braţe, cu buzele mele pe ale ei, în vreme ce Ruiz se îndârjeşte deasupra ei sub pleoapele mele lăsate cu ranchiuna furioasă şi futilă a celor care nu pot să murdărească nimic, să profaneze nimic.

Ascult lângă gâtul meu îndelungul geamăt al Laurei.

Barca eşuată murmură în voia valurilor. Crepusculul alunecă cu lente trăsături cenuşii. În stufăriş foşneşte ceva. Încă o ultimă libelulă. Brumă. Inima îmi bate uşor ca o amintire. Văd trecându-mi pe sub pleoape un zbor de gâşte sălbatice al copilăriei mele. Nu este o mare nenorocire. Un miros de fum şi fără îndoială un sat. Barca are braţele deschise. O iau pe Laura de mână şi o ajut să se ridice. Încă mai avem un viitor împreună.

Cel mai greu era să uit de mine. Imaginaţia cerea acest lucru pentru că îi era frică de el. Încercam să mă depăşesc din nelinişte, pentru a-mi dovedi că totul încă mai era posibil şi nu mă puteam întinde alături de Laura fără a mă simţi „obligat” şi fără a începe imediat să-mi solicit dorinţa. În felul acesta ne-am lăsat amândoi prinşi într-o capcană în care se amestecau teama mea de o abstinenţă prea îndelungată şi flagrantă şi tandreţea Laurei. Îi pomenisem o dată sau de două ori de „angoasa mea vesperală” şi, deşi o făcusem pe un ton uşor şi glumeţ, care dezamorsa mărturisirea, nu putea să ignore ceea ce mă bântuia, lucrul despre care nici ea, nici eu nu îndrăzneam să vorbim deschis din cauza fricii de definitiv. Dar partea de neînţelegere, naturală la o femeie foarte tânără, în faţa a ceea ce era pentru ea ca plantele şi soarele, un cântec spontan al pământului, o împingea pe Laura către o veritabilă luptă împotriva limitelor trupului meu, pentru a-mi dovedi cu foarte multă tandreţe că nu eram deloc la capătul puterilor şi poate şi pentru a se linişti pe sine. Căci trezisem în ea, fără îndoială şi fără voia mea, un sentiment de nesiguranţă, de vinovăţie şi de pierdere a valorii, teama de a nu fi suficient de excitantă,

care nu este niciodată prea greu de iscat la milenara servantă a bărbatului şi care este aşa o binecuvântare pentru virilităţile aproximative, atunci când este vorba să inversezi responsabilităţile şi să salvezi onoarea. Aşa încât înverşunarea mea în a nega opera timpului întâlnea la Laura o complicitate debordantă…

A trebuit să mă resemnez să revin la Trillac. Bătrânul medic militar mă primi cu o tăcere gravă, frământând între buze eternul său trabuc Boyard, strângându-mi mâna şi bătându-mă uşor pe umăr ca gest de „susţinere morală”. Mi-am adus aminte că în felul acesta îi întâmpina medicul din *maquis* pe camarazii care contractaseră o boală venerică.

— Ei, tot cu dureri?

— Nu, nu tocmai… Dar mi-aţi vorbit de o serie de injecţii… Cred că v-am spus ultima dată că sufăr de câtăva vreme de o scădere a memoriei…

— A memoriei, da, repetă el cu convingere, ca şi cum el ar fi fost cel ce mă informa.

— Aceasta se accentuează de ceva timp, şi cum am nevoie în aceste clipe de toată energia… Afacerile au devenit foarte grele.

Dădu din cap.

— Da, cei slabi nu supravieţuiesc…

— Mi-aţi vorbit de extrase glandulare…

— Asta dă uneori rezultate bune. Dar nu trebuie să vă aşteptaţi la miracole.

— Uit nume, date…

— Dar aveţi pe cineva care să vă ajute?

L-am privit cu stupoare.

— Poftim?

— Delegaţi, delegaţi, dragă domnule. Directorii uită chestia asta întotdeauna. Se bazează doar pe ei înşişi, după care apare infarctul. Ajungi mare patron după cincizeci de ani, dar nu vrei să delegi responsabilităţi. Şi totuşi, ăsta e secretul. îl ştiţi pe Hendemann, care a înghiţit întreaga concurenţă europeană? Cineva i-a spus la un dineu, în prezenţa mea, că uita întrucâtva ceea ce-i

datora tânărului său adjunct, un oarecare Moudard. „Moudard este cel care a făcut practic totul”. Iar Hendemann i-a răspuns liniştit: „Da, dar eu sunt cel care l-a găsit pe Moudard”. Trebuie să ştii să te laşi ajutat… Haideţi să vă fac prima injecţie.

S-a ridicat şi l-am urmat.

— Trebuie trei. Braţul se va întări, se va umfla niţel. Evitaţi câteva zile peştele, crustaceele…

Mi-a făcut injecţia.

— Cât timp are efect?

— Depinde de individ. Când sunt complet goliţi…

Ridică din umeri, agită seringa.

— În sfârşit, două-trei luni, la subiecţii încă activi. Nu poţi s-o reiei prea des, nu-şi mai face efectul…

Se aşează la biroul şi mâzgăli o reţetă.

— Gerontologia este o ştiinţă încă tânără, spuse el, şi zâmbi la jocul de cuvinte pe care probabil că-l făcea de mai multe ori pe zi.

Era pentru prima dată când auzeam cuvântul „gerontologie” pronunţat în legătură cu mine.

Îmi întinse hârtia.

— Hermatoxul accelerează fabricarea spermei şi gratidul facilitează irigarea vaselor capilare… începând de la o anumită vârstă, nu se ştie de ce, sângele nu le mai irigă optim… Membrul nu se mai întăreşte ca înainte. E ceea ce în limbaj militar se numeşte atât de sugestiv „să ţi se scoale moale”.

— Încă nu am prea multe necazuri în privinţa aceasta, spusei, punând reţeta în buzunar.

— Bravo. Ei bine, dragă domnule, gestionaţi-vă cu prudenţă averea… La revedere, la plăcere… Reveniţi joi.

N-am făcut-o. Amânări de graţie, trei luni, şase luni… Era absurd. Nu puteam să accept, să-mi imaginez, să ţin cont de aşa ceva. Se ştie, de altfel, că virilitatea, chiar şi în declin, nu urmează o linie descendentă ireversibilă, regulată şi continuă. Există şi remisiuni. Oricum, încă mă descurcam. Ceea ce conta nu era plăcerea mea, la care ajungeam din ce în ce mai rar, ci aceea a Laurei, iar graţie

tocmai începetinirii mele glandulare, puteam încă să fac faţă atât cât trebuia pentru ca dulcele „o, tu! tu! tu!” să vină să mă liniştească în privinţa activităţii mele virile.

Aproape de fiecare dată îl invocam pe Ruiz. Îmi erau necesare imaginile acestea ale unui dispreţ total pentru funcţiunea primară a trupului: bestialitatea funciară cu care Ruiz o folosea pe Laura pentru a se ostoi îmi inflama sângele chiar prin oroarea pe care mi-o inspira. Nu-i permiteam niciodată nici cea mai mică tandreţe, nici cea mai mică blândeţe. Totul trebuia să fie obscen, pentru că nu trebuia să existe între el şi tine, draga mea, vreun brusc semn de complicitate, ceea ce ar fi fost îngrozitor. Trebuia să rămân stăpânul situaţiei: era esenţial. Avusesem grijă încă de la început să-l tratez pe executorul treburilor murdare cu autoritate şi cu asprime, pentru a exclude orice încercare de familiaritate şi de influenţă din partea sa, iar el se obişnuise imediat, ştiind bine că la cea mai mică veleitate de aroganţă sau umbră de independenţă din partea sa, îşi pierdea imediat orice existenţă şi urma să fie expediat în anonimatul imigranţilor clandestini mereu în pericol de expulzare. Mă asiguram, de fiecare dată când făceam apel la serviciile sale, că nu exista pe faţa sa vreo urmă de expresie ofensatoare pentru Laura sau pentru mine, şi mai ales că evită să formuleze despre mine vreo judecată pe care n-aş fi tolerat-o. El nu era decât un oficiant. Ne ajuta să ne debarasăm de servitudinea noastră fizică şi să ne reîntâlnim dincolo de orice limită trupească, într-o tandreţe în sfârşit eliberată de servitutea noastră fiziologică. Mai este nevoie să spun că Laura ignora cu totul fantasmele mele? Era vorba aici de nişte expediente care nu duceau la consecinţe şi la care au recurs o sumedenie de bărbaţi şi de femei la adăpostul ochilor închişi. Eu nu făceam decât să mă asigur pentru viitor, iar existenţa acestui ultim ajutor, care rămânea în întregime teoretic, îmi dădea o linişte profundă. Eram din nou optimist, temerile mele se disipau. Dar s-a petrecut ceva ciudat: Ruiz începea să se eschiveze, îşi pierdea consistenţa. Nu mai reuşeam să-i confer realitate. În mai

multe rânduri, nici nu s-a lăsat convocat. Atunci mi-am imaginat că e un profesionist care cere să fie plătit. Veritabila sa natură venală trebuia să fie atât de puternică încât, prin jocul vreunei obscure puteri psihice, nu se putea plia gratis pe fantasmele mele. Începea să se estompeze: eram obligat să fac eforturi de memorie. Refuzam, bineînţeles, să admit evidenţa: în labirinturile acestea prin care subconştientul îşi face rondul şi ne dă ordine, îl ştergeam în mod deliberat pe Ruiz din memorie, pentru că realismul nu-mi mai era suficient şi pentru că aveam nevoie de *realitate*. Nu puteam să accept asta. Omul care fusesem nu putuse să se schimbe atât de profund. Aş îndrăzni să spun aici, cu riscul de a stârni râsul, căci suntem în 1975, că-mi făceam o anumită idee despre Franţa, aceeaşi ca în 1940, şi că nu concepeam să mă înjosesc pentru a-mi îmblânzi declinul, impotenţa, sfârşitul vigorii mele şi al resurselor fizice cu orice preţ sordid? Cu toate acestea era evident că Ruiz aştepta ceva de la mine sau eu de la el, ceea ce înseamnă cam acelaşi lucru, şi că raporturile noastre atinseseră punctul acela în care trebuiau să fie ori rupte, ori consolidate. Imaginaţia mea avea nevoie să-şi reîncarce bateriile.

Aşa se face că am început să frecventez Goutte-d’ Or. Îmi spuneam că Ruiz nu era de neînlocuit şi că printre toate chipurile acestea africane, negre şi arabe ale marelui rezervor parizian de mână de lucru străină, imaginaţia mea – şi doar imaginaţia mea – nu putea să nu-şi găsească resursele. Mergeam printre băştinaşi din Mali, senegalezi, nord-africani, şi zâmbeam gândindu-mă la tot ce le datora economia noastră. Nu simţeam niciodată senzaţia vreunui pericol – şi nu vorbesc aici, desigur, de vreo agresiune provenită din exterior, ci de o anumită tentaţie de a mă distruge singur…

Uneori, mi se făceau propuneri. O fată, un băiat… Rareori. Am un metru optzeci şi cinci şi un zâmbet sigur pe sine căruia nu-i lipseşte nimic. O dată, un bărbat mi-a pus mâna pe umăr:

— Vrei să cumperi o armă? Am de toate. Chiar şi o

mitralieră.

Am spus nu, mulţumesc, nu acum. Dar am fost destul de mulţumit că am încă un astfel de chip.

Mă gândeam să fac o călătorie cu Laura. Să mergem foarte departe, cât mai departe posibil de obişnuinţele şi prejudecăţile noastre, într-o zonă a lumii care ne-ar fi scos din hărţile rutiere şi din itinerariile recomandate. Tentaţia de a o şterge luând avionul face de multă vreme parte din inventarul nostru psihologic, dar nu cred că era cazul meu. Nu, era mai degrabă o chestiune de… de priviri. Aveam nevoie în jurul meu de priviri cărora să le fiu cu totul străin, adică de neînţeles. Un păstor din Mali, un indian din Anzi m-ar privi, din orice punct de vedere şi orice aş face, ca pe o fiară ciudată. Oricare ar fi judecata pe care ar fi făcut-o la adresa mea, în aceasta ar intra întotdeauna cu mult mai multă neînţelegere decât certitudine dispreţuitoare…

Cu toate acestea, nu puteam să mă gândesc să părăsesc Franţa înainte de a-mi fi reglat afacerile şi, aşteptând să o pot duce cu mine pe Laura în acest voiaj, am invitat-o într-o zi să mă însoţească în cartierul acela din Paris care ne vorbeşte cu atâta tărie de alte tărâmuri şi căruia ea nici nu-i bănuia existenţa.

Îmi lăsasem maşina pe strada Lange şi am mers pe jos până în bulevard. Era la sfârşitul lui mai. Laura purta o bluză de culoarea ambrei, blugi albi şi pălăria ei de pe malurile Loarei. Sânii şi pulpele i se desenau cu acea limpezime care îi stă atât de bine primăverii de la Paris. Ar fi trebuit să-i spun să se îmbrace altfel, pentru că mergeam în Goutte-d’ Or. Cei mai mulţi dintre muncitorii străini care locuiesc în cartier sunt musulmani şi încă prea profund tradiţionalişti pentru a nu resimţi o ţinută atât de elocventă ca pe o provocare sau chiar ca pe o invitaţie. Dar nu modul în care arabii şi negrii se uitau la Laura mi s-a părut intolerabil, ci privirile care se opreau asupra mea. Erau încărcate de nu ştiu ce fel de veche şi batjocoritoare cunoaştere. Erau priviri care *ştiau* – şi care erau irefutabile.

Am luat-o pe Laura de cot.

— Să mergem, repede.

— Ce s-a întâmplat?

— Este jignitor…

— Ce?

Mi-am revenit:

— …Jignitor pentru ei. Rasist. Suntem aici ca nişte voyeuri…

— Dar atunci de ce ai venit aici, Jacques?

— Pentru că nu ştiam că au obiceiul…

— Nu pricep nimic.

— Nu vezi cum se uită la tine?

— Nu. De altfel, mai degrabă la tine se uită…

— Exact. Sunt obişnuiţi.

— Obişnuiţi cu ce? Vrei să-mi explici, pentru Dumnezeu, ce se petrece? Ce ai?

M-am oprit.

— Rasismul. Ştii ce înseamnă asta?

— Dar…

— Rasismul este atunci când nu contează. Când ei nu contează. Când poţi face orice cu ei, nu contează, pentru că nu sunt *ca noi*. Înţelegi? Ei nu sunt *de-ai noştri*. Te poţi servi de ei fără ca să decazi. Nu-ţi pierzi demnitatea, „onoarea”. Sunt atât de diferiţi de noi, încât nu ai de ce să te jenezi, nu poate să existe… nu poate să existe în asta *judecată*, iată. Poţi să-i pui să facă indiferent ce treabă murdară pentru că, oricum, judecata lor nu există, nu poate murdări… Asta este rasismul.

Încetase să mă asculte şi se uita peste umărul meu. M-am răsucit pe călcâie, cu pumnii strânşi.

Un nord-african. Ne urmărea încă de la primii noştri paşi în Goutte-d’ Or. El *mă* urmărea, mai degrabă. Privirea lui nu mă părăsise nicio secundă. Nici zâmbetul său. Ne oferea serviciile sale. *Eu regulez femeia la tine dacă vrei. Eu sculă groasă. Tu poţi privi. Eu fac în locul tău, dacă vrei. Cauţi pe cineva ca să reguleze femeia la tine, eu ştiu, eu cunosc*. El nu spunea nimic. Eram eu, Jacques Rainier, cel care duhneam astfel, nu el. Trebuie să fi avut treizeci

de ani, era zvelt, îmbrăcat cu jeanşi bine strânşi pe pulpe. O tichie roşie cu galben. Era acolo acasă la el. Vreau să spun, el era acasă la el *în mine*. Poate că trăia din asta. Nu pe seama femeilor. Pe a bărbaţilor. Exploatarea proletariatului străin ia uneori forme interesante pentru cei exploataţi. Şi, începând din clipa în care eşti obişnuit să fii exploatat, sfârşeşti prin a profita de exploatare. Exploatezi exploatarea.

Am simţit pe umăr o mână prietenească.

— Haideţi, domnule…

Un negru, care acumulase cel puţin o sută de kile de viaţă bună, se interpunea cu amabilitate. Tocmai ieşise dintr-un restaurant şi avea una din acele figuri pentru care totul merge de minune în cea mai bună dintre lumi.

— Haideţi, urcaţi repede în taxiul meu… Doar n-o să vă încăierări în faţa doamnei…

Am ajutat-o pe Laura să urce şi m-am întors. Nord-africanul se sprijinise nonşalant de perete şi continua să-mi zâmbească.

— Ştiţi, nu trebuie să le purtaţi pică… Nu au educaţie, aici… Iar arabii, ăştia nu respectă femeia… Sunteţi turişti?

— *Yes*, spusei.

— Ar trebui să daţi o raită pe la mine, în Martinica. Aţi fi bine primiţi. La noi, acolo, încă mai există bunele maniere. Buna şi bătrâna Franţă supravieţuieşte acolo. Cunoaşteţi expresia asta, „bătrâna Franţă”?

— Nu, spusei. Suntem străini. Scandinavi.

— Bătrâna Franţă, ca altă dată. Cumva demodat, deh! În Martinica, încă mai cântăm cântece din secolul al XVIII-lea. Este ceva obişnuit. Unde mergeţi?

Laura tăcea. Erau acolo nişte lacrimi gata pregătite, indignate, neînţelegerea, cruzimea mea, nedreptatea. Semnele exterioare ale furiei şi ale ranchiunei pe care le simţeam faţă de mine însumi erau acelea ale unei demnităţi trufaşe care părea să se refere la cele mai înalte principii ridiculizate.

— Avem acum hoteluri foarte bune în Martinica şi

pentru că sunteţi *globe-trotter*, domnule, ar trebui să trageţi o raită pe la noi, pentru că acolo lumea încă ştie să se bucure de viaţă…

Când să cobor, i-am dat un bacşiş consistent, m-am aplecat înspre el şi am cântat:

Adio mătăsică, adio fulare…

şi am avut satisfacţia să las în urma mea un folclor uşor dezorientat.

Ştiam bine că totul urma să explodeze, dar mă gândeam că vom reuşi să ne abţinem amândoi până la ascensor. Dar erau deja săptămâni de când îmi deveneam cu fiecare zi mai străin şi într-un cuplu nimic nu este mai inuman – sau mai uman, pentru că din nefericire aceasta înseamnă uneori acelaşi lucru – decât să-i ceri celuilalt o răbdare şi o toleranţă pe care n-o mai ai faţă de tine. Când întindeam mâna spre cheie am zărit pe faţa recepţionerului acea bruscă lipsă de expresie care este întotdeauna semnul unei profunde emoţii hoteliere.

Laura plângea. În jurul nostru erau trabucuri groase, inele cu diamant şi toată liniştea sufletească a seifurilor din Elveţia, şi eram priviţi cu dezaprobare, ca pentru a face direcţiunea să simtă că palatul acesta era prost supravegheat şi că lacrimile tale, Laura, ar fi trebuit să folosească scara de serviciu.

— Ce ţi-am făcut, Jacques? De ce eşti aşa?

— Draga mea, draga mea…

Hohoteai în braţele mele şi ei evitau să se uite la noi: uzanţa vieţii de societate…

— Hai, Laura, nu plânge aici, vreau să am asta doar pentru mine…

— Dar vorbeşte-mi, Jacques! Vorbeşte-mi *cu adevărat* Te porţi altfel cu mine! S-ar spune că te înspăimânt, că eşti supărat pe mine…

— Desigur că sunt supărat pe tine; dacă nu te-aş iubi, aş fi aşa de fericit cu tine!

— Vreau să-mi spui…

— …Dar te iubesc, te iubesc şi atunci… nu vreau să o sfârşesc!

— N-ai să mori!

— Nu am spus să mor, am spus s-o sfârşesc… Sunt bărbaţi care mor şi după aceea continuă să trăiască nu se ştie cum…

— Da, domnule, aşa vom face, domnule, spuse recepţionerul, pe care-l cunoşteam de treizeci de ani, dar care se adresa altcuiva.

— Eşti supărat pe mine pentru că sunt prea tânără şi te irit?

— Laura, să intrăm, sunt japonezi aici, îşi vor scoate aparatele de fotografiat, aşa fac întotdeauna când este un cutremur de pământ… Jean, sunt dezolat…

— Şi eu, domnule Rainier. Dar ce vreţi, nu putem face nimic. Shakespeare a spus: „Răbdare şi tutun”.

Laura îşi ştergea nasul.

— Aşa a spus Shakespeare?

— Nu ştiu, domnişoară, dar suntem unul dintre cele mai bune hoteluri din Europa, aşa că asta obligă!

Ea se ascundea un pic în braţele mele. Nu mai simţeam la pieptul meu acele zbateri de pasăre captivă. Nu îndrăzneam să mă dau deoparte, pentru a nu avea aerul că mă îndepărtez de ea. Privirea ei o căuta pe a mea şi, în faţa unei atât de mari sfâşieri, nu mai ţinea niciun fel de umor, nu mai exista niciun ajutor.

— Nu mi-ai răspuns, Jacques. Ce se întâmplă?

— Sunt pe cale să mă înec.

— Din cauza mea?

— O nu, nu spune prostii… Tot ce-am construit în viaţă este pe cale să se prăbuşească… luna viitoare, nu ştiu nici măcar dacă voi putea face faţă scadenţelor…

— Dar credeam că ai de gând să vinzi totul şi…

— Da, dar nu e aşa uşor… Şi în plus sunt ca toţi ceilalţi, cred că totul se va redresa… Cu puţină tenacitate, puţină imaginaţie… La urma urmei, asta ne tot repetă guvernul…

Continuă, mă gândeam. Trişează. Minte până la capăt. Nu există nimic mai bun decât adevărul ca să te ajute să minţi.

— Porcăria asta de criză a sosit în momentul cel mai prost, pe când eram deja la capătul puterilor… Explodează totul din toate părţile… Ştiu că nu sunt singurul, ştiu… Este o schimbare în echilibrul mondial. Dar este greu. Este greu să renunţi, să-ţi accepţi dependenţa, să spui adio întregii tale istorii, la tot ceea ce ai fost… E cumva ca şi cum ar trebui să te părăsesc pentru că nu te mai merit…

— Taci! Taci!

— Nu striga, nu ne aflăm printre sărăntoci… Jean, cheia, te rog.

— V-am dat-o deja, domnule Rainier.

— Jean şi cu mine ne cunoaştem de treizeci de ani. De la Eliberarea Parisului, mai exact.

— Ne cunoşteam cu mult mai bine pe vremea aceea, domnişoară, pentru că eram tineri. Partea de necunoscut şi de neînţeles din fiecare creşte în mod considerabil odată cu trecerea anilor…

— Goethe?

— Goethe, domnule. Trei stele.

— Încerc doar să-i explic domnişoarei de Souza că această criză m-a înşfăcat de beregată, dar că refuz să mă recunosc învins. Şi nu-mi mai spune domnule.

— Bine, colonele. Aţi încercat cu arabii?

L-am privit fix.

— Ce vrei să spui?

— Aţi încercat deja să-i contactaţi pe arabi?

— De ce-ţi închipui că…?

— Ei au resurse, la ora actuală.

— Nu, la mine e vorba mai degrabă de germani sau de americani… Dar încă încerc să rezist. Iar conjunctura poate că se va schimba. Avem livrări de peste treizeci de miliarde pentru Iran, poate că ei mi-i vor cumpăra pe Montaigne şi Rabelais. Bătrâna Europă este poate la capătul puterilor, dar ne rămâne geniul, Jean, ne rămâne geniul. Nu avem materii prime, dar există resurse pe care încă nu le-am epuizat, cele ale strălucirii noastre spirituale…

I-am întins Laurei cheia.

— Te duci să te schimbi? O să mergem la Wilhelm. Am să te aştept aici.

— Aş vrea să-ţi vorbesc, Jacques. Dar nu aici. Aş vrea să-ţi vorbesc *cu adevărat*…

În ascensor era lume.

O lungă tăcere pe culoar.

Buchete de flori proaspete, în salon.

— Ştiu că ai griji.

— N-ar trebui să am atunci când sunt cu tine.

Se aruncă într-un fotoliu.

— Vorbeşti prea bine, Jacques. Asta e maniera ta de a te îndepărta.

Trandafiri albi, în spatele ei. De o albeaţă căutată cu atenţie şi rece ca de lebădă. Se numesc Regina Cristina. Regina Cristina a Suediei, fără îndoială. Dar de ce?

— Vrei să mă părăseşti? Nu trebuie să te temi că-mi vei face foarte rău. Nu te vreau fără dragoste, Jacques. Dacă s-a terminat… Asta se spune foarte simplu: s-a terminat.

O voce liniştită. Aproape un surâs. Lumini foarte blânde în ochi. Să mor. Să mor o dată pentru totdeauna.

— Nu, nu plânge, Jacques. La noi se spune că lacrimile nu fac decât să treacă.

— Nu am nimic, draga mea. Este doar adolescenţa. Fac o criză de pubertate. Se întâmplă des pe la şaizeci de ani.

— Te-am văzut deja plângând. Astă-noapte te făceai că dormi şi aveai lacrimi care-ţi curgeau, dar zâmbeai… Ai mult umor, Jacques.

— A, bine. Plângeam surâzând. Probabil că mă vedeam cu foarte mare claritate, cu ochii închişi, iar asta este întotdeauna de un comic în cel mai înalt grad. Luciditatea este una dintre marile surse necunoscute ale râsului. Conştientizarea poate fi de un haz nebun. Nu numai florile miros frumos fără să ştie de ce…

— M-am aplecat deasupra ta şi ţi-am şters lacrimile. Ca să nu rămână decât zâmbetul.

— Ar fi trebuit să-l ştergi şi pe acela…

— Şi, după aceea, ai murmurat un nume… Un nume spaniol… Ruiz? Luis?

Am încremenit de oroare.

— Îţi jur că nu cunosc pe nimeni cu acest nume.

— Şi ai spus: „Nu, niciodată, nu vreau…” Cu lacrimi. De ce?

— Nu ştiu. Probabil că aveam un coşmar. Poate visam că eram copil, că m-am rătăcit în pădure noaptea şi mi-era frică, îmi imaginez că atunci când un bărbat plânge, există întotdeauna un copil care se ascunde pe undeva…

Te-am strâns lângă mine, cu multă putere, ca un bărbat care solicită ajutor şi protecţie unei femei. Mereu nevoia aceea anxioasă de a mă linişti… îmi ţii mâna.

— Nu, nu, Jacques… Nu trebuie… Doar aşa.

— Da, draga mea. Doar aşa.

Zi după zi, mă apropiam de momentul a ceea ce eu numisem „soluţia finală”. În repetate rânduri, am fost pe punctul să-i spun Laurei. Ne trebuia Ruiz. Încercasem să-l înlocuiesc cu nord-africanul din Goutte-d’ Or, dar era prea mizerabil, prea de vânzare. Cu andaluzul era cu totul altceva. Fără îndoială că amintirea cuţitului apăsat pe gâtlejul meu contribuia din plin la aceasta. Dacă ar fi posibil să te orientezi cu claritate prin tenebrele inconştientului, n-ar mai exista inconştient. Poate că nici nu voiam să caut să elucidez de ce micul derbedeu nord-african, cu disponibilitatea sa insolentă, îi repugna imaginaţiei mele. Cred că unele atitudini şi obiceiuri ale gândirii, mai degrabă deliberate decât autentice, îmi interziceau, chiar şi în solitudinea fantasmelor, să folosesc un arab sau un negru la această treabă, dintr-un fel de pudoare ideologică şi aproape politică în care se amestecau amintirile colonialismului, ale războiului din Algeria şi faptul că a-i considera „bestii sexuale” avea ceva rasist în ochii mei. Încă mai aveam astfel de griji de eleganţă interioară şi liberală. Doar dacă asta nu era, dimpotrivă, un refuz de a mă lăsa ajutat de unul dintre aceia care ne învinseseră, la urma urmei, cei pe care, în sufletul meu, îi consideram cu resentiment succesorii

noştri în istorie, iar neliniştea, conştientă sau nu, a bătrânului Occident în faţa ascensiunii puternice a foştilor noştri supuşi juca un rol interesant în alegerea mea. Aveam nevoie de Ruiz. Desigur, nu pentru că ar fi fost unul de-ai noştri, ci pentru că în cazul celor din Granada şi Córdoba, Europa îşi întâlnise învingătorii cu zece secole în urmă. Sângele maurilor era deja acasă la el. Mă gândesc de asemenea că în alegerea lui Ruiz exista şi o doză de stranietate. Nu ştiu dacă imaginaţia mea continuase să lucreze la o apariţie pe care nu făcusem, la urma urmei, decât s-o întrezăresc în toiul nopţii şi la slaba lumină a unei veioze, sau el era într-adevăr aşa cum îl vedeam în braţele Laurei, dar nu-mi aduceam aminte să fi contemplat vreodată o figură şi un trup de bărbat cu un astfel de regret de a nu mi-l putea însuşi. Dacă îmi era permis să „redevin”, aşa aş fi vrut să arăt. Nu văzusem niciodată o faţă atât de apropiată în acelaşi timp de sălbăticia primitivă şi de fineţea fremătătoare, în care fiecare trăsătură părea efectul vreunei griji a ultimului echilibru între forţa brută şi emotivitate. Încremenit în plină săritură, întinzând spre gâtul meu un cuţit ameninţător, cu o vulnerabilitate (provocată de teamă) care îi accentua şi mai mult tinereţea şi care nu reuşea să ascundă nici grimasa buzelor, nici încruntarea feroce a sprâncenelor negre; era cu adevărat unul dintre cei care fecundează cu frumuseţe rasele viitoare.

Reveneam deci adesea să cutreier în căutarea lui în Goutte-d’ Or. Continuam să-mi spun că aveam nevoie de o reînnoire, de o schimbare de peisaj, dar începeam să fiu prea informat în ceea ce mă priveşte. îl căutam pe Ruiz. Nu că aş fi avut intenţia să-l abordez pentru a-i propune să mă servească, căci un astfel de angajament ar fi solicitat din partea Laurei un devotament, o înţelegere şi un dispreţ al actului carnal în ceea ce are el mai animalic, şi nu-i puteam cere asta unei femei foarte tinere, încă atât de supusă convenţiilor, tabuurilor şi clişeelor unei societăţi care s-a dovedit mereu incapabilă să elibereze dragostea de sexualitate. Nu meritam o astfel de dovadă de

abnegaţie şi de iubire. Am pretins atunci – desigur, cu umor – că imaginaţia mea se ducea să se aprovizioneze la Goutte-d' Or ca să se ferească de uzură şi de stările ei de deficit şi că era, în esenţă, la apropierea serii, acea „oră liniştită în care leii bătrâni se duc să se adape". Îmi spuneam că aş fi putut să-l regăsesc pe Ruiz în mulţimea aceea venită din Algeria şi din Africa neagră şi de care bătrâna Europă avea atâta nevoie.

Nu-l găseam. Exista uneori câte o figură, un trup, un aer de tinereţe sălbatică, duritatea ameninţătoare a unei priviri care mă înşfăca de gât şi mă umplea de nu ştiu ce anticipare, nostalgie sau dorinţă de a sfârşi, dar nu erau decât aproximări scurte şi fugitive. Totuşi, ele îmi dădeau din nou speranţă, căci printre milioanele astea de oameni pe care i-am făcut să vină ca să ne servească, pentru a-şi asuma sarcinile noastre cele mai ingrate şi a ne elibera de treburile fizice ancestrale constrângătoare şi mult prea primare, exista o astfel de abundenţă şi o astfel de disponibilitate încât trebuia să fie uşor să îneci amintirea andaluzului în acest ocean de vigoare – şi să găseşti pe altcineva.

Am încercat să mă abţin. Mergeam uneori să-l revăd pe Mingard, sub diverse pretexte. Citisem cartea lui Stein, *Rase şi fantasme*; îi cumpărasem drepturile şi i-am cerut lui Mingard o prefaţă. Eram întotdeauna înseninat după o jumătate de oră petrecută în compania acestui bătrân ironic care întâmpina curtenitor şi tolerant trecerea timpului. Mi-a spus:

— Stein are dreptate să sublinieze că occidentalii fac foarte adesea apel la negri sau la arabi în fantasmele lor sexuale. Este însă improbabil – deşi nu se ştie aproape nimic despre asta – ca negrii şi arabii să-şi livreze femeile albilor, în vagabondările lor imaginative. Asta spune ceva, nu credeţi?

Am întâmpinat privirea acestui individ plăpând şi atât de palid din cauza vârstei, care nu ignora nimic din sistemele de canalizare ale sufletului, cu o figură impasibilă. Mă întrebam dacă mă punea în gardă sau dacă

medita cu voce tare. Căci exact despre aceasta era vorba: să lupţi până la capăt şi prin indiferent ce mijloace pentru a-ţi păstra bunurile, să nu dai drumul la strânsoare, să refuzi fatalitatea lucrurilor care şi-au trăit traiul, a declinului şi a sculei care trece, de la care au încercat întotdeauna să se sustragă toate puterile. Pe faţa bătrânului creştin necredincios citeam o veselie despre care nu ştiam dacă era un prea facil „totul este nimicnicie" sau dacă era o expresie pe care anii o lăsaseră acolo, în semn de supunere şi de înfrângere, ca umil omagiu la tot ceea ce ei nu putuseră ştirbi.

— Cum vă merg afacerile?

Am ridicat din umeri.

— Ştiţi, am pierdut deja totul o dată în viaţă, în 1956, nu mi-a rămas nimic, dar am găsit capital străin şi m-am pus pe picioare…

Am început să fiu arţăgos cu Laura şi mi se întâmpla să surprind în privirea ei o expresie de implorare, o manieră mută de a mă întreba de ce, care mă umplea de nenorocire. Mă surprindeam uneori purtându-i pică pentru că nu era, ca atâtea femei pe care le cunoscusem, deosebit de „comodă", „uşor" de satisfăcut de masculul slăbit, graţie hazardului fiziologic al unei sensibilităţi strict exterioare. Cel mai vechi sistem de apărare al virilităţilor împuţinate…

Mi se părea că Ruiz se estompează complet şi că imaginaţia mea redevine în sfârşit disponibilă. Îmi trebuia altcineva. Şi, cu toate acestea, eram bântuit de presentimentul, aproape de certitudinea că bărbatul cu cuţitul la gâtul meu mă căuta, şi el, că mă aştepta, că trebuia să ne întâlnim încă o dată, amândoi, şi că aveam nevoie doar de un intermediar…

Lili Marlène, mi-am spus. Şi am rămas o clipă în fotoliu să urmăresc surâzând fumul ţigării mele, care plutea, se învârtejea şi dispărea cu lentoarea amintirilor…

Mi-a trebuit să scotocesc mult timp prin vechile mele carnete pentru a găsi o adresă şi un număr de telefon. Încă o prietenie care se pierduse pe parcurs. Trecuseră mai

bine de treizeci de ani…

Lili fusese unul dintre cei mai utili agenţi ai mei în timpul ocupaţiei germane. La şaisprezece ani, făcea trotuarul pe strada Cygne, la Hale, şi a fost după aceea plasată într-o „casă" pe strada Fourcy, un bordel de patru franci cincizeci partida plus cincizeci de centime pentru săpun şi prosop. Uneori era pe stradă un şir de cincizeci până la o sută de şomeri care-şi aşteptau rândul. A reuşit să urce în grad: în 1942, lucra la Doriane, pe strada Provence nr. 122, o superbă fată blondă la cincizeci de franci. Couzzins a fost cel care a recrutat-o cu titlu postum, întrucâtva: el fusese amantul ei de inimă şi ea venise la noi după ce el fusese torturat până la moarte de Gestapo. O chema Lili Pichon: era o epocă în care soldaţii germani care se duceau să moară în Rusia sau în deserturile Africii cântau o romanţă tristă, *Lili Marlène*, şi ei i-au dat porecla, pe care şi-o justifică cum nu se poate mai bine. Lucra în localurile de noapte şi în baruri, dar nu se mulţumea să strângă informaţii pentru Rezistenţă: Lili Marlène îi aducea pe ofiţerii SS, pe oamenii Gestapoului şi pe miliţieni „la ea" – astea erau nişte camere pe care i le procuram noi – şi acolo, în clipa în care clientul său era culcat deasupra ei, îi străpungea inima prin spate cu un lung ac de păr care n-o părăsea niciodată. Întotdeauna m-am întrebat dacă făcea asta din ură faţă de nazişti, sau din ură faţă de masculi…

Am dat târcoale o clipă în jurul telefonului, nehotărât: călătoriile fără întoarcere te fac întotdeauna să eziţi puţin înainte de a cumpăra biletul… N-o mai văzusem pe Lili de cincisprezece ani şi mi-era teamă să nu fi devenit mai puţin dură şi să nu aibă pentru mine o privire plină de milă… Dar mi-am spus că o femeie care fusese posedată de şapte sau opt mii de bărbaţi nu mai risca nimic din acest punct de vedere. Şi nu aveam de gând să-i cer să mi-l găsească pe Ruiz sau să-mi procure pe vreun altul. Voiam doar… să vin mai aproape. Să ating realitatea. M-am jucat o vreme cu bricheta, aprinzând-o şi stingând-o, şi un fleac, un flecuşteţ a fost cel care mi-a venit în ajutor: pe când

apăsam pe resort, flacăra refuză să ţâşnească. Apăru o scânteie batjocoritoare, o alta, după care nimic…

Am chemat un taxi.

Era în Montmartre, în Cité Malesherbes. Am citit numele de pe cutiile de scrisori: Doamna Lili, primul la stânga. Urcai.

Mi-a deschis uşa şi am recunoscut-o imediat, fără să fie nevoie să mă dedic reconstituirilor acelea în care privirea trebuie să facă apel la memorie şi să răscolească printre ruine. Nu îmbătrânise tare mult: pielea se veştejise puţin, asta era tot. Dar, în definitiv, întotdeauna avusese o faţă dură. Femeile cu trăsături gingaşe îmbătrânesc întotdeauna mai prost decât celelalte. Puţin cam prea mult machiaj, pleoape fardate din greu cu alb şi rimei, dar era o chestie profesională. Clienţilor le place ca madamele să aibă feţele acestea elocvente care spun ce au de spus.

Ţinea în braţe un caniş alb mic.

— Intraţi…

Tăcu.

— Zău aşa! spuse ea, şi avu în privirile de un albastru palid o umbră de respect care se îndrepta către vechile mele virtuţi militare.

Ne-am atins obrajii din vârful buzelor, ca în restaurantele şic.

— Nu v-aţi schimbat.

— Nici dumneavoastră.

— E drăguţ că aţi venit…

Era o nuanţă de atenţie în privirea sa. Nu de curiozitate: doar de atenţie. De multă vreme era o femeie fără mirări.

— Mă gândesc adeseori la tine… Lili Marlène.

Ea râse.

— Nimeni nu-mi mai spune aşa.

Mă pofti într-un salonaş fără ferestre, tapisat în roz.

— Ar fi trebuit să-mi dai telefon, te-aş fi poftit la mine acasă, am un apartament frumos… Nu locuiesc aici… Scuză-mă, mă duc să le spun fetelor să deschidă, dacă sună cineva…

Pe masă era un buchet de flori artificiale şi un vraf de reviste porno cu foile rupte. M-am aşezat într-un fotoliu de pluş roşu. Mă simţeam liniştit, asigurat: era un cu totul alt univers, al sanitarilor şi al mizeriilor trupeşti. Nu putea mânji nimic din ce era sfânt. Probabil că am un fond creştin, la urma urmei.

S-a întors, cu canişul în braţe, şi s-a aşezat pe o sofa din faţa mea. Canişul îi stătea pe genunchi. Ea îl mângâia maşinal şi mă privea în linişte, fix. Ochii săi mari de-un albastru pal nu clipeau aproape niciodată şi aveau o sclipire de sticlă. Poate că-şi întinsese prea mult pielea obrazului. Tăceam. Nu mai ştiam de ce mă aflu acolo. Nu ştiam dacă venisem să mă informez, să-i cer să-mi găsească pe cineva sau ca să mă apăr de mine însumi. Zâmbeam, desigur, şi nu se vedea nimic. Am simţit stropi de sudoare pe frunte. Nu prea era aer.

— Nu te simţi bine?

— Inima, spusei. Am inima prea solidă. Genul de inimă care nu ştie să se oprească la vreme…

În buzunarele impermeabilului meu, palmele îmi erau umede.

— De când nu ne-am văzut…

— Ce mai faci, Lili Marlène?

— Nu mă plâng. Sunt protejată. Dar am practicat meseria asta prea mult timp, aşa că, uneori, îmi pierd răbdarea… Nu-i înţeleg pe bărbaţii care vin aici, se instalează într-un fotoliu şi vorbesc, vorbesc… Afacerile lor, copiii lor… Nu contează ce. Ei nu mai pot, înţelegi, şi atunci vin aici pentru atmosferă, pentru a se scufunda din nou în amintiri, vin aici pentru a-şi plânge pe mormânt. Când aud sunetul unui bideu prin perete, au impresia că trăiesc din nou. Mă fac să-mi pierd vremea şi, cum uneori sunt oameni bine, cu situaţii solide, nu-i pot da afară pe uşă… Dacă nu, îmi cer diferite trucuri, înlocuitori… Ştii, cineva care s-o facă în locul lor, iar ei să privească…

Am dat din cap.

— Nţţţţ. Şi sunt din ăştia?

— Am o listă întreagă. Nu este uşor, trebuie ţipi

siguri, să nu existe şantaj, istorii în genul afacerii Marcovici… Cu iugoslavii nu mai am de-a face.

— Unde naiba îi găseşti?

— Fetele mi-i semnalează… Dar tu cum o duci?

— Merge.

Ea îşi mângâia canişul, în timp ce mă privea. Apoi îl lăsă jos.

— Nu ai nevoie de nimic?

— Nu, mulţumesc. Voiam să te revăd, asta-i tot.

Trebuia să mai rămân o clipă, pentru a nu da impresia că o iau la fugă. Mă studia cu atenţie. Avea o privire care cunoştea ascunzătorile.

— Dacă ai nevoie de ceva… nu contează ce.

Îmi zâmbi.

— Asta nu se uită uşor…

— Nu, Lili Marlène, nu se uită. Trecutul…

— Trecutul… Trecutul şi viitorul. Astea alcătuiesc uneori o pereche ciudată.

M-am ridicat ca un bărbat care spusese tot ce avusese de spus.

— Poate că îţi voi cere un serviciu.

— Nu ezita, colonele. Ai fost un tip bine şi dacă pot să-ţi mai fiu de folos… în orice privinţă.

Aştepta.

— Linişteşte-te. N-am venit să-ţi cer un… înlocuitor. Nu încă…

Râserăm amândoi din tot sufletul.

— Dar s-ar putea să am de făcut un lucru destul de greu şi mi-e teamă că nu voi putea conta pe mine însumi. Voi avea atunci nevoie de o mână de ajutor, Lili Marlène… Cumva cam ca altă dată. Nu mă întreba despre ce este vorba, pentru că s-ar putea să mă descurc şi fără.

— Nu întreb nimic niciodată. Când ai să te hotărăşti…

— Da. Când mă voi hotărî. Sunt în clipa asta un om foarte fericit şi asta face lucrurile un pic… disperate.

Îşi mângâia canişul. O făcea fără oprire. Poate că ăsta era felul ei de a se spăla pe mâini.

Am ieşit de acolo la fel de fericit ca şi cum aş fi reuşit deja să mă debarasez de mine. Ştiam că dacă exista vreo fiinţă pe lume în stare să-mi facă serviciul respectiv – din devotament faţă de amintirea mea, într-un fel, din devotament faţă de amintirea celui care am fost cândva – era chiar femeia aceasta care-mi spusese, acum treizeci de ani: „Bărbaţii vin la mine pentru a face fâs. Ei fac fâs, apoi pleacă. Termină repede un bărbat”. Ştiam că, atunci când va veni momentul, ea nu va ezita să mă ajute să fac fâs. Dispuneam în sfârşit de soluţia mea finală.

M-am dus să mă întâlnesc cu Laura într-o stare de împăcare cu sine, aproape de serenitate, pe care nu o mai cunoscusem de multă vreme. Nu mai rămăsese nici urmă din confuzele mele rumori interioare, din lucrurile acelea obscure, venite nu se ştie de unde, care încep să se mişte în tine şi să te roadă până la paralizia voinţei şi la acceptare, care sunt în acelaşi timp propriile lor excremente ca şi hrana lor. Tocmai încheiasem o asigurare împotriva mea.

Am găsit-o pe Laura printre discuri şi cărţi presărate pe covor, vehementă, gesticulantă, unind în exprimarea mâniei sale Grecia antică, străduţele din Napoli şi *favelas* din Rio: n-o mai sunasem din ajun. Îmi plăceau prea tare revărsările ei pentru a o întrerupe. Toate muzicile populare se aseamănă, dar la noi, în Europa, vocile trăiesc mai mult din vorbe decât din sentimente. Am savurat plăcerea.

— Nici nu îndrăzneam să părăsesc hotelul măcar, aşteptam, aşteptam…

Accentul brazilian devenea din ce în ce mai puternic atunci când vorbea despre bucuriile şi necazurile ei.

— Nici măcar nu m-am îmbrăcat, am ascultat toată ziua muzică din ţara mea, pentru a-mi dovedi că încă îmi mai rămânea ceva şi că puteam să mă dispensez de tine. Am citit jumătate din *Arhipelagul Gulagşi* te informez că ţi-ai petrecut trei ore într-un lagăr de concentrare siberian. Te vedeam la fiecare pagină, în spatele sârmei ghimpate. Mă implorai, dar am rămas inflexibilă. Nu ai idee cât ai

suferit. Eşti un nemernic – în Franţa se spune, cred, „nemernic integral”, este o ţară care iubeşte integritatea – şi te-am pus să cari flori pentru a te face să simţi mai bine şi să-ţi fie ruşine. Dacă asta se mai întâmplă o dată, îmi fac valizele. Îmi fac valizele şi te urmez. Nu, nu mă mângâia pe păr, nu vreau dulcegării, ţi-am spus deja de douăzeci de ori că n-ai să scapi cu un aer patern, am deja părinţi, mulţumesc frumos. La dracu’ şi iar la dracu’. Asta trebuie să însemne ceva, chiar şi în franceză.

— Laura…

— Nu, nu minţi. Şi să taci când sufăr. Ştii care este tragedia Franţei? Aceea că este o ţară care a avut o influenţă enormă în lumea întreagă… Franţa a avut atât de multă influenţă, încât nu i-a mai rămas şi pentru ea. Ea s-a delapidat în influenţe. Numai în dragoste i s-a luat totul, iar acum a rămas doar Tonton şi asta.

— Ţintin şi basta.

— Tot ce mai puteţi face voi, francezii, este să importaţi încă cinci milioane de muncitori străini ca să vă redea influenţele voastre…

Era într-un du-te-vino cu picioarele goale şi cu halat albastru pal, iar părul i se umfla văzând cu ochii, ca întotdeauna când era mânioasă. Dar o cunoşteam prea bine şi o iubeam cu prea multă tandreţe. Şi ştiam că nu era furioasă, ci că era disperată şi că îmi oferea o imitaţie perfectă a ei însăşi pentru a mă linişti. Şi că, în curând, şi eu urma să vorbesc ca şi cum nimic nu s-ar fi schimbat şi ca şi cum totul putea să mai continue ca înainte, cu fericire şi râsete. Atunci când se opri în faţa mea, cu ochii plini de lacrimi, cu faţa răvăşită, cu expresia aceea de abandon total şi de confuzie care solicita ajutoare cu elicopterul, pacheboturi deturnate de la ruta lor de S.O.S.-ul naufragiului, proclamarea stării de urgenţă şi un mesaj liniştitor al şefului statului, ştiam că ne bucuram deja să fim noi înşine.

— Jacques, unde ai fost?

— M-am gândit la tine toată ziua.

— În loc să vii? O să începem să avem raporturi sado-

masochiste, de acum încolo?

— Am efectuat o experienţă, am stat într-un bistrou şi am încercat să nu mă gândesc la tine. Nu am reuşit şi i-am lăsat chelnerului cinci mii de franci. Acesta m-a privit cu neîncredere, căci nu se baza pe bogaţi. Atunci i-am spus: „O iubesc şi n-aş putea niciodată accepta să trăiesc fără ea”. Şi ştii ce a făcut francezul acesta care nu mai credea în nimic? A început să plângă, mi-a dat înapoi cei cinci mii de franci fără importanţă, spunând: „Ei, drăcia dracului, mulţumesc, domnule, este bine să ştii că există aşa 1”.

ceva!

— Minţi, ipocritule.

— Bine, lucrurile poate că nu s-au petrecut chiar aşa, pentru că, în sfârşit, cinci mii de franci înseamnă o sumă, dar îţi jur că este adevărat, în felul ăsta o simt, şi nici n-am avut nimic de plătit!

Încă mai eram împreună, dar deja încercam să ne regăsim.

Abia dacă îmi mai rămân câteva zile în această cursă contra-cronometru în care m-am angajat. Voi sigila caietul acesta într-un plic şi am să-l închid în seiful de la birou, unde ai să-l găseşti, Jean-Pierre, „potrivit uzanţei antice şi solemne”. Ţin să precizez de îndată că ideea sinuciderii nu m-a gâdilat niciodată şi dintr-un motiv foarte simplu, pe care l-ar înţelege orice director de firmă în dificultate financiară: asigurările n-ar fi plătit, încă mai valoram patru sute de milioane şi nu putea fi vorba să mă irosesc.

Aş vrea în sfârşit să spun că dacă am dreptul la vreo simpatie, Laura, aceasta este numai din cauza dozei de dragoste care intra în teama mea de a te pierde, nu din cauza dorinţei de posesie. Ştiu că ea e evidentă, în paginile de faţă. Se simte până şi în raporturile cu fiul meu: o voinţă de a fi continuat, de a nu mă lăsa deposedat în întregime. Atunci când am constatat că fantasmele mele nu erau suficiente, am încercat s-o părăsesc pe Laura. Mi se păruse că Jean-Pierre o privea cu multă prietenie, poate chiar cu tandreţe. Iar el îmi semăna atât de mult: era, şi el, un om care nu ceda o palmă de pământ, ca toţi cei din

neamul nostru. Mi se spusese atât de des: „Eşti tu, Jacques, cu treizeci de ani mai tânăr…” Aşa încât i-am reunit pe Laura şi pe Jean-Pierre să ia dejunul la mine. Trebuia să-i dau şansei o şansă. Ei îi place uneori un pic de racolaj, un clipit din ochi, puţină curte, şi se arată deseori sensibilă la imaginaţie. Simţeam că ajunsesem în raporturile mele cu Ruiz şi cu mine însumi la limita posibilului şi eram gata să mă înclin, cu condiţia să existe un semn binevoitor al destinului. Pândeam deci, între fiul meu şi Laura, un schimb de priviri sau un moment de linişte puţin jenată, atunci când îl descoperi pe celălalt pentru prima dată, o tăcere care se prelungeşte puţin cam mult şi pe care o întrerupi înainte de a deveni elocventă. Nu ştiu ce aş fi făcut dacă, după câteva săptămâni, Laura mi-ar fi spus: „Trebuie să afli. Jean-Pierre şi cu mine ne iubim”. Cred că aş fi fost la înălţime, căci exista în asta un fel de a sfârşi care oferea posibilităţi ideale pentru ironie şi eleganţă, pentru distincţia sentimentelor şi pentru o anumită manieră de a fi părăsit care sfărâmă inima celor care te părăsesc. Poate că o şi puneam pe Laura la încercare, într-un mod confuz, căci pentru a o antrena atât de departe pe cât eram eu dispus să merg, fără a o şi admite eu însumi, trebuia să fiu sigur că nu mă înşel în privinţa adâncimii devotamentului pe care mi-l păstra. Laura a fost faţă de Jean-Pierre de o naturaleţe arâr de firească şi de o atare indiferenţă în amabilitate, încât m-am surprins gândind ceva ce nu mai notez aici, pentru că marii comici devin rari pe ecranele noastre, iar Charlie Chaplin însuşi n-a ezitat să se înnobileze: Laura considera probabil că Jean-Pierre era încă prea tânăr pentru ea; voia să simtă alături prezenţa unui bărbat copt şi înţelept, să se lase condusă de o mână experimentată… Nu am putut să nu râd.

— Ce vrea să însemne râsul ăsta? întrebă Laura.

— Tata are raporturi foarte batjocoritoare cu el însuşi, spuse Jean-Pierre.

— Draga mea, eram pe cale să aranjez o căsătorie între tine şi fiul meu…

— Dumnezeule, ce oroare!

— Mulţumesc, Laura, eşti drăguţă, remarcă Jean-Pierre.

Am revenit cu picioarele pe pământ.

— Din frica de a te pierde, spusei. Atunci, încerci să o iei înainte…

— O altă trăsătură de caracter a acestui domn, spuse Jean-Pierre. El crede că există o artă de a pierde şi care se cheamă umor. Asta duce adeseori la renunţarea la victorie din teama de a pierde…

— Nu-mi spuneţi că şi în Franţa oamenii se împart în „câştigători" şi în „perdanţi", spuse Laura. Credeam că asta-i situaţia doar în America…

— Laura este adorabilă, dragă tată. Dar este făcută pentru bucuria de a trăi, pentru veselie, pentru fericire. Cred că eşti conştient că nu cu aşa ceva se poate fonda o familie…

— El devine amar, spuse Laura.

— …Mai zilele trecute, am citit în ziar un anunţ „personal", conceput astfel: „Caut însoţitor în viaţă, care să cunoască bine contabilitatea, problemele de estimări, bilanţ şi gestionarea întreprinderilor…"

— Asta nu-i nou, spusei. E dintotdeauna.

— Poate că e un motiv să înceteze, nu? spuse Laura.

— Am putea, de exemplu, să considerăm că un bărbat de vârsta mea nu mai este rentabil, în termeni de investiţii, pentru o femeie foarte tânără. Nu mai este suficient viitor, destulă dezvoltare posibilă, nu mai sunt perspective…

Laura se ridică.

— Vă las, pentru că începeţi să vorbiţi despre afaceri…

Vocea îi tremura. Se străduia să zâmbească.

— Am să citesc alături din Karl Marx. Pe curând. La revedere, Jean-Pierre.

— Aruncă un ochi şi la *Omul unidimensional* de Marcuse şi la Gramsci, spusei. Sunt pe acelaşi raft.

Am rămas aşezat, cu ochii închişi. Tăcerea părea să nu se mai sfârşească.

— Nu e treaba mea, dar poate că nu era cazul, spuse Jean-Pierre.

— Bine. Aşa e. Îmi pare rău. Deci cum stăm?

— Tocmai am stat de vorbă două ore cu avocatul lui Kleindienst. Şi-a modificat oferta… Ţi-am întocmit un rezumat.

Scoase o foaie din portofel şi o despături: câteva rânduri. Jean-Pierre este un maestru al conciziei.

Am aruncat o privire rapidă la cifre şi am pus condamnarea mea la moarte în buzunar. Jean-Pierre mă urmărea.

— Ei?

— Am să mă gândesc.

— Doar n-ai să accepţi, totuşi? Valorezi de două ori mai mult pe piaţă.

— Nu-i sigur.

— Cum să nu! Terenurile din Nantes, clădirile, maşinile şi stocurile… Ţi-a băgat gheara în gât.

— E bine informat, asta-i tot. Sigur că e neplăcut. Dar nu poţi să sfârşeşti mereu cu fruntea sus…

— Ne putem menţine până în octombrie. Până atunci, conjunctura poate că se va schimba.

— Nu se va schimba, Jean-Pierre. Nu pentru noi. Ţi-aminteşti de „raţele şchioape” care trebuie să dispară? Fourcade a decretat în mod oficial supravieţuirea celor mai puternici. Are dreptate. Pentru a face faţă competiţiei, este nevoie de coloşi… Este epoca giganţilor la scară mondială, lupta pentru cucerirea pieţelor de desfacere… Este Europa-putere, ce mai. Desigur că e o cacealma, pentru că toate sursele noastre de energie, cvasi-totalitatea materiilor noastre prime – peste optzeci la sută – toată substanţa aceasta nutritivă de care nu ne putem dispensa nu în subsolul nostru se află, ci la ceilalţi, dincolo de ocean, în ţări atât de noi încât de-abia le ştii numele… Dar continui să te comporţi „ca şi cum” şi să vorbeşti de la mare înălţime despre „independenţa” noastră. Iluzionism, bluf… Vara aceasta, am răsucit butonul aparatului meu de radio şi am picat la Europe I pe un interviu al lui Jobert.

Ziaristul i-a spus: „Dar, mă rog, la vremea aceea eraţi ministru al Afacerilor Externe!”. Iar Jobert răspunde: „Pardon, eram iluzionistul care era ministru al Afacerilor Externe!” E o mărturisire drăguţă, nu?

Jean-Pierre nu mă slăbea din ochi. Îi ştiam bine privirea aceea: îmi asculta cu atenţie raţionamentul, dar ceea ce căuta mai ales să estimeze era gradul meu de „fiabilitate” psihologică…

— Nu pot să lupt împotriva multinaţionalelor. Ca atare, nu văd o altă soluţie decât să accept oferta lui Kleindienst. Fără de care fondul de sprijin se va amesteca în mai puţin de trei luni şi va relua afacerea cu un franc acţiunea. Şi mai e un lucru de care n-ai ţinut cont în hârtiuţa ta… Nu e vorba de omisiune din partea ta, nici vorbă! Este eleganţă: ai evitat în mod pudic să menţionezi asigurarea mea pe viaţă subscrisă de cele trei societăţi. Asta reprezintă patru sute de milioane pentru mama ta şi pentru tine…

M-am ridicat.

— Asta este valoarea mea de casare!

L-am condus până la uşă, am traversat salonul şi am intrat în bibliotecă. Laura tocmai ieşise: ţigara ei încă ardea în scrumieră. Am stins-o. Alături de scrumieră, pe masă, un bilet acoperit de scrierea ei săltăreaţă… *Ştiu. Înţeleg. Şi nu serveşte la nimic să vorbim despre asta, sunt lucruri fără cuvinte. Dar, Dumnezeule, ce-o să se întâmple cu noi, Jacques? Nu vreau să te pierd din motive atât de… materiale. Da, fizice, este acelaşi lucru. Presupun că se amestecă la tine chestiuni de orgoliu, chestiuni de mândrie, de demnitate, şi-ţi jur că nu ştiu ce vrea să însemne asta, atunci când iubeşti. Vreau să continui să fiu fericită cu tine dincolo de orice. Şi, de altfel, cine-ţi vorbeşte de fericire? Eu îţi vorbesc doar de dragoste. Nu mă părăsi din cauza imaginaţiei tale, Jacques, pentru ideea pe care ţi-o faci despre tine. Este prea impur. Să nu-mi vorbeşti despre scrisoarea asta. Să nu-mi vorbeşti despre toate lucrurile astea. Vreau ca totul între noi să se afle dincolo…*

Am coborât în fugă şi am sărit într-un taxi. Nu era la hotel. Am făcut turul dughenelor braziliene în care venea uneori să-şi „bea” muzica. Am găsit-o la Pango, aşezată într-un colţ întunecat, în vreme ce un negru făcea pianul să plângă. N-am spus nimic, m-am aşezat alături de ea. Am luat-o de mână, pentru ca vorbele să tacă. Am rămas acolo până în zori, ascultând muzică. Trebuie să existe un început pentru toate.

Cred că am mai fi putut câştiga câteva luni şi poate că aş fi găsit în mine suficientă dragoste şi forţă adevărată pentru a te părăsi, Laura, dacă şansa nu şi-ar fi băgat coada. Şansă, destin, ironie a sorţii: puţin contează numele pe care îl dăm acestei monezi mărunte pe care ne-au lăsat-o zeii greci şi acestor lovituri doborâtoare despre care ştim că nu ne vizează, de vreme ce nu poate exista premeditare şi scop acolo unde nu este nimic şi unde totul ne ignoră.

Erau mai multe săptămâni de când amânam vizita mea la Willelm, ceea ce dovedea maniere extrem de proaste. Henri Willelm mă luase asociat în mai multe rânduri la contractele sale indoneziene în condiţii avantajoase şi nu puteam să mai întârzii vizita mea de politeţe. Laura refuzase să mă însoţească: „Oamenii aceia, după cum se spune în franceză, sunt moartea soarelui”. Nu ştiu în care colţ de Brazilie se dusese să supravieţuiască expresia aceasta „franţuzească”, dar a trebuit să mă duc de unul singur la Saint-Germain-en-Laye. Proprietatea se întindea pe câteva zeci de hectare şi casa, care îi aparţinuse ducelui de Stanford, era în fundul parcului. Erau vreo treizeci de maşini parcate pe alei şi în faţa peronului şi nu am găsit un loc liber. Am mers în spate şi mi-am lăsat Jaguarul printre maşinile şi camionetele personalului şi furnizorilor. În loc să mă întorc în faţă, am folosit intrarea de serviciu. Traversam un culoar de lângă bucătării, când am observat în dreapta mea nişte cuiere şi, pe un umeraş, o haină de şofer. Am recunoscut-o de cum mi-am oprit privirea asupra perechii de mănuşi cu degete curbate şi rapace strecurată sub epoletul drept. Inima-mi începuse să bată cu o emoţie juvenilă şi a trebuit să fac

apel la tot zâmbetul meu pentru a o aduce la ordine. Mai erau acolo, pe umeraşe, şi alte veşminte: fără îndoială cele ale personalului suplimentar angajat pentru după-amiază şi care venea aici să se schimbe şi să-şi pună pantalonii negri şi vestoanele albe. Am aruncat rapid o privire la dreapta şi la stânga, ca un hoţ: nimeni, toate uşile erau închise. Mănuşile sub epolet erau o piesă de identitate care excludea eroarea. De data aceasta, chiar că urma să facem cunoştinţă, mi-am zis. M-am apropiat şi am scotocit prin buzunare. Am găsit ce căutam în portofelul din plastic verde: un paşaport spaniol, un permis de şedere şi un permis de conducere pe numele lui Antonio Montoya. Fotografia era într-adevăr cea a lui Ruiz. Am strecurat actele în buzunarul meu şi mi-am văzut de drum.

Salonul Ludovic XV era gol: era o vreme superbă. Invitaţii stăteau pe peluză, iar servitorii în veste albe circulau de la un grup la altul, prezentând platouri cu băuturi şi gustări cu aerul acela imperativ şi important care le conferă o clipă de existenţă. Mi-am pus ochelarii, dar mă îndoiam ca Ruiz să fie printre ei. Nu era genul. Probabil era pe cale să golească conţinutul sertarelor din apartamentele lui Willelm. De altfel, mă interesa prea puţin dacă se află acolo sau nu. îl aveam în buzunar, cu nume şi adresă, îl aveam la degetul mic. La urma urmei, mă ameninţase cu moartea şi nu-şi îndeplinise promisiunea: se mulţumise să-mi fure ceasul. Nu-şi merita fizicul de barbar: era un amărât. Aveam de reglat un cont.

Am salutat-o pe doamna Willelm, am vorbit cu soţul ei, am schimbat amabilităţi cu câţiva cunoscuţi, am parat o încercare de a fi antrenat într-o discuţie politică…

— Rainier, şi eu care vă caut de trei zile peste tot!

Am recunoscut mai degrabă accentul decât vocea:

Jim Dooley. Stătea pe un fundal de verdeaţă, cu faţa bronzată şi bucle de bust roman, cu cămaşa descheiată pe torsul de atlet, şi la braţul său era ceea ce numim o „creatură superbă”, de când cuvântul „zeiţă” şi-a lăsat penele şi orhideele la Dumas-fiul. Am încercat să o recunosc, temându-mă de o răzbunare. Avea o figură de

afiş publicitar, dar eram incapabil să spun dacă era vorba de cinema, de produse alimentare sau de o cremă de frumuseţe.

— O cunoşti, desigur…

Nu i-a pronunţat numele: era prea celebră pentru a fi nevoie de aşa ceva.

— Desigur…

— Ne-am întâlnit anul trecut la Cannes, a spus ea.

Nu pusesem piciorul la Cannes de ani buni, dar nu avea nicio importanţă.

Jim Dooley îi trecu un braţ în jurul taliei.

— E logodnica mea, spuse el.

— A, bravo, felicitările…

Apăru un platou şi Dooley luă o oranjadă.

— Nu mai beau alcool, mă informă el. Trebuie să ştii să alegi, bătrâne, nu? Nu poţi face faţă pe toate fronturile. Alcoolul, începând de la o anumită vârstă, diminuează performanţa…

— Dar dumneavoastră, domnule Dooley, nu riscaţi nimic, spuse fata.

— Draga mea, nu există nimic mai rău pentru frichi-frichi, spuse Dooley.

Am închis ochii: nu era vorba de argou, ci de accent…

— Deci prefer să renunţ la alcool mai degrabă decât la restul.

Se pare că nu-şi mai amintea deloc de şedinţa sa de mărturisiri de la Gritti. Se spune: „Minte cum respiră”. Dar Dooley minţea pentru a respira. Minţea pentru a trăi. Doar ochii continuau să-şi strige adevărul angoasei.

— Scuză-mă, dragă, avem de discutat afaceri…

— Dar desigur… Pe curând, domnule…

Ezită.

— Rainier, spusei.

— Încântată…

Îmi întinse mâna, îşi păstră poza o clipă, rochiţă bleu pal, beretă, boa roz, şi se îndepărtă, uşor lăsată pe spate, cu o mână pe şold. Dooley o urmărea sumbru din priviri,

apoi se întoarse spre mine.

— Cine mai e şi târfa asta?

Am încremenit.

— Dar… am crezut că este logodnica dumitale.

— A nu, la naiba, întotdeauna spun asta ca să fac un bine…

— Ascultă, Dooley, unde ai învăţat franceza?

— La Janson-de-Sailly. De ce, este nasoală?

— Nu, dimpotrivă, dar este aşa de ciudată, cu accentul…

— Nu le poţi avea pe toate, amice. Trebuie să le mai laşi câte ceva şi francezilor.

Fata s-a întors.

— O să mă conduceţi, Jim, pentru că mi-am trimis maşina…

Dooley o studia pe fată cu duritate, apăsat.

— Ia zi, dragă… Prietenul meu nu vrea să creadă că am făcut dragoste cu tine de trei ori, noaptea trecută… Este adevărat, sau mă laud?

Fata păru descumpănită, roşi, apoi avu un mic zâmbet curajos.

— Este adevărat.

— Bine. Mulţumesc. Eşti drăguţă. Şi cum ai venit aici? Te-a adus vreun servitor ca să-ţi faci relaţii?

Ea avea lacrimi în ochi acum. Şi aerul unei tinere pălmuite, aşa cum numai bătrânii ştiu s-o facă.

— Răspunde, scumpete. Nu-i ceva grav. Fiecare se descurcă cum poate. N-o să spunem la nimeni.

— Las-o baltă, Dooley.

— Vrea să parvină, înţelegi, asta mă enervează…

— Ascultă, Dooley, ajunge…

Chiar se lăsase de băutură. Îi era greu şi se vedea.

— Cred că ne făceam iluzii, bătrâne, i-am spus. Nici „clasa muncitoare”, nici hoardele dezlănţuite ale Orientului nu vor veni să pună capăt problemelor noastre. Nu te poţi baza pe niciun sprijin exterior.

Este o treabă pe care trebuie s-o ducem la bun sfârşit singuri. O lovitură de stat militară, poate?

— *French* talkx, spuse Dooley.

Fata îşi scoase din poşetă o batistă şi se şterse cu grijă la ochi pentru a nu-şi strica machiajul.

— Prietenul meu lucrează la furnizorul de mâncare şi… mi-a propus să mă ia cu el… Am văzut atât de des poza dumneavoastră în ziar, domnule Dooley… Cu Marina Pugni…

Vocea i se spărgea. Se coafase, se machiase şi se îmbrăcase după cele mai bune sfaturi din reviste. Chiar că nu era drept.

— Prietenul meu a făcut livrarea şi…

Dooley se scotocea prin portofel.

— Nu vreau bani de la dumneavoastră, domnule Dooley, spuse mica franţuzoaică.

— Nu-ţi dau decât cartea mea de vizită, spuse Dooley. Ştiu că nu este o chestie economică. E una socială. Nu eşti o curvă. Vino să mă vezi. Cum te cheamă?

— Maryvonne.

El o luă pe după umeri.

— Nu pune la inimă, Maryvonne. Toată lumea vrea un loc sub soare. Să parvină. Vino să mă vezi. Am să-ţi dau o mână de ajutor. Hai, şterge-o, micuţo.

Fata radia de fericire.

— Vai, mulţumesc, domnule Dooley.

1. Conversaţie franţuzească (în engleză, în original). (N. tr.)

— Şi nu mai pronunţa numele oamenilor împreună cu „domnule” sau „doamnă” în faţă, atunci când le vorbeşti. Asta te încadrează în popor.

— A, bine, nu ştiam.

— Da, asta te dă de gol instantaneu.

O privi îndepărtându-se, pe deasupra paharului său de oranjadă.

— E o nebunie ce au făcut hainele de gata împotriva barierei dintre clase, nu crezi, Rainier?

— Deh.

— Şi, tot în rahat?

— Nu ştiu ce înţelegi dumneata, Dooley, prin „a fi în

rahat”. Rahatul e o chestie subiectivă. Fiecare după gustul său.

— De ce refuzaţi oferta lui Kleindienst? Vă oferă şapte sute de milioane şi opt mii de acţiuni ale S.O.P.A.R. Este bine.

— De ce vă interesaţi de situaţia mea?

Mi-a făcut cu ochiul.

— Din cauza Plajei Omaha şi a *maquis*-ului…

— Cut out the shit.1 De ce?

— Pentru că vreau să-i vinzi lui Kleindienst şi să-i iei cele opt mii de acţiuni.

— Ultima lui ofertă este de trei sute cincizeci de milioane şi cele opt mii de acţiuni. Este inacceptabil.

— Acceptă.

— Jim, ştiu că eşti foarte puternic şi foarte lucid… pe planul afacerilor…

1. Lasă prostiile (în engleză, în original). (N. tr.)

A râs.

— Ţi-am zis destule la Veneţia… Vinde. Îţi garantez diferenţa dintre ceea ce îţi dă Kleindienst şi preţul acţiunilor tale la cota maximă, din 1974. Cota maximă. Şi ele au scăzut cu şaizeci şi opt la sută. Este o ofertă fermă. Dar îmi vei ceda cele opt mii de acţiuni ale lui Kleindienst.

Începeam să înţeleg.

— Şi mucles, bătrâne. Nicio vorbă, nici chiar fiului dumneavoastră.

— Opt mii de acţiuni sunt suficiente pentru a pune mâna pe S.O.P.A.R?

— Ştiu să socotesc. Şi s-au făcut trei ani de când tot socotesc, îi vreau pielea lui Kleindienst şi o s-o am.

— Pot să întreb de ce, sau este prea personal?

Mă studie o clipă cu simpatie.

— Nu sunt sigur că o să înţelegi, prietene. Eşti prea… cum se spune? Mic? întreprindere mică şi mijlocie, aşa este?

— Aşa este.

— Mă gândesc că Boussac, Floirat, Dassault sau Prouvost m-ar înţelege. Este o istorie de putere, prietene.

Putere. Cunoşti cuvântul?

— Vă înţelegeţi al naibii, bătrâne.

— Da, este o afacere de putere, între Kleindienst şi mine. Vrei să îţi fac un mic desen?

— Îmi dau seama foarte bine cam care ar fi genul de foarte mic desen, Jimmy.

Nu reacţionă. Ştia să încaseze.

— Atunci?

— Vreau garanţii serioase.

— Vei primi o scrisoare de la avocatul meu în maxim o săptămână. O s-o dezlipeşti. O s-o citeşti şi o s-o lipeşti la loc. Okay?

Am tăcut o clipă şi după aceea în ochii lui apăru un soi de prietenie.

— În felul acesta nu va trebui să depinzi de cele treizeci de miliarde cifră de afaceri pe care Franţa se pare că le va face în Iran, în anii care urmează. Ce panaramă!

Îşi aruncă paharul de oranjadă prin tufele de leandru şi se îndepărtă cu mersul său de aventurier.

Îmi trebuiră câteva minute bune pentru a-mi reveni. Nu puteam visa la o manieră mai bună de a-mi lichida afacerea. Cred chiar că prima mea reacţie a fost de a-mi spune „Există bunul Dumnezeu”, ceea ce e cel mai mare omagiu pe care un director de companie îl poate aduce altcuiva.

Am mai stat pe acolo câteva clipe, achitându-mă de îndatoririle politicoase de invitat. L-am zărit pe Ruiz în momentul în care mă pregăteam să plec. Traversa peluza, în haină albă de servitor. Ducea o tavă cu pahare goale. Îmi aduc aminte de clipa de satisfacţie, aproape de triumf, pe care am trăit-o văzându-l pe acest sălbatic din Andaluzia îmbrăcat în livreaua de servitor. Poate pentru că această ţinută îl banaliza şi îl făcea să piardă din aura de splendoare animală pe care o obţinuse în imaginaţia mea şi de care urma în sfârşit să mă eliberez. Eram sigur că fantasmele mele îi atribuiseră o demnitate fizică care-l făcea inaccesibil şi de care era probabil cu totul lipsit în realitate: era fără nicio îndoială un jerpelit căruia i se

putea cere absolut orice. Îl urmăream din priviri – era la treizeci de paşi de mine şi se îndrepta spre casă, adunând paharele goale în trecere – şi eram sfâşiat între dorinţa mea de scăpa de el şi frica de a-l pierde.

L-am văzut intrând în salon. M-am apropiat încet de una dintre uşile-ferestre şi am aruncat o privire înăuntru.

Ruiz era pe cale să golească poşetele care zăceau pe divan şi pe fotolii. Am avut atunci un reflex surprinzător: m-am întors către peluze şi să mă asigur că niciunul dintre invitaţi sau din servitori nu se îndreaptă spre casă. Ţineam de şase. Ştiu că este greu de înţeles o astfel de grijă din partea mea, dar, deşi habar n-avea, Ruiz era complicele meu şi îl voiam în libertate. Mă mulţumeam, în acel moment, să mă complac în partea de joc în care încă mă puteam preface şi nu ştiu dacă o făceam din cauza lipsei de curaj sau din lipsa de onestitate faţă de mine.

A trebuit să lupt şi împotriva dorinţei de a-l speria. Sub efectul surprizei, poate că ar fi scos cuţitul şi, cu puţin noroc… Viaţa nu este întotdeauna o soluţie. Dar îl cunoşteam deja destul pentru a şti că avea cu cuceritorii şi hoardele sălbatice tot atâta înrudire câtă avea haina sa de servitor. Era un pungaş mărunt, dispus la toate josniciile, la toate consimţirile.

Îmi aminteam de acel *si, señor* pe care mi-l aruncase în apartamentul de hotel atunci când i-am spus să folosească scara de serviciu… Pătrunsese în locurile acelea înveşmântat în uniforma lui de şofer şi îmbrăcase după aceea o haină de chelner pentru a goli poşetele.

Aşa că nu i-am semnalat prezenţa mea. Era mai bine aşa: continuam să domnesc asupra lui ca un stăpân, pe când el nici măcar nu-mi bănuia prezenţa.

S-au auzit voci în încăperea alăturată şi Ruiz s-a întors spre uşă, rămânând nemişcat, atent. Îi vedeam profilul. Am avut atunci un gând ciudat: un om de o frumuseţe atât de virilă care se mulţumeşte să fure este un om aproape onest. Ar fi putut câştiga mulţi bani în alt mod. Am simţit o contrarietate, o uşoară nelinişte: imaginaţia mea n-avea ce face cu o astfel de onestitate.

Depuse uşor pe sofa poşeta pe care tocmai o golise şi se îndreptă fără zgomot către uşa de la vestibul. Urma să-şi îmbrace uniforma de şofer şi să părăsească liniştit locurile. Nu m-am clintit, lipit de perete. Actele lui era la mine în buzunar.

Mi-am luat rămas-bun de la gazdele mele şi m-am întors la Paris. La volan, fluieram. Întâlnirea cu Jim Dooley şi oferta pe care mi-o făcuse mă scoteau definitiv din încurcătură. Acum era vorba să o concretizez cât mai repede. îl alungasem în mod deliberat pe Ruiz din minte. Mă grăbeam să o regăsesc pe Laura pentru a o anunţa că deţineam în sfârşit o soluţie la toate problemele mele.

În pofida grabei mele, am făcut un ocol pe la birou pentru a-l informa pe Jean-Pierre de hotărârea mea. Voiam să scap de toate, şi cât mai curând. Nu mai voiam să aud niciodată vorbindu-se de „conjunctură”. Înceta acea obligaţie permanentă de a căuta fără încetare aranjamente la limita legalităţii, subtilităţi, combinaţii paliative şi expediente. Urma să pot asista de acum înainte ca spectator la zbuciumările unei Europe din ce în ce mai neputincioase, fără a mă întreba dacă depindeam de arabi, de şahul Iranului, de Kissinger sau de Amin Dada.

Am parcat pe strada Friedland şi am urcat. Fratele meu nu era acolo, din fericire: nu mai puteam suporta felul lui de a-mi da târcoale cu aerul energic al unui om care urmează să se lase de fumat a doua zi.

Am intrat în biroul lui Jean-Pierre. Era aplecat peste nişte dosare. Am fost frapat de plictiseala tinerească de pe faţa lui. În spatele ochelarilor de bagă, privirea pe care a ridicat-o spre mine avea înţelegerea şi aproape neîncrederea oamenilor de ordine în faţa imprevizibilului.

— Jean-Pierre, o să acceptăm.

A pălit. Figura i s-a crispat, a îmbătrânit, şi asemănarea cu mine a devenit astfel şi mai frapantă. Mi s-a părut că îi zăresc în ochi o asprime care trebuie să fi fost şi o expresie a judecăţii pe care o făcea asupra mea.

— Sper că ştii ce faci.

Fălcile mi s-au încleştat. Cu şase luni înainte, nu şi-ar

fi permis o astfel de remarcă. Mi-a venit în minte tânărul Chirac îndepărtându-l pe Chaban-Delmas, un om al generaţiei mele şi al războiului meu, punând mâna pe U.D.R. şi trecându-i pe vechii gaullişti pe linie moartă… Fiul meu avea cu douăzeci şi cinci de ani mai puţin ca mine, dar nici măcar nu eram sigur că putea face dragoste ca mine, la vârsta mea. Mi-au trebuit câteva secunde pentru a înţelege întreaga întindere nebănuită a frustrării şi a ranchiunei care puseseră stăpânire cu perfidie pe mine, într-un timp aşa de scurt.

— Ai încredere în mine câteva zile încă. Dar tu ai douăzeci şi patru la sută din acţiuni şi drept de semnătură. Poţi refuza.

— Las-o moartă. Doar mă ştii…

Şi-a scos ochelarii, s-a sprijinit în coate, a ezitat o clipă…

— Ascultă, tată, dacă vrei să te distrugi…

— Te referi la Laura?

— Deloc. Asta te priveşte. Mă refer la afacere. La mama, la mine, la noi toţi…

— Voi aveţi asigurarea mea pe viaţă subscrisă de comun acord de cele trei societăţi. Asta face parte din contract şi Kleindienst este obligat să respecte clauzele. La moartea mea, o să puneţi mâna pe patru sute de milioane.

— Şi cu ce-o să trăim până atunci?

— Cu răbdare.

A ridicat din umeri. Am spus şi am fost eu însumi surprins de violenţa cu greu reţinută a vocii mele:

— Kleindienst o să fie futut, şi încă din plin. Crede-mă.

Jean-Pierre a închis dosarul.

— Bine. Am să mă duc la Frankfurt mâine.

M-am aplecat şi i-am pus o mână pe umăr.

— Ar fi trebuit să ştii că n-am să vă las niciodată în rahat pe tine şi pe mama ta.

Jean-Pierre a plecat ochii. Avea un aer niţel jenat, ca altă dată, atunci când schimbam cu Françoise cuvinte cam prea înflăcărate. Şi, după aceea, m-am recunoscut în

zâmbetul lui.

— Cele două urechi şi coada, a zis el.

— Poftim?

— Trebuie să ieşi întotdeauna învingător din arenă…

A ridicat privirea spre mine şi poate că avea în ochi de data aceasta simpatie şi chiar tandreţe. Era de altfel prea inteligent pentru a manifesta intoleranţă şi rigoare într-o societate în care dobânda banilor era de paisprezece la sută, iar aceea a împrumutului de douăzeci şi patru.

— Nu înţeleg.

— Ba da, înţelegi. Mereu aceeaşi voinţă de putere… Pot să-ţi vorbesc ca… ca un frate?

M-am dus la bar, am luat o sticlă de whisky şi două pahare şi m-am întors şi aşezat pe un colţ de birou.

— Dă-i drumul. Ştiu deja prea multe despre mine, aşa că ceva în plus, ceva în minus… Oricum, nu mai este posibil să te ignori, în ziua de azi. Există un exces de vizibilitate… între Freud şi Marx, îţi petreci timpul făcând cunoştinţă cu propriul „eu”. Dar dacă tu crezi că ai să-mi faci nişte revelaţii…

— Poate că ar fi mai bine să lăsăm baltă conversaţia asta, spuse Jean-Pierre.

— Urma să-mi explici că ţin aşa de mult să-ţi asigur viitorul şi pe cel al mamei tale nu din cauză că-mi fac griji pentru cei pe care îi iubesc, ci din voinţa de putere… Exact?

— Cam aşa ceva, dar fără a exclude deloc afecţiunea… Tu te simţi puternic atunci când oferi ajutor şi protecţie…

— …senior ca un feudal, într-un fel. Tot ceea ce mă interesează îndeaproape trebuie să fie apărat… Regatul lui Eu. Apăr castelul şi acareturile. Voi faceţi parte din teritoriul meu. Dacă ar trebui să mor ştiind că vă las fără o leţcaie, aş avea sentimentul că am murit învins. Iar demnitatea mea de mascul îmi interzice să părăsesc arena altfel decât ca triumfător. Cele două urechi şi coada, cum spui tu. *Fiesta brava*.

De cincizeci de ani, Occidentul este obsedat de

virilitate şi obsesia virilităţii este un semn infailibil de devirilizare… Gândeşti în continuare foarte bine, Jean-Pierre.

— Îţi amintesc că tu eşti cel care vorbeşte.

Am ridicat privirea spre el, dar el mi-a refuzat sprijinul. Am lăsat paharul şi m-am dus la fereastră, încă mai era ziuă.

— Bine, am spus. Ai să-i explici tu lui Gérard. Am ieşit. M-am oprit pe Champs-Élysées şi am cumpărat discuri pentru întreaga noapte.

Am bătut la uşă şi am intrat. Nimeni.

— Laura?

Era aşezată în fotoliul albastru din dormitor, cu faţa scăldată în lacrimi. Ochii săi aveau o asemenea expresie de suferinţă, de naufragiu şi aproape de frică încât m-am oprit, n-am îndrăznit să mai mişc, în aşa măsură era totul fragil.

— Draga mea, draga mea… Ce s-a întâmplat? Clătină din cap şi spuse cu o voce slabă, sforţându-se să zâmbească:

— …Mai sunt şi zile din astea, Jacques.

Patul nu era făcut. Ea era în capot. Draperiile erau trase.

— N-ai ieşit?

— Când nu eşti aici, Parisul este un oraş străin. Am văzut nişte valize deschise. Îşi aruncase în ele câteva lucruri. Am lăsat discurile şi m-am aşezat. Mi-am păstrat pălăria şi impermeabilul, aveam nevoie în jurul meu de o prezenţă prietenească. Am avut întotdeauna raporturi foarte bune cu hainele mele: un înveliş protector… îmi trebuia piele de calitate.

Uşile şi sertarele erau deschise.

— Mi-am luat şi bilet de avion…

Am rămas o clipă scufundat în vestiarul meu, apoi m-am ridicat, am luat telefonul şi l-am sunat pe recepţioner.

— Jean, anulează locul acela la avionul pentru Rio…

— Am înţeles, domnule. Şi pe cel de la avionul următor?

— Cum adică?

— Domnişoara de Souza şi-a reţinut un loc şi un altul pentru dumneavoastră în avionul următor…

Am închis, m-am întors spre Laura şi toate cuvintele acelea care nu ştiu să vorbească probabil că se îngrămădeau în privirea mea. De mult nu mai fusesem fericit ca acum. Când am venit să îngenunchez lângă tine şi când ţi-ai sprijinit fruntea de umărul meu, atunci când ţi-am simţit braţele în jurul gâtului, cuvintele de dragoste pe care le murmuram îşi regăseau copilăria, ca şi cum tocmai s-ar fi născut şi încă nu li se întâmplase nimic. Camera era suficient de întunecată pentru a nu simţi decât gustul buzelor tale. Atunci când te mişti puţin şi capul vine să ţi se aşeze pe umărul meu în locul viorii, fiecare mişcare a trupului tău îmi umple palmele de vid şi mâinile mele, cu cât te ţin mai mult, cu atât te caută.

— Am vrut să plec dintr-odată, asta e mai puţin dureros, dar cum desigur ai fi venit după mine, am reţinut un loc pentru tine în avionul următor…

…Dacă aş fi avut o fată, poate că aş fi plecat.

M-am întors acasă la mine noaptea târziu. Ruiz refuzase să vină. Mi-am pus halatul, m-am aşezat într-un fotoliu. Nu se punea problema să dorm.

Ceea mi se pare astăzi cel mai greu de explicat este că mă credeam întru totul stăpân pe situaţie. Nicio clipă, de-a lungul acelei nopţi albe, nu am avut sentimentul unei pierderi de voinţă, al uneia dintre acele stări de derivă care este exprimată în atâtea confesiuni prin formulele clasice „o forţă irezistibilă mă făcea să…”, „mă împingea să…”. Niciodată nu mă simţisem mai sigur pe mine. Voiam să adulmec pericolul, asta-i tot.

La ora nouă dimineaţa, m-am schimbat şi m-am pregătit. Mi-am găsit pistolul colt sub un teanc de hârtii din sertarul biroului, păstram cu pioşenie amintirea aceasta de treizeci de ani.

Numărul 72 de pe strada Carne avea o latură smulsă de demolatori şi se lipea cu cealaltă de o casă mobilată-Hotelul Străinilor. Uitasem că existau în Paris cotloane

atât de populate cu lume din alte părţi. Copiii care se jucau pe stradă aveau figuri de Casbah şi de viitori măturători. Muzica arabă picura de la ferestre şi părea să-şi plângă de milă. Nu ştiu de ce mă simţeam atât de liber printre feţele acelea atât de diferite de a mea. Nu eram acasă la mine, ci la ei: era mai puţin grav. Privirile nu mă judecau în acelaşi fel ca pe rue de la Faisanderie. Senzaţia de înstrăinare atenua întrucâtva senzaţia ciudăţeniei mele.

Nu ştiam de ce venisem să-l caut pe Ruiz. Am scris că voiam să adulmec pericolul, să mă apropii de realitate, dar nu ştiam dacă o făceam pentru a mă elibera de o obsesie, pentru a pune capăt o dată pentru totdeauna cu un foc de revolver pericolului fantasmelor din ce în ce mai solicitante, sau dimpotrivă, pentru a le împrospăta.

Culoarul de la intrare lua sfârşit în lăzile de gunoi. Pe podea, lângă perete, era o colivie goală. În fund, pe stânga, o uşă cu sticlă cu o perdea de molton gri.

Am bătut.

— Ce vrei?

O voce de femeie.

— Îl caut pe Antonio Ruiz.

— Pe cine?

Nu ştiu de ce ţineam la numele ăsta: Ruiz.

— Nu stă aici.

— Şi-a pierdut actele. Am venit să i le aduc.

Uşa se întredeschise. O faţă de femeie plină de ranchiună. Cincizeci de ani de ranchiună. Îi întinsei permisul de conducere. Se uită la fotografie.

— Ăsta-i Montoya, nu-i… Cum i-aţi spus?

Am pus din nou permisul în buzunar. Am spus:

— În Spania oamenii au mai multe nume.

— Montoya stă la etajul patru.

— La ce uşă?

— Lângă W.C.

Am urcat. Erau trei uşi la fiecare etaj. La cel de-al patrulea, una singură, în fundul culoarului.

Am coborât câteva trepte şi am aşteptat, sprijinit de perete. Am aprins o ţigară. Am lăsat să treacă timpul.

Voiam să gust din plin acea mică aşteptare, jocul, bătăile ceva mai rapide ale inimii. Era clipa cea mai potrivită. Întotdeauna clipa cea mai potrivită e înainte.

Mi-am stins ţigara şi eram pe cale să pornesc pe culoar, când am auzit o uşă care se deschidea. Câţiva paşi care se apropiau... M-am pregătit să străbat ultimele trepte pentru a apărea brusc în faţa lui Ruiz. Mâna-mi strângea în buzunar patul revolverului.

Dar paşii s-au oprit şi am auzit o altă uşă care se deschidea şi apoi se reînchidea. Am aruncat o privire: cea din fund rămăsese deschisă. Ruiz era la

W.C.

Am traversat uşor culoarul şi am intrat.

Era o mansardă. Lucarna era în fund. La stânga, o perdea de plastic albă şi un duş. Un pat desfăcut, aşternuturi murdare într-un colţ. Patru sau cinci aparate de radio, probabil furate din maşini. O geacă de piele şi un costum de culoarea muştarului pe umeraşe atârnate de cuie. Deasupra patului, fete goale prinse pe perete cu pioneze şi un afiş cu toreadorul El Cordobés. Un fotoliu din vinii verde la picioarele patului.

M-am aşezat în fotoliu.

Trebuie să fi fost mai puţin de patru metri între uşă şi locul unde mă aşezasem, dar eram atât de nemişcat încât atunci când a intrat Ruiz nu a remarcat imediat prezenţa mea. A închis uşa. Purta pantaloni de piele neagră şi era cu bustul gol. De-abia după ce a închis uşa m-a zărit. Şi a avut o viteză de reacţie care făcea să pară neîndemânatice faptele mele de arme în comando. Într-o clipă, a făcut un salt înainte, în timp ce cuţitul îi apăruse deja în mână. Ochiul meu de-abia avusese timp să sesizeze gestul prin care îl scosese dintr-un buzunar de la carâmb.

Dar eu aveam deja colţul în mână.

A încremenit, s-a întrerupt în plin zbor, dar cu graţie, căci avea un trup care se bucura de toate calităţile. Cu genunchii uşor îndoiţi, braţele îndepărtate, cuţitul înălţat, stătea la doi metri în faţa mea, cu buzele tremurânde, cu ochii aţintiţi pe ţeava armei mele.

Aveam degetul pe trăgaci. Am simţit un val de căldură în obraji.

L-am privit. De-abia în clipa aceea, în faţa trupului acela atât de plin de o vigoare pe care vârsta mi-o răpise, am înţeles pentru prima dată natura expediţiei mele: era o recucerire. Veneam să intru din nou în posesia unui instrument care-mi aparţinuse şi care mă servise atât de bine şi care îmi fusese luat, să îl apuc, să-i impun voinţa mea, să mă fac ascultat şi să mă servesc.

A avut o mişcare de recul.

— *No*, *señor*, *no*! imploră el cu o voce răguşită. *No*!

A lăsat cuţitul să cadă şi a ridicat mâinile.

Pomeţii proeminenţi şi ochii purtau urma a ceea ce ar fi putut fi o ascendenţă mongolă. Unul dintre cuceritorii noştri…

Dar buzele întredeschise şi tremurânde îşi pierduseră asprimea: teama civilizează…

Purta la încheietură ceasul meu de aur.

M-am uitat la ceas. De-abia atunci m-a recunoscut. A făcut un pas înapoi.

— No me Haga daño, señor }…

— Ai să mă înveţi spaniola altă dată, i-am spus.

Şi-a scos ceasul de la mână, s-a aplecat şi l-a împins spre mine.

— Poftim, *señor*… Nu am serviciu, nu aveam nimic de mâncare…

— Da, de-aia nu l-ai vândut.

I-am privit cu atenţie corpul. Trebuia să recunosc că era mai bine făcut decât fusesem eu la tinereţe. Talia era mai subţire, umerii mai laţi. Coapsele aveau o forţă mai suplă. Dar era un corp de acrobat mai degrabă decât de luptător. Şi fiecare nerv, fiecare venă, fiecare muşchi era încordat de o poftă de viaţă din care eu nu mai păstram nici măcar amintirea.

L-am învăţat pe de rost o bună bucată de vreme. Apoi am extras din buzunar permisul său de conducere şi i l-am aruncat la picioare. I-am păstrat paşaportul. A ridicat documentul şi s-a uitat la mine cu stupoare. Nu mai

înţelegea nimic. Şi asta era perfect. Mă simţeam şi mai puternic.

M-am ridicat. Am luat o bancnotă de cinci sute de franci şi cartea mea de vizită. Mi-am împins ceasul către el şi am aruncat banii şi cartea de vizită la picioarele sale. Dintr-o mişcare a armei, i-am făcut semn să se îndepărteze. S-a executat imediat.

— Foarte bine, Antonio, i-am spus. Va trebui să te înveţi să mi te supui.

1. Să nu îmi faceţi rău, domnule! (în spaniolă, în original). (N. tr.)

El a murmurat:

— Sí, señor.

Am ieşit şi am închis uşa în urma mea. Mi-am pus colţul în buzunar şi am aprins o ţigară. Mâna nu îmi tremura. Am coborât încet şi am mers drept înainte spre stradă, fără a şti încotro mă îndreptam. Tocmai fusesem cât pe ce să-l ucid şi nu ştiam dacă pentru a mă debarasa de el, din ură faţă de vitalitatea lui care se rostogolea peste mine ca un viitor irezistibil, sau pentru că nu mai puteam fi sigur de mine şi pentru a o salva pe Laura.

În ziua aceea, trebuia să luăm masa la ţară. Mi-am făcut o intrare triumfală şi ea a părut neliniştită.

— Ce se întâmplă, Jacques? Ai aerul unui om… mântuit.

— Era să omor un om.

— Conduci cu viteză prea mare.

M-am dus în salon, am luat buchetele eternilor pretendenţi care aşteptau ca eu să termin, trandafirii, lalelele, stânjeneii, şi le-am aruncat pe coridor.

— Vreau să fiu singur cu tine. Toate ameninţările astea parfumate… În câteva zile, totul va fi definitiv reglat, semnat, voi fi liber, vom pleca la dracu-n praznic…

— Unde înseamnă asta, la dracu-n praznic?

— Foarte departe… Nu ştiu încă unde. Vom lua Jaguarul şi vom rula drept înainte… Turcia, poate Iran…

M-am dus la frigider şi mi-am turnat un pahar. I-am întors spatele Laurei.

— Vom avea nevoie de un şofer. Cunosc o fostă gardă de corp de la Élysée care s-ar putea să ne convină. S-au făcut reduceri de personal şi a rămas fără serviciu. Este un bărbat de cincizeci de ani, foarte de încredere, de o moralitate ireproşabilă... Cred că este disponibil. Dacă nu...

Mi-am golit paharul.

— ...Dacă nu, vom găsi cu siguranţă altul.

— Va trebui mai ales să nu deranjeze, spuse Laura. La fiecare câteva zile, îi trimiteam prin poştă bani lui Ruiz, ca să nu-şi schimbe adresa.

În primele nopţi de după acest pelerinaj la origini, imaginaţia mea şi-a regăsit întreaga putere evocatoare. Fantasmele mele l-au exploatat pe Ruiz cu o măiestrie, o suveranitate care părea la adăpost de epuizare. Graba cu care ajutorul meu accepta să mi se supună nu cunoştea limite. Nu ştiam dacă el găsea în această aparentă supunere bucuria unei revanşe sociale; îi foloseam înverşunarea în folosul meu. El o obliga pe Laura la actele cele mai sordide, folosindu-se de ea cu o brutalitate şi o ură în care recunoşteam ranchiuna unei condiţii care nu visase niciodată la aşa o sărbătoare. Dar antagonismul pe care îl suscitam în felul acesta în mine mă atingea în străfundul vitalităţii şi-mi stimula simţurile. Dar mai era şi ceea ce solicitam eu, speram şi mă speria în acelaşi timp: executantul treburilor abjecte a devenit şi mai exigent.

Nimic nu este mai consolator decât să-ţi transformi problemele intime într-un sfârşit al lumii. „Declinul Occidentului” e un bun cal de bătaie: el te absolvă. Dar pentru cei pe care povara trecutului îi interesează, aş menţiona că aveam şaptesprezece ani în 1931, în momentul Expoziţiei Coloniale şi al Franţei imperiale care domnea asupra popoarelor şi a bogăţiilor Africii şi ale Asiei. Cred că nu trebuie să ignorăm partea aceasta istorică; exista acolo ceva cu mult mai profund decât un aparent omagiu adus ironiei: Ruiz nu mai accepta să mă servească şi mă lăsa fără niciun sprijin nu doar pentru că se simţea exploatat. El cerea mai mult decât un „control

efectiv al resurselor sale”. Voia să devină stăpânul meu. Înţelesese că nu mă mai puteam dispensa de el. Dobândise conştiinţa puterii sale. Ştia că eram la mila lui. Era vremea lui.

M-am dus pe strada Carne foarte devreme, a doua zi după noul meu eşec. Am urcat la etajul al patrulea şi am bătut la uşă. Nimeni. M-am dus în cafeneaua arabă din faţă şi am aşteptat la bar supraveghind intrarea. Nord-africani, câţiva negri. Eram singurul european. Poliţia n-ar fi avut nicio greutate să-mi obţină semnalmentele. Efn bărbat voinic, îmbrăcat într-un impermeabil verde, cu părul blond cenuşiu tuns foarte scurt, cu ochi albaştri, cu cicatrice pe frunte şi pe falcă... A rămas cel puţin o oră la tejghea, foarte relaxat, zâmbea tot timpul... Şi după aceea, a traversat strada şi a intrat în imobilul din faţă... Cu siguranţă el este asasinul...

Puteam să invoc legitima apărare. La urma urmei, îmi apăram onoarea.

Aş fi putut de asemenea să spun că îi luasem urma, că venisem să-mi recuperez ceasul din aur pe care mi-l furase, că el pusese mâna pe cuţit şi eu trăsesem.

Se uitau la mine. O jumătate de duzină de tineri nord-africani şi câţiva negri. Proveneau din ţări noi şi ale căror resurse de energie erau încă intacte.

Aşteptam deja de peste o oră, când veni, în sfârşit, gătit, dezinvolt în splendoarea sa animală, într-un groaznic costum de culoarea muştarului. Am fost întotdeauna indignat de fotografiile acelea „amuzante” în care vezi un tigru, un leu sau chiar un câine împopoţonat într-o manieră parodică şi omenească.

Am urcat cele patru etaje şi am bătut la uşă. Mi-a deschis şi, în afară de o bruscă tensiune a corpului şi a privirii, n-a avut niciun semn de nelinişte sau de uimire. Fără îndoială nu pricepea nimic din legăturile secrete care ne uneau, dar ştia deja că îl plăteam bine. Eram un patron de neînţeles, dar generos. Am împins uşa şi el s-a dat înapoi. Am intrat şi am închis uşa.

Sprâncenele ca două aripi negre sub fruntea dreaptă

întâlneau deasupra tâmplelor dezordinea unui păr strălucitor şi sălbatic. Pometii proeminenţi brăzdau obrajii până la buze, care nu păreau să fi cunoscut vreodată gâfâitul. Faţa era impasibilă, niţel îmbufnată, dar în fundul ochilor avea o atenţie extremă, căci îmi păstram mâna dreaptă în buzunarul impermeabilului.

Am scos puţin colţul. Aveam nevoie de toate resursele.

— Dă-ţi jos rahatul ăla de costum…

Oricât de puţin mi se impunea în clipa folosirii, această împopoţonare grotescă risca să facă să-mi eşueze imaginaţia, privând-o de cel mai sigur stimulent al său: viziunea unei naturi încă apropiată de sursa ei originară, care nu poartă încărcătura nici unui trecut şi căreia viitorul îi poate cere orice.

— Dă-l jos, n-auzi…

Pe faţa lui a apărut un început de înţelegere cinică…

— Te înşeli. Te înşeli complet. Nu-i deloc vorba de asta. Nu încerca să înţelegi. Te plătesc ca să te supui. Hai, dă-i bătaie, dă-ţi jos costumul ăsta mizerabil şi pune-ţi hainele de piele…

S-a schimbat, fără a mă scăpa din ochi. Îi stătea bine în haine de piele. Îi subliniau fizicul brutal.

Stătea în faţa mea, cu picioarele depărtate, cu mâinile în şolduri, cu bluzonul deschis şi maioul alb…

Stăteam pe pat şi îl priveam. Îmi făceam provizii.

I-am lăsat o mie de franci.

Se îmblânzea bine. Am vrut să fiu cu totul sigur şi am încetat să-i mai trimit bani.

Au trecut câteva zile şi începeam deja să-mi spun că mă înşelasem şi că nu era în stare de o astfel de aroganţă.

Laura lua masa cu nişte prietene din Brazilia care se aflau în trecere şi trebuia să vină la mine pe la miezul nopţii. Era puţin trecut de miezul nopţii când a sunat cineva.

Ruiz ţinea mâinile în buzunarele bluzonului de piele, imobil, cu o concentrare a corpului şi a privirii în acelaşi timp neliniştită şi hotărâtă. Am crezut mai întâi că

înţelesese ce aşteptam de la el şi cu ce obscură fervoare aspiram să fiu debarasat de mine însumi. Acum, când scriu aceste ultime pagini cu conştiinţa de a fi fost păcălit printr-un exces de memorie, sunt sigur că exista în înverşunarea mea în a-l urmări şi a-l provoca un vis de eliberare, speranţa că Ruiz va pune capăt deposedării mele, eliberându-mă dintr-o singură lovitură de ultimele mele vestigii istorice.

Dar Ruiz nu era nici destul de civilizat, nici destul de barbar pentru a mă înţelege. Nu făcea parte din sfârşitul meu de lume. Nu venea din fraternitate. Venea doar să-şi caute plata. Pentru el, eram de neînţeles, dar conta pe incomprehensibil pentru a continua să se facă plătit.

Am deschis uşa şi am intrat în salon. Laura putea să se întoarcă dintr-o clipă într-alta şi nu ştiu dacă mi-era teamă sau dacă doream să ne surprindă…

Îl simţeam pe Ruiz la câţiva paşi în urma mea, în timp ce luam banii din portofel. I-am apreciat tăcerea, acea instinctivă acceptare a tot ceea ce trebuia să rămână tăcut în raporturile noastre. În afară de intensitatea privirii, figura sa se ferea de orice expresie, căci trebuie să se fi simţit pe teren străin şi nu voia să mărturisească acest lucru. Era ceva aproape naiv în siguranţa cu care a luat banii, ca şi cum i se cuveneau.

— Gracias, señor.

Se duse până la uşă şi-mi mai aruncă o privire.

— Adiós, señor.

Era în mod vizibil liniştit. Incomprehensibilul continua să fie avantajos pentru el. Nu-i înapoiasem paşaportul, dar nu era cazul să se îngrijoreze. Era sigur că ne vom revedea.

Laura apăru doar la câteva minute după plecarea lui. Încă era plină de însufleţire, surâzătoare, şi veni să mă sărute într-un elan de fericire. Nu am avut nici măcar forţa să zâmbesc. Eram prea aproape de adevăr. Ştiam că mersesem deja foarte departe şi că eram aproape de capăt. Se îndepărtă puţin pentru a mă vedea mai bine, ţinând mâinile pe umerii mei, şi păru îngrijorată.

— Ce se întâmplă? Eşti palid…

— Te aşteptam.

Am visat în noaptea aceea că Ruiz se întorsese şi că dintr-o singură lovitură de spadă pusese capăt viitorului meu.

Dar nu se întorcea. Continua să se eschiveze şi să refuze să mă servească. În loc să recunosc că fantasmele nu-mi mai aduceau niciun avantaj şi că îmi manevram în mod deliberat psihicul astfel încât să ne împingă pe toţi trei spre realitate, am încercat să-mi fiu suficient cu preţul unui consum nervos pentru care nu mai aveam resurse.

Au fost câteva zile atroce. Laura evita contactul fizic. De cum schiţam o mângâiere, întâlneam în privirea ei o expresie de implorare temătoare: ea nu voia să mă expună unui eşec. Îmi reţinea mâna, o strângea cu tandreţe, dar rămânea fără răspuns. Tăcerile noastre deveneau pline de ascunzişuri.

Atunci când eram culcaţi, ea începuse că se poate cu un soi de pudoare şi de timiditate, ca şi cum ar fi descoperit în mine vreo vocaţie monastică…

În cele din urmă, într-o seară, am dat dovadă de curaj în neputinţă. Mâna mea făcea un du-te-vino pe trupul ei, în vreme ce cealaltă mână verifica discret dacă mi se întăreşte. Buzele-mi vagabondau pe sânii ei, în timp ce mâna dreaptă lucra frenetic pentru a-mi da o oarecare consistenţă. Am reuşit să capăt o oarecare anvergură şi imediat, de îndată ce mi s-a părut că lucrul era de domeniul posibilului, şi că trebuia să-mi asum riscul, căci era puţin probabil că voi putea accede la mai mult, am început penetrarea, după ce i-am plasat sub fund o pernă, pentru a crea un unghi mai favorabil lipsei mele de consistenţă, adică de jos în sus mai degrabă decât de sus în jos, ceea ce te face întotdeauna să rişti alunecarea şi căderea spre exterior, ca urmare a lipsei de tărie şi de anvergură, în vreme ce întreaga mea atenţie se îndrepta către starea mea virilă, căci era suficientă o scădere insignifiantă pentru a aluneca în afară. Pe de altă parte, fiind la limita încovoierii, îmi trebuia cu orice preţ să

menţin starea obţinută şi, pe cât posibil, să o mai dezvolt, pentru a mă înconjura de toate garanţiile necesare şi pentru a lua poate chiar o marjă de siguranţă, al cărei efect asupra psihicului este în sine un factor important al reuşitei, prin sentimentul de stăpânire şi de încredere pe care îl procură. Frenezia cu care mă năpusteam înainte ca în cele mai bune zile nu avea decât un singur scop: întărirea. Conştient în acelaşi timp de angoasa mea şi de rolul ei demoralizator, simţeam din ce în ce mai puţin contactul şi din ce în ce mai mult moliciunea mea ameninţătoare, pe când pasivitatea Laurei creştea şi se transforma în inerţie de teama unei mişcări bruşte care m-ar fi aruncat afară, aşa încât, pentru a păstra o aparenţă de penetrare, a trebuit să-mi pun mâna dreaptă sub ea şi între coapsele ei, astfel încât să mă menţin pe loc, susţinând cu putere baza virilităţii mele cu propteaua degetelor. Cu disperare, strângând din dinţi, l-am chemat pe Ruiz în ajutor; nu voisem să-l chem mai devreme pentru a-mi dovedi că încă mai puteam reuşi fără el. Dar era prea târziu, căci epuizarea mea era atât de mare încât nu mai lăsa loc imaginaţiei.

Laura nu reacţionă, ţinând o mână pe ceafa mea şi cealaltă pe umărul meu, iar atunci când am fost în sfârşit învins mă strânse din toate puterile lângă ea, dar asta doar pentru că ştia…

— Mâine o să mergem să jucăm crochet, i-am spus.

A ridicat spre mine o privire descumpănită şi am simţit în sfârşit că venise momentul şi că erau suficiente multă dragoste şi puţin curaj.

A doua zi, am părăsit-o foarte devreme şi am cutreierat pe cheiuri pentru a-mi calma nerăbdarea. La ora nouă, am luat un taxi şi m-am dus pe strada Cité Malesherbes. Nu era nimeni acolo şi a trebuit să aştept la tejgheaua unui bistrou de la colţul străzii Frochot. Pe la ora zece şi un sfert am văzut-o venind întâi pe Lili, apoi două fete. Le-am lăsat zece minute şi am urcat.

Ea îmi deschise. Canişul nu era încă acolo, la sânul său. Dimineaţa ai mai puţină nevoie de afecţiune. Nu mi-a

spus bună ziua, nu a deschis uşa în întregime, nu m-a invitat să intru.

— Am nevoie de tine, Lili Marlène.

Avea o privire de sticlă insacabilă.

— Ştiu.

Am ridicat cu vioiciune capul.

— Cum aşa?…

— Era în cărţi, aseară. Un rege de inimă şi un valet de pică… Dama de treflă era la mijloc.

— Şi asta ce înseamnă?

— Că ai nevoie de o codoaşă bătrână.

— Eşti nedreaptă.

— Nu vii niciodată s-o vezi pe Lili Marlène din prietenie.

Am simţit ceva mişcând la picioarele mele. Ea se aplecă, luă în braţe canişul şi începu să-l mângâie. Mă privea cu asprime.

— Tu eşti singurul bărbat pe care l-am respectat vreodată, spuse. Dar ai îmbătrânit urât. Ai rămas tânăr. Bărbaţii îmbătrânesc întotdeauna urât atunci când rămân tineri… Nu te pot primi aici.

— Este important…

— Nu aici. Vorbim la mine, peste două ore. Cât să dau un telefon şi să-mi găsesc o înlocuitoare. Poftim adresa.

Mi-a scris-o.

— Nu trebuie să fii văzut aici. O singură dată este de ajuns.

Închise uşa.

Am luat un taxi. Am aşteptat două ore într-o cafenea, simţindu-mă ca în timpurile clandestinităţii, ale Gestapoului. Vreau să spun prin aceasta că nu simţeam nicio ezitare, nicio îndoială, totul era hotărât şi clar: ştiam că nu era altceva de făcut.

Era amiază atunci când am părăsit în sfârşit cafeneaua şi am urcat un etaj dintr-un imobil de pe bulevardul Kléber. Pe uşă era o carte de vizită. Doamna Lewis Stone. Se căsătorise cu un G.I. în 1945.

Uşa s-a deschis fără ca să trebuiască să sun. Probabil că-mi pândise sosirea pe fereastră.

— Mai este şi menajera. Vino.

Pe o etajeră era o machetă de Hispano Suiza şi pe pereţi nişte fotografii de-ale marilor vedete de cinema de dinainte de război. Un gramofon vechi, un afiş cu Yvette Guilbert şi un portret al lui Jean Gabin ca legionar. Visuri din 1930…

Lili Marlène ştiuse să se prefacă la viaţa ei, iar perdelele erau lăsate. Poate că mă înşelam eu citind acolo o lucire maliţioasă, sau poate că ea chiar credea că nu scăpasem de josnicie. Se aşezase într-unul din fotoliile acelea cu speteaza ţeapănă care au menirea să te ţină drept.

— Hai, vorbeşte. Arăţi groaznic.

— Trebuie să mă debarasez de un bărbat.

Mâna îşi încetini o clipă mângâierea în blana albă a animalului, apoi îşi reluă mişcarea de du-te-vino.

— Am să-ţi explic…

— Nu mă interesează. De vreme ce tu eşti cel care o ceri…

— Eu sunt cel care ţi-o cere, Lili Marlène.

Nu mă slăbea din priviri.

— Atâta numai că vreau să fiu sigură că asta vine de la tine, şi nu de la altcineva.

— Nu te-am minţit niciodată şi n-am să încep s-o fac acum.

— Nu m-ai înţeles. Vreau să fiu sigură că încă mai eşti tu însuţi. Cel pe care l-am cunoscut…

Tăceam.

— Exact despre asta este vorba. Sunt în pericol.

— Şantaj? Ai ajuns prea departe cu femeile? Fotografii? Nu te întreb din curiozitate, ci doar pentru a te ajuta.

— E o problemă de asigurare, am spus.

Ridică imperceptibil din umeri.

— Cum vrei. Cine e tipul care trebuie lichidat?

— Eu.

Înţepeni. Nu de surpriză, ci din altă cauză. Cred că era din prietenie.

— Trebuie să mă ajuţi, Lili Marlène.

Nu spunea nimic. Mă privea într-un fel care-mi evoca mai mult decât vedea ea. Erau ochii amintirii.

— Am făcut o bucată de drum împreună, cândva, spuse.

Nu era vorba de emoţie. Erau doar câteva rămurele în plus de aruncat în vânt.

— O să fie greu. Dar, în sfârşit, dacă ţii la asta…

— Ţi-am vorbit de asigurare. Vreau să mă asigur împotriva mea.

Îşi mângâie canişul şi zâmbi.

— Ştiu, spuse. Cunosc.

Nu înţelegeam ce voia să spună.

— Individul tău a venit să mă vadă. Antonio. Antonio Montoya, andaluzul. îl folosesc din când în când. Mi-a vorbit de tine.

— Dar cum…?

Eram înfundat în hainele mele, încercând să-mi regăsesc faţa de om. Nu îndrăzneam să-mi ridic privirea.

— Păi cum, i-ai dat adresa ta, i-ai dat bani, se pricepe la chichiţe… La început, a fost dezorientat, nu mai înţelegea nimic… Îi e frică de tine. Este genul acela de gaşper căruia, când nu pricepe, i se face frică… Cum nu mai cunoaşte pe nimeni în afară de mine în branşă, a venit să-mi vorbească, desigur…

— Nu vreau să trăiesc în halul ăsta, i-am spus, scurt şi cuprinzător. Găseşte-mi pe cineva, şi repede.

— E un ordin? Ca altă dată?

— E un ordin. Ca altă dată.

Se ridică.

— Hai să vezi ceva.

Se duse către un colţ al salonului. Pe o consolă, sub un clopot de sticlă, era o pălărie mare în culori de viespe, negru cu galben.

— O recunoşti?

Acul traversa pălăria dintr-o parte în cealaltă…

— Am făcut douăzeci şi nouă de găuri cu ăsta, spuse. Ştii ce m-a întrebat într-o bună zi Maffard? Cel care mi-i indica? M-a întrebat dacă făceam găurile înainte, în timp ce sau după…

Mă luă de braţ. Faţa ei avea o expresie de bună dispoziţie.

— Vrei să bei ceva? Cam aşa arăţi…

— Găseşte-mi pe cineva, şi repede, Lili Marlène, întotdeauna mi-am făcut despre mine o anumită impresie. La care ţin. Ştii, în toţii anii aceia de luptă, în maquis, m-am întrebat mereu dacă pentru libertate şi pentru Franţa îmi riscam viaţa, sau dacă era pentru ideea pe care mi-o făceam despre mine însumi. Hai, dă-mi un whisky.

M-am aşezat.

— Şi n-am de gând să-mi schimb intenţia.

Termină de umplut paharul şi mi-l întinse.

— Onoarea, am spus, încercând ironia.

— Nu spune prostii. Onoarea e o chestie pentru vremuri de război. Acum, este vorba de plăcerea vieţii. N-are nicio legătură. Dar fii liniştit. O s-o facem şi pe asta.

— Ştii pe cineva?

— Bine-nţeles că ştiu pe cineva.

— Pe cine?

— Nu te doare capul. Am să-ţi spun locul, ziua şi ora…

Avea un aer amuzat.

— Nu e mare scofală… Iar de data asta, n-am să mă duc să caut un iugoslav, ţi-o jur… Dar ar fi mai bine să-l suprimăm pe andaluz, de încercare. Poate că atunci o să-ţi treacă.

— Nu. El n-are nicio treabă cu asta.

Se aşează în fotoliul ei regal şi reflectă, privind undeva departe.

— Da, virilitatea, spuse. Ai înnebunit, zăpăcit de-o gagică, şi cum ai probleme să ţi se scoale…

Ochii îi reveniră la mine…

— Şi asta e chestiune de onoare…

M-am ridicat.

— Trebuie să mai fie şi probleme cu banii. Întotdeauna sunt şi banii la mijloc, când un bărbat se simte terminat… Nu?

Am ridicat din umeri.

— E şi asta. Sunt aproape ruinat şi am o asigurare pe viaţă pentru patru sute de milioane… încă mai valorez atâta.

— Datoria socială, spuse ea, iar albastrul de faianţă al ochilor i se lumină de o lucire aproape amicală.

— Da, datoria socială. Încă mai valorez patru sute de milioane. Vreau să ştiu dacă pot să mă bazez pe tine ca altă dată, Lili Marlène.

— Nu-ţi fă griji, am să-ţi aranjez chestia asta. Dacă te răzgândeşti, anunţă-mă. Dar îmi trebuie timp. De data aceasta, nu vreau scandal… Nu este uşor să razi pe cineva atât de cunoscut ca tine.

— N-am să-mi schimb hotărârea.

— Ştiu. Spun asta în virtutea inerţiei. Ştii, colonele… încă îţi mai rămâne ceva.

— Mulţumesc.

— Este o chestie naşpa, să fii mereu tânăr, atunci când îmbătrâneşti…

Ochii îi râdeau prin lentile.

— Nu ţi-am spus niciodată că am avut o slăbiciune pentru tine?

— Nu. Ar fi trebuit să mi-o spui.

— Las-o moartă. Un colonel şi o curvă.

— Ai medalia Rezistenţei, Lili Marlène.

— Da, o am. Datorită ei am putut să deschid un bordel.

Mă însoţi până la uşă.

— Hai, la revedere. Poate că ai dreptate să te aperi. Nimeni nu se mai apără… Mă rog, asta-i prosperitatea.

Trase zăvorul.

— Fii liniştit. Mă ocup eu de problema ta.

Aş fi vrut să o îmbrăţişez, dar eram sigur că nu i-ar fi plăcut.

Cele câteva ore care au urmat au fost foarte

agreabile. Aveam în sfârşit să scap de străinul care îmi luase locul. Nu-mi mai simţeam corpul în jurul meu ca pe un vagabond.

De două săptămâni încercam să dau de Dooley. Îmi dăduse întâlnire de două ori şi anulase. Faimoasa scrisoare care trebuia să-mi garanteze răscumpărarea acţiunilor nu venise. Amânasem semnarea, dar germanii se nelinişteau. Un telefon de la Roma mi-a adus în sfârşit scuzele domnului Dooley şi propunerea să-l întâlnesc a doua zi la ora şase la barul de la Ritz. Speranţa mea a renăscut. Voiam grozav să câştig această ultimă bătălie.

Dooley îşi făcu o intrare de tinerel. Purta un sacou sport cu piele la coate, jeanşi, o cămaşă albă larg deschisă spre un gât puternic şi avea chiar şi un ochi învineţit, ceea ce te întinereşte oricând. Ne-am strâns mâinile.

— Ce-ai păţit?

— Am avut o încăierare la Roma. Era un tâmpit care a fluierat şi a făcut un gest obscen la adresa prietenei mele, aşa că i-am dat o lecţie. Dar, cum am o moacă dubioasă de american, toată strada s-a năpustit asupra mea. Dumneata ce faci?

— Foarte bine.

M-a luat pe după umeri.

— Faci faţă, ai?

— Încă nu mă plâng.

— Eu n-am regulat niciodată mai bine ca acum. Ceea ce am pierdut în frecvenţă, am câştigat în durată. Ţin fruntea sus timp de o oră.

— Da, am spus. Avem o expresie în franceză pentru asta: „forţa vârstei”.

A râs în hohote.

— Forţa vârstei, da, ştiu. Exact. Eşti mai puţin grăbit, mai calm, mai… cu frâiele în mână. Ţii cârma cu mână sigură. Nu spun că pot s-o fac ca înainte, dar când se întâmplă, e pentru o bucată de timp, ai cu ce te mândri…

Erau câţiva clienţi la mesele vecine şi probabil că păream jenat, fiindcă Dooley îmi făcu din ochi:

— Nu-i nimic, nu aud, şi apoi toată lumea ştie că

nimănui nu i s-a mai sculat la Ritz de o sută şapte ani, sunt prea bătrâni…

Barmanul se aplecă spre el:

— Scuzaţi-mă, domnule Dooley, dar aţi uitat personalul!

Dooley începu să râdă. Nici măcar nu era beat. Pur şi simplu o încasa mai prost ca mine pentru că era american, cu mult mai bogat şi avea cu mult mai mult obişnuinţa de a fi campion al lumii.

— Cam de câte ori o faci în medie, acum? Vreau să spun, care e viteza de croazieră?

— Nu ştiu, Jim. Nu ţin socoteala.

— Haida-hai, bătrâne, ca între amici… Am fost tineri împreună. Ni se scula beton. Normandia, Leclerc, Divizia de blindate nr. 2, eliberarea Parisului…

— Ascultă, ştiu că sexagenarii viguroşi reîncep uneori să aibă conversaţii adolescentine, dar totuşi…

— Haida-hai, nu minţi… De ce mai eşti în stare?

Îmi aduceam aminte de Mingard… La naiba, mi-am spus. Nu există beneficii mărunte.

— De trei ori pe săptămână… De patru ori, când trebuie neapărat…

Faţa îi înţepeni. I-am văzut mâna crispându-i-se pe paharul de Martini. Mă privea cu duritate. Şi mi s-a făcut deodată frică. Era în stare să aibă faţă de mine acelaşi reflex de ranchiună şi de putere ca şi faţă de Kleindienst – şi să mă expedieze la podea pe chestia asta, cu tot cu acţiunile mele.

Îşi goli paharul.

— Da, spuse, îmbufnat. Este un ritm bun, la vârsta noastră. Nu se poate face mai mult.

— Nu, nu se poate.

Rămase tăcut o clipă, privindu-şi fundul paharului. îl observam cu coada ochiului. Mi-era teamă de o lovitură cu cornul.

— În ceea ce priveşte afacerea noastră, spuse el cu greutate. Nu te îngrijora, Rainier. Avocaţii mei sunt prea bine plătiţi, aşa că îşi dau importanţă prin lentoare.

— Eu semnez cu Kleindienst doar pentru că am garanţia ta.

— Semnezi pentru că eşti futut şi nu poţi face altfel. Dar ai cuvântul meu. Fireşte, dacă nu mă sinucid între timp…

Avu un râs tăcut.

— Dar nu e genul meu. Genul meu este până la capăt şi până la fund. Aşa că nu îţi face sânge rău. O să primeşti scrisoarea zilele astea. Bine, am şters-o. Prietena mea se nelinişteşte. Ai o baftă nebună…

Nu mi-a spus de ce aveam baftă.

— Haide, salutare. Va trebui să ne vedem mai des. Apropo, ştii ce le-am făcut la Bologna? În plină grevă şi cu o municipalitate comunistă?

Faţa i se lumină şi-şi regăsi brusc un aer de tinereţe aproape copilărească. Până şi părul îi părea mai puţin cărunt.

— Mă călcau pe nervi, cu lupta lor de clasă, politica lor şi bla-bla-bla… Atunci am strâns un prinţ, doi marchizi şi câteva contese italiene – a trebuit să-i plătesc cât ochii din cap, pentru că se scăpau pe ei de frică – şi am aranjat de o manifestaţie. Am pus semne cu „atenţie, se lucrează” pe o străduţă din Bologna şi am făcut un picnic cu caviar, şampanie şi fazan în mijlocul şoselei, la costum, rochii de seară şi cu valet! A fost un scandal! încă mai contramanifestează. Am petrecut o noapte la postul de poliţie. Provocare fascistă, mă-nţelegi. La dracu’, n-am vrut decât să destind niţel atmosfera, să presar nişte bună dispoziţie în toată halimaua. Dar ţi-ai găsit! Haida, pa, bătrâne.

— Ciao, Jim. Chiar că vorbeşti o franceză admirabilă.

— Fiecare face ce poate.

A ieşit, cu mâinile în buzunare, uşor aplecat înainte, cu pasul suplu al zeilor stadioanelor.

Am mai băut un Martini. După aceea m-am dus la birou şi m-am aşezat în faţa lui Jean-Pierre, în fotoliul pentru vizitatori. Muşchii feţei îmi scăpau de sub control şi simţeam prăbuşirea şi greutatea trăsăturilor mele. Jean-

Pierre a ridicat privirea. îl pusesem la curent cu oferta lui Dooley cu o săptămână în urmă.

— Ce-ai păţit? Arăţi îngrozitor.

— Există în staţiile de metrou pancarte plasate alături de ieşire: „Dincolo de limita aceasta biletul îşi pierde valabilitatea”…

Jean-Pierre tăcea, ezitând fără îndoială între a vorbi, un elan sincer, şi respectul viril pe care îl învăţasem să-l folosească încă din copilărie în raporturile dintre noi.

— Laura?

— Tocmai m-am întâlnit cu Dooley. Ştiu acum la ce să mă aştept. Nu se poate conta pe el. Este complet iresponsabil. Nu mai e vorba de excentricitate, este bolnav. Nu mai ştie ce face şi ce spune. A provocat, se pare, la Bologna, un scandal incredibil…

— Nu ştiai? A scris în toate ziarele.

Mi-am dat seama că nu mai deschisesem un ziar de săptămâni bune.

— Cred că am pierdut, Jean-Pierre.

Am văzut pe faţa fiului meu o asemenea asprime, încât am simţit pentru o clipă o mândrie paternă: fusesem un tată bun. Reţinuse la perfecţie lecţiile mele şi era bine dotat pentru viaţă. Tot ceea ce la mine era atitudine şi ambalaj la el devenise autenticitate. Şi-a aruncat creionul.

— Şi-a retras oferta?

— Nu, deloc. Dar asta nu mai înseamnă nimic. Se prăbuşeşte. Nici măcar nu mai sunt sigur că avocaţii lui ascultă ce le spune.

— Nu pot să cred. Germanii o să aibă afacerea pe nimic. Te-am prevenit. Încă mai valorezi astăzi două miliarde pe piaţă şi ei te preiau cu mai puţin de o treime…

— Ştiu, ştiu. Încă nu am semnat.

— E prea târziu. Sunt două sute de milioane scadente luna viitoare…

— Futut ori nu, încă mai pot pune mâna pe fondurile de sprijin…

— Da, la un franc acţiunea…

M-am uitat la el cu prietenie. Cunoşteam bine

această agresivitate, această ranchiună, maniera aceasta de a te lupta cu ură: din neputinţă…

— Linişteşte-te, Jean-Pierre. Şi-ţi aduc aminte că în ceea ce vă priveşte pe mama ta şi pe tine, există patru sute de milioane de la asigurarea mea pe viaţă.

— Hai, las-o baltă, te rog… Ai o sănătate de fier, din fericire. Eşti surmenat. La capătul nervilor.

Zâmbeam. De ceva vreme, începusem să port la rever şi panglicile de la decoraţiile mele. Nu-mi lipsea nimic la panoplie.

— Nu-ţi face probleme, Jean-Pierre. O să mă descurc.

— Cum?

— O să mă descurc. Toată chestia asta, vezi tu, e o simplă problemă de rentabilitate. Venituri şi costuri. Ceea ce-mi aduce viaţa ca bucurii şi ceea ce mă costă ca suferinţe… Trebuie să ştii să faci un bilanţ la rece. Până în prezent cheltuiam cinci milioane pe lună, dar câştigam două sute de milioane pe an. Astăzi, cheltuiesc tot cinci milioane pe lună şi nu mai aduc nimic: pierd. Nici corpul meu nu mai este rentabil, îmi aduce din ce în ce mai puţin, în ceea ce priveşte bucuria vieţii. Am devenit pentru mine – şi deci pentru mama ta şi pentru tine – o afacere proastă din toate punctele de vedere.

— Sunt de multă vreme obişnuit cu umorul tău, dar te rog, nu acum… Te consumi prea mult…

— Vrei să spui că regulez mai presus de puterile mele?

— Despre asta nu ştiu nimic şi nici nu vreau să ştiu.

— Să zicem că am intrat într-o zonă crepusculară în care i se ataşează sexualităţii o importanţă… disperată. Este momentul despărţirilor, fiule. Ai să ştii asta într-o zi şi tu. Momentul despărţirilor şi al mărturisirilor. Este acelaşi lucru.

Jean-Pierre era palid. A repetat în surdină, cu ochii plecaţi:

— Îţi repet că nu vreau să ştiu nimic despre asta.

M-am ridicat. Înţelegeam acum, cu o extremă claritate în diagnostic, motivul pentru care vorbeam pe

şleau şi natura zâmbetului meu: erau semnul exterior al unei stăpâniri de sine complet inexistente.

— Nu-i spune toate astea lui Gérard, ar face un atac de cord. Şi nu te agita. Îţi repet că încă mai valorez patru sute de milioane.

— Mă doare-n fund de cele patru sute de milioane ale tale, spuse Jean-Pierre.

L-am privit o clipă. îl iubeam mult. În sfârşit, aşa cum poţi iubi pe cineva care îţi seamănă.

— Aş vrea să-mi explici un lucru, Jean-Pierre. Votezi cu stânga. Nu înţeleg de ce eşti împotriva sistemului şi încerci în acelaşi timp să reuşeşti în interiorul lui.

— Cea mai bună modalitate de a te apăra împotriva banilor este să îi ai.

— Ei bine, apartamentul meu valorează vreo sută şaptezeci de milioane. Valorez deci patru sute lichid şi o sută şaptezeci în valori imobiliare. Asta ar trebui să-ţi permită să votezi cu stânga încă o bună bucată de vreme. Dar nu sunt garantat în aur. Odată cu inflaţia, în patru-cinci ani, nu voi mai valora decât jumătate. Trebuie deci să realizăm capitalul în cauză încă de pe acuma şi să-l punem la lucru în cele mai bune condiţii posibile…

— Da, ei bine, din fericire în familia noastră se moare la vârste înaintate…

— Am spus că o să mă descurc.

— Dar ce tot spui? Ce înseamnă asta?

— Datoria socială, am zis, şi am început să râd.

Am ieşit. În metrou, mi s-a întâmplat un lucru ciudat: am crezut că recunosc printre călători figurile mai multora dintre camarazii noştri din maquis. Cailleu, care comandase sectorul Luchon, şi Jabin, care ţinuse Vendeea. Dar era absurd: vedeam feţe de tineri de treizeci de ani, iar camarazii mei trebuiau să aibă acum cu treizeci şi cinci mai mult. Pe de altă parte, Jabin fusese ucis.

Am crezut de asemenea că o zăresc pe Lili Marlène. Purta o rochie înflorată şi o pălărie mare, cu gloriosul ei ac. Dar nu era ea.

Am urcat în apartament şi i-am telefonat.

— Ei, cum e? Mă laşi baltă? Când o rezolvi?

— Asta nu se face bătând din palme. Mai lasă-mă câteva zile. Trebuie să fiu foarte sigură…

— Ascultă-mă. Ascultă-mă bine. Îmi eşti datoare asta, Lili Marlène. Îţi aduci aminte de mine, nu?

— Îmi aduc aminte de tine.

— Ştii cine sunt, cine eram?

— Da, da, linişteşte-te…

— Un om de onoare, ştii asta?

— Nu mai este aceeaşi lume ca altă dată, ar trebui s-o ştii, colonele.

— Mă doare-n cot. Eu nu vreau să mă schimb. Nu vreau s-o sfârşesc în rahat.

— Nu se mai cheamă „s-o sfârşeşti în rahat”, la cei vechi, colonele. Se zice „s-o sfârşeşti în imobiliar”.

S-a făcut linişte, la celălalt capăt al firului, apoi vocea reveni, liniştitoare, puţin ironică…

— Nu-i nevoie să-ţi fie teamă, colonele. Mă ocup eu de tine. Îţi jur că nu rişti nimic. Ştiu ce-mi poate pielea.

— Sunt pe cale să mor pe picioare.

— Bine, n-o să vorbim despre asta la telefon, dar totul o să se petreacă foarte bine, ai să vezi. Ai încredere în mine.

Când am închis, am fost cuprins de ameţeală şi am simţit picături de sudoare la tâmple. Mi-am adus aminte că nu mâncasem nimic de treizeci şi şase de ore. Ploua, mi-am luat impermeabilul ca să ies.

Ea era în faţa uşii, cu un buchet de violete în mână. Purta o beretă şi o haină impermeabilă albă.

Am făcut un efort disperat, total, dar nimeni n-a reuşit vreodată să crape printr-un act de voinţă.

— Intră.

— Nu, voiam doar…

Mi se repezi la piept bocind. A trebuit să mă străduiesc să o cuprind în braţe. Eram atât de supărat pe ea, atât de tare… Nu există o slăbiciune mai mare decât să iubeşti pe cineva, să fii la discreţia lui.

— Laura…

— Să nu vorbim de asta, te rog…

— Este destul de clar, nu?

— Ştiu, Jacques… înţeleg… Şi cu ce schimbă asta situaţia? Ştii, când îţi spun că te iubesc, nu este vorba nici măcar de dragoste, îţi vorbesc despre imposibilitatea de a respira altfel. Atunci, cu ce vrei să mă afecteze problemele tale de… de corp? Crezi poate că te-am ales? Că am făcut cumpărături şi că am luat ceea ce era mai bun? N-am ales absolut nimic… Eşti tu, iar eu sunt eu, nu am ce-i face… în franceză se spune „să cazi" îndrăgostit, nu? Ei bine, când cazi, n-o faci anume…

Îmi ascund faţa în părul tău. Să stau astfel, să stau acolo, nimic altceva…

Am mai făcut câteva încercări de fericire. Înţeleg prin asta lungi plimbări mână în mână, daruri de lună şi cântece de păsărele. Am fost chiar să ne petrecem un weekend la Veneţia, căci nimic nu se compară cu bătrâna şi draga gondolă, atunci când eşti îndrăgostit.

I-am telefonat lui Lili Marlène de cum m-am întors la Paris.

— Ei?

— Treci să mă vezi.

M-am dus la ea, pe bulevardul Kléber, la ora şapte seara. Nu m-a poftit în salon şi am rămas în picioare în anticameră. Lili era îmbrăcată ca pentru a merge la o repetiţie generală în 1930. O rochie neagră mulată pe corp, un colier de perle, o diademă falsă, panglică de velur neagră în jurul gâtului şi cercei lungi care dansau. Părul ei avea blondul acela ars şi lipsit de viaţă prin care coaforii de damă îşi arară calităţile de îmbălsămători. Machiată foarte alb, ca femeile acelea bătrâne care caută să atragă atenţia cu orice preţ, chiar cu riscul de a înspăimânta. Până şi în clar-obscurul intrării, ochii albastru-pal aveau fixitatea privirii care a văzut totul.

— Bine, mâine seară la ora unsprezece. Lasă uşa întredeschisă şi lumina stinsă. Ai fost omorât în timpul unei spargeri…

— Of, am spus. În sfârşit. Omorât în legitimă apărare,

aşadar. Este aproape adevărat. Cine-i?

— Ce contează pentru tine?

Buzele îi făcură un pliu încă şi mai subţire…

— Ai mers întotdeauna până la capăt.

— Ştii, „până la capăt" nu înseamnă un drum chiar aşa de lung…

Mă studia cu privirea aceea insacabilă născută dintr-o cunoaştere a tot şi toate.

Mi-am petrecut ziua punându-mi oarecare ordine în hârtii. Laura nu mai suna. I-am recitit scrisorile.

La ora şase, am făcut ceva destul de ciudat: mi-am schimbat cămaşa.

Aşteptam. Nu mă gândeam la nimic, pentru a muri cu totul curat.

Puţin înainte de ora nouă, a sunat telefonul. Am simţit stropi de sudoare rece pe frunte. Eram sigur că Lili Marlène mă suna ca să contramandeze.

Vocea lui Jean-Pierre vibra de bucurie.

— Am pentru tine o veste bună. Te-ai înşelat complet în ceea ce-l priveşte pe Dooley. S-a ţinut de cuvânt. Tocmai am primit garanţia. Suma se ridică la două miliarde şi jumătate, luând în calcul şi acţiunile lui Kleindienst. Ai câştigat, tată. Ai câştigat încă o dată! Cele două urechi şi coada, bătrâne! Alo!… Eşti acolo?

— Da, încă mai sunt aici.

— Ţi-am spus că am câştigat!

— Am auzit.

— Asta-i toată satisfacţia pe care ţi-o provoacă?

— Ar trebui să te căsătoreşti cu Laura, Jean-Pierre. În primul rând, este adorabilă. În al doilea, este una dintre cele mai bogate moştenitoare din Brazilia.

Vocea i s-a înăsprit.

— Ce-ţi veni? De ce-mi vorbeşti în felul ăsta?

— Vorbesc cu mine însumi. Mama ta a avut o dotă de o sută de milioane.

— Dar v-aţi iubit, nu?

— Nu ştiu, întotdeauna am fost un mare amator de femei.

— Îţi dai seama că suferi de depresie?

— La revedere, Jean-Pierre. Sunt foarte mândru de tine. Eşti un luptător şi tu, unul adevărat. Vei ajunge departe. Aşchia nu sare departe de trunchi, întotdeauna am avut coaie în familie.

— Vrei să vin pe la tine?

— Nu, mulţumesc, sunt bine. Când ai să fii prim-ministru, nu uita să creezi un secretariat de stat pentru condiţia masculină. La revedere.

Am închis.

La ora unsprezece fără douăzeci m-am dus să întredeschid uşor uşa, aşa cum convenisem. Mă întrebam dacă ucigaşul meu va avea o valiză, pentru că trebuia să simuleze o spargere. Probabil că nu. M-am dus să caut o valiză în dulapul din camera mea şi am adus-o în salon. Am ezitat. Poate că greşeam. Nu ştiu dacă un profesionist ar fi luat o valiză cu iniţialele mele… Pe de altă parte, îmi venea greu să mi-l imaginez venind cu un sac… Trebuia de asemenea să prevăd urmele luptei… Am început să râd. Chiar că aşa eram eu: trebuia să ţin lucrurile bine în mână, până la capăt, să controlez… Ştiam că pot avea încredere într-un ucigaş ales de Lili Marlène, nu era cazul să îmi bat capul. El mă credea ieşit din casă, eu eram acolo, a avut loc o luptă şi… da, dar trebuia să sting repede lumina.

Am stins şi m-am întors să mă aşez pe sofa. Am căutat în mine o urmă de nervozitate, de teamă. Nimic. Vita era gata pentru abator. Speram, nu ştiu de ce, că mă va lovi în ceafă.

Am auzit un zgomot furişat.

Mi-am încrucişat braţele şi am aplecat puţin capul.

Cu siguranţă avea o lanternă.

Lumina izbucni în salon.

Laura stătea în picioare în faţa uşii, cu mâna pe comutator.

Am rămas paralizat, cu privirea tulbure, în neantul unei irealităţi halucinante.

Îşi scotea mănuşile. Avea în mână o poşetuţă argintie. O rochie lungă de culoarea smaraldului, cu

mâneci lungi şi o tunică cu paiete care scânteia.

…Realitatea a dat năvală peste mine, într-o maree de alarme şi de chemări. M-am ridicat dintr-un salt.

— Nu poţi să rămâi aici… Aştept…

— Ştiu.

Cred că primul meu gând a fost demn de laudă. Laura simţise că eram în pericol şi părăsise în mod precipitat o cină elegantă pentru a fi alături de mine. Era un omagiu adus intuiţiei feminine şi sentimentelor înalte, iar dacă scriu aceste rânduri cu un oarecare cinism, aceasta este din cauză că şi umorul se degradează.

…Vedeam dreptunghiul obscur al uşii şi, într-o oglindă aurită, un om alb prins în capcana bătrânelor sale ziduri.

— Mi-a telefonat prietena ta. Doamna… Lewis Stone, da, exact…

— Lili Marlène, am murmurat.

Ea a traversat salonul, uşoară, victorioasă. Părul pieptănat pe spate în coc îi elibera o frunte lipsită de orice urmă de umbră.

— Prietena ta mi-a spus…

— Ştiu ce ţi-a zis.

A venit şi s-a aşezat alături de mine.

— Jacques, nu pot trăi fără tine şi… Doar n-o să ne părăsim pentru că… pentru că…

— Pentru că devin impotent. Spune-o. Spune-o, Laura. Trebuie s-o spunem o dată pentru totdeauna…

— Dar nu eşti, e fals! Dar ai nevoie…

— …de ajutor, am spus, şi am reuşit să râd.

— Nu este adevărat! Nu este adevărat! Prietena ta mi-a explicat totul…

— Ce ţi-a explicat târâtura aceea?

— Ai trăit din plin şi sexualitatea ta a ajuns acum mai puţin simplă… mai puţin elementară…

— Mai puţin… elementară? Mai „sofisticată”, despre asta e vorba?

— Trebuie să te accepţi…

— Până când? Până unde?

Eram în picioare şi urlam şi niciodată declinul Occidentului nu mi-a fost de un astfel de ajutor…

— Mai degrabă crăp. Europa să se accepte, nu eu… Dacă nu mai am suficient viitor, vitalitate, vigoare, dacă trebuie să fiu deposedat de mine însumi, să renunţ la ideea pe care mi-am făcut-o despre mine, despre civilizaţie, despre Franţa…

— Dumnezeule, Jacques, ce tot spui?

— Există o limită a preţului pe care sunt gata să-l plătesc pentru energie, hidrocarburi nerafinate şi materii prime…

Dar de data aceasta n-am avut nici măcar timpul să râd. S-a auzit un zgomot de paşi în anticameră şi a intrat Ruiz. Mă aşteptam deja la asta de câtăva vreme, căci mă simţeam înconjurat de toate solicitudinile.

Ruiz era cu cascheta şi uniforma lui de şofer. Sub epoletul drept îşi băgase perechea de mănuşi şi degetele goale şi încovoiate, rapace, se deschideau spre mine ca o aripă neagră.

— Bătrâna codoaşă, am spus.

— *Si, señor*, a răspuns Ruiz.

Înaintă până în mijlocul salonului, îşi scoase cascheta şi rămase nemişcat. Savuram din nou şi pentru ultima oară un elan de nerăbdare şi de plăcere în faţa acestui chip atât de diferit de al meu, născut sub un cu totul alt soare. Îmi dădeam seama acum că exista o nuanţă de cruzime în conturul buzelor şi că aerul de siguranţă liniştită şi de indiferenţă cu care aştepta era aproape provocator în certitudinea sa privind viitorul şi victoria… A mai existat un scurt moment de refuz, de grandoare şi de indignare, de nesupunere şi de persiflare, o defilare pe Champs-Élysées, cu drapele şi cu de Gaulle în frunte, câteva măsuri ale unei melodii marţiale şi un tra-la-la interior în care se zvârcolea ostentativ şi agoniza înciudată conştiinţa mea de clasă…

Revolverul meu era într-un sertar al biroului, dar ăsta nu era decât un gând muribund…

Laura îşi aprinsese o ţigară şi-l examina pe Ruiz cu

puţină ostilitate.

Draperiile erau trase, lămpile aveau luciri roşii. Tot soiul de gânduri reflexe se mişcau în vidul din mine. Unul dintre ele, îmi aduc aminte, era de toată frumuseţea. Mă gândeam la avertismentul lui Kissinger: în caz de strangulare a resurselor energetice de care Occidentul nu se putea dispensa, războiul devenea posibil…

— Cam aşa mi-l şi imaginam, spuse Laura.

— 77-/ imaginai?

Lăsă ochii în jos.

— …La început, când murmurai chestiile alea în întuneric… ei bine, am crezut că înnebunesc. Nu înţelegeam. Credeam că nu mă mai iubeşti şi că nu mă mai doreşti…

Am căutat în mine o urmă de disperare. Nu am găsit nimic. Şi, în acelaşi timp, aveam impresia că renasc: eram acum dincolo. Eram dincolo de tot şi nimic nu mi se mai putea întâmpla. Universul se născuse dintr-un strop de ironie, iar umanitatea nu este decât unul dintre zâmbetele sale.

Laura îmi luă mâna şi şi-o apăsă de obraz.

— Asta n-are importanţă, Jacques, chiar că nu are…

— Nu.

— Este doar o chestie fizică…

— Da, ştiu, desigur.

— Asta nu contează. Prietena ta mi-a spus ceva foarte adevărat… Ea cunoaşte atât de bine viaţa…

— Asta da.

— Mi-a spus: „În dragoste, nimic nu trebuie blamat…”

Nu mai simţeam nimic. Lili Marlène se ţinuse de promisiune. Eram omorât. Puteam acum să continui să trăiesc.

M-am întors spre Ruiz.

— Şofezi bine?

— Am fost şoferul contelui d’Avila la Madrid, *señor*. Şi al marchizei Fondés, la Sevilla. L-am servit şi pe señor Andrianos, armatorul. Am fost înainte toreador, dar a

trebuit să abandonez, după un accident. Conduc bine, señor. Ştiu şi să servesc la masă. Am referinţe foarte bune…

— Şi ca şobolan de hotel, presupun?

Nu se clinti.

— Am fost şi gardă de corp, spuse.

Am căutat în buzunar cheia de la Jaguar şi pe aceea de la garaj. I le-am aruncat.

Laura era în genunchi, ţinându-mi ambele mâini între ale sale. Nu mai văzusem niciodată în ochii ei atâta tandreţe.

— Să plecăm, Jacques. Departe. Foarte departe, în Iran, Afghanistan…

— Da. Şi după aceea vom continua. Mereu mai departe.

— …Poate în America de Sud… Brazilia, Perú…

Vedeam plutind în lumina roşie zâmbetul bătrânei codoaşe.

— Revino mâine, spuse Laura. Pregăteşte maşina. O să plecăm foarte devreme.

Ruiz mă privea.

— Trebuie să te obişnuieşti să îndeplineşti ordinele pe care ţi le dă doamna, amice, i-am spus.

— Sí, señora. Sí, señor.

Ieşi. Laura se îndepărtă un pic, îmi căută neliniştită privirea. Probabil că arătam distrus, pentru că lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Se lipi de mine, îşi desfăcu părul pentru a-mi oferi mângâierile ei. Am rămas aşa îndelungă vreme, unul al celuilalt.

A adormit în braţele mele. Niciodată nu primisem un cadou mai frumos ca felul acesta pe care îl avea de a dormi la pieptul meu într-o atitudine de încredere şi de siguranţă deplină.

Trupul mi-a fost foarte greu şi apăsător, în noaptea aceea, şi a existat între noi un soi de luptă, ca şi cum fiecare încerca să-i scape celuilalt.

M-am trezit la ora cinci ca să mă duc la birou, să termin aceste însemnări, să iau bani, paşaportul şi cecurile

de călătorie. Ai să găseşti paginile astea, Jean-Pierre, aşa cum se cuvine, în seif. Ţi le las pentru că am nevoie de prietenie. Ele te vor ajuta de asemenea să te eliberezi de imaginea aceea a tatălui mereu învingător cu care te-am împovărat încă din copilărie. Nu am văzut niciodată cu atâta claritate în mine ca în aceste clipe, în care nu mai văd nimic.

„Un roman excelent, în care protagonistul descoperă, uluit și apoi înfricoșat, că trupul i-a devenit dușman."

Le Matin

La cincizeci și nouă de ani, Jacques Rainier pare să aibă totul. O afacere prosperă, o iubită tânără și exotică, sincer îndrăgostită de el. Până într-o zi, când o întâlnire nefastă, la Veneția, marchează începutul declinului pentru bărbatul aparent invincibil și infailibil. Problemelor financiare cunoscute doar de cercul apropiaților li se adaugă acum o imensă angoasă, care îi macină fiecare gând și gest. Terifiat de perspectiva eșecului și a pierderii ființei iubite, Rainier se refugiază într-o lume a fantasmelor inavuabile. Iar când imaginația nu îi mai poate oferi soluții, îi cere Laurei să treacă alături de el dincolo de limita convențiilor, în teritoriul necartografiat al transgresiunii.

„Romain Gary este, de fapt, un mare romantic."

La Dernière Heure

„Romain Gary nu a devenit niciodată un clasic în adevăratul sens al cuvântului. Și în această cheie trebuie să-l citim: iconoclastă și inclasabilă, opera lui rezistă oricărei etichetări. Deși e unul dintre cei mai citiți autori, rămâne izolat în peisajul literaturii franceze. Gary și-a cultivat consecvent imaginea de paria, de cazac al literelor, alegându-și personajele din rândul saltimbancilor și marginalilor. Mereu nemulțumit de sine, de o sensibilitate exacerbată, a întreținut acest mit inventându-și o autobiografie, încurcând pistele, ștergând indiciile, publicând sub pseudonim, râzându-și de buna-cuviință literară, șocând prin ireverența față de canoanele stilului și ale compoziției romanești, prin declarațiile sale caustice și prin umorul negru."

Maxime Decout

ISBN 978-606-779-505-9

Foto copertă © Freepik